

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/211472>

Please be advised that this information was generated on 2020-09-20 and may be subject to change.

Het ITS maakt deel uit
van de Radboud
Universiteit Nijmegen

Bve-deelnemersmonitor 2004-2005

Beroepsbegeleidende leerweg (bbl) en beroepsopleidende
leerweg deeltijd (bol-dt)

Anja van den Broek | Madeleine Hulsen | Joyce Kerstens

BVE-DEELNEMERSMONITOR 2004-2005
BEROEPSBEGELEIDENDE LEERWEG (BBL) EN BEROEPSOPLEIDENDE
LEERWEG DEELTIJD (BOL-DT)

BVE-Deelnemersmonitor 2004-2005

Beroepsbegeleidende leerweg (bbl) en beroepsopleidende leerweg deeltijd (bol-dt)

Anja van den Broek
Madeleine Hulsen
Joyce Kerstens

Nijmegen, december 2005

ITS – Nijmegen

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van OCW
De particuliere prijs van deze uitgave € 17,50
Deze uitgave is te bestellen bij het ITS, 024 – 365 35 00.
foto's omslag: Flip Franssen

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Broek, Anja van den.

BVE-Deelnemersmonitor 2004-2005 / Anja van den Broek, Madeleine Hulsen &
Joyce Kerstens – Nijmegen: ITS
ISBN 90 – 5554 – 290 – 3
NUR 840
Projectnummer: 2004.271

© 2005 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Voorwoord

Voor u ligt het tweede deel van de BVE-Deelnemersmonitor. In de eerste uitgave is de nadruk gelegd op de grootste groep: deelnemers die voltijd onderwijs volgen in de beroepsopleidende leerweg (bol-vt). In de editie die nu voorligt staan deelnemers in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) en deelnemers die deeltijdonderwijs volgen in de beroepsopleidende leerweg (bol-dt) centraal. Het wetenschappelijk onderzoeksbureau ITS, verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen, enquêteerde in het voorjaar 2005 ruim 10.000 deelnemers.

Centraal in het onderzoek staat een beschrijving van karakteristieken van deelnemers, hun sociale herkomst, onderwijsloopbaan, opleidingsverwachting en opleidingskeuze. In een aparte analyse is aandacht besteed aan studiehouding, motivatie, inzet en tijdbesteding en het oordeel over opleiding en school. Ook de aspecten ten aanzien van de beroepspraktijkvorming zijn in beeld gebracht alsmede de inkomenspositie van de deelnemers.

Deelnemers zitten op de juiste plek. Hun sterke beroepsgerichte interesse – en vooral die van deelnemers in de – blijkt uit hun studiekeuze en toekomstverwachtingen. De beroepspraktijkvorming kan dan ook rekenen op een rapportcijfer van 7,6! Een punt van aandacht in dit opzicht is de positie van de allochtone deelnemer.

Voor deelnemers in de bbl neemt school (onderwijs, stage en beroepspraktijkvorming) neemt ruim 40 uur per week in beslag. Deeltijders besteden 24 uur per week aan hun opleiding. De inkomenspositie van de onderzochte groepen is redelijk tot goed: op een enkele uitzondering na is het inkomsten- en uitgavenpatroon in balans.

Naast het ODIN-onderzoek van JOB, waarvan in het voorjaar 2005 de derde versie verscheen, levert de BVE-Deelnemersmonitor een belangrijke bron van informatie voor eenieder die betrokken is bij beleid of anderszins geïnteresseerd is in de positie van de deelnemers in de bve-sector. OCW hecht er belang aan de beschikbare informatie breed toegankelijk te maken. Geïnteresseerden kunnen de resultaten van het onderzoek online bekijken op www.studentenmonitor.nl. Binnen OCW zullen we in ieder geval de resultaten uit dit onderzoek gebruiken bij de beleidsvoorbereiding.

OCW dankt alle bve-deelnemers die aan dit onderzoek hebben meegewerkt alsook de begeleidingscommissie: Louise Elffers (JOB), Manon Penris (Bve-Raad), Annelise Sprenger en André Krijtenburg (OCW) en het ITS voor hun inbreng.

Ministerie van OCW, januari 2006

Inhoud

1	ONDERZOEKSVERANTWOORDING	1
1.1	Achtergronden en thematiek	1
1.2	Onderzoekspopulatie	1
1.3	Benaderen van de doelgroep, respons en weging	3
1.4	Opbouw van het rapport	6
2	RESULTATEN OP HOOFDLIJNEN	7
2.1	Karakteristieken van deelnemers	7
2.2	Sociale herkomst	10
2.3	Onderwijsloopbaan van deelnemers	12
2.4	Opleidingsverwachting	15
2.5	Opleidingskeuze	18
2.6	Motivatie en inzet	24
2.7	Tijdbesteding	26
2.8	Beroepspraktijkvorming	28
2.9	Oordeel over opleiding en school	29
2.10	Inkomsten en uitgaven	32
2.11	Samenvatting	36
3	INZICHT IN STUDIEHOUDING	41
3.1	Inleiding op het thema	41
3.2	Achtergrondkenmerken	44
3.3	Opleidingskeuzemotieven en studieoriëntatie	48
3.4	Tijdbesteding en studievertraging	49
3.5	Deelnemerstevredenheid	51
3.6	Studiehouding nader verklaard	52
3.7	Samenvatting	57
4	WERKEN, BEROEPSPRAKTIJKVORMING, INKOMEN EN TIJDBESTEDING	61
4.1	Inleiding op het thema	61
4.2	De financiële positie van deelnemers	62
4.3	Inkomsten uit beroepspraktijkvorming	67
4.4	Werkomstandigheden bpv	72
4.5	Financiën en tijdbesteding	77
4.6	Inkomsten uit een betaalde (bij)baan	80
4.7	Samenvatting	82
	TABELLENBOEK	87
	BIJLAGE 1: OVERZICHT FIGUREN EN TABELLEN	131
	BIJLAGE 2: VRAGENLIJST	135
	BIJLAGE 3: METHODISCHE BIJLAGE	149

1 Onderzoeksverantwoording

1.1 Achtergronden en thematiek

Op verzoek van het ministerie van OCW/directies BVE en SFB voert het ITS een onderzoek uit onder deelnemers in het bve-veld (beroepsonderwijs en volwassenen-educatie). In het studiejaar 2003-2004 heeft de BVE-Deelnemersmonitor zich gericht op de voltijd deelnemers in de beroepsopleidende leerweg (bol-vt). In het studiejaar 2004-2005 zijn de deelnemers uit de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) en de deelnemers in de deeltijdvariant van de beroepsopleidende leerweg (bol-dt) bevraagd. Deze rapportage bevat de resultaten van de eerste meting onder deze doelgroep.

Deze monitor levert landelijke informatie op de volgende thema's:

- deelnemerskenmerken (geslacht, leeftijd, sociaal-economische herkomst, handicap, woonsituatie, kinderen);
- sociale herkomst (opleidingsniveau van de ouders);
- onderwijsloopbaan van deelnemers;
- opleidingsverwachting;
- opleidingskeuze en keuzemotieven;
- motivatie en inzet;
- tijdbesteding aan opleiding en werk;
- beroepspraktijkvorming;
- oordeel over opleiding en school;
- inkomsten en uitgaven.

1.2 Onderzoekspopulatie

Het mbo (middelbaar beroepsonderwijs) leidt als onderdeel van de bve-sector op voor een groot aantal beroepen. Alle opleidingen kennen een combinatie van theoretische en praktische vorming. Er zijn twee opleidingsvarianten: de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl).

De bol-opleidingen kennen een voltijd- en een deeltijdvariant en hebben een praktijkdeel (variërend van 20 tot 60 procent).

De bbl-opleidingen bestaan voor het grootste gedeelte (ongeveer 60 procent) uit praktijkonderwijs. Deelnemers verblijven een groot deel van de week op hun stage- of werkplek. Deze stage- of werkplek noemen we beroepspraktijkvorming (bpv).

Een deelnemer kan pas worden toegelaten tot de opleiding als er een bvp-plek gevonden is. Het is niet wettelijk geregeld dat een bbl-deelnemer voor zijn bvp een arbeidsovereenkomst tekent waaraan het wettelijk minimumloon is gekoppeld. Het is wel expliciet de bedoeling dat er een arbeidsovereenkomst wordt getekend, maar het komt voor dat bedrijven enkel een (soms meerjarig) stagecontract aanbieden. De deelnemer kan geen arbeidsovereenkomst afdwingen, het is aan de deelnemer zelf om wel of niet akkoord te gaan met een dergelijk stagecontract, of ergens anders op zoek te gaan naar een bvp-plek waar wel een arbeidsovereenkomst wordt aangeboden. Of een deelnemer al dan niet een stagecontract krijgt aangeboden hangt ook samen met de krapte op de arbeidsmarkt in sommige sectoren.

In dit onderzoek is ruim aandacht besteed aan de beroepspraktijkvorming: de moeite die men had een bvp-plaats te vinden, het inkomen uit de bvp en de werkomstandigheden op de werkplek.

Inhoudelijk zijn de opleidingen in bol en bbl te onderscheiden naar de sectoren Economie, Techniek, Zorg & Welzijn en Landbouw. De opleidingen in bol en bbl worden aangeboden op vier niveaus:

- I: assistentenopleiding leidt op voor eenvoudige uitvoerende werkzaamheden;
- II: basisberoepsopleiding bereidt voor op het verrichten van uitvoerende werkzaamheden;
- III: vakopleiding leidt op tot het volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden;
- IV: middenkaderopleiding en de leiden op tot volledig zelfstandige uitvoering van werkzaamheden, met een brede inzetbaarheid of specialisatie en geven toegang tot een opleiding in het hoger beroepsonderwijs.

De opleidingsduur van zowel bol- als bbl-opleidingen fluctueert. Een niveau 4-opleiding kan bijvoorbeeld drie of vier jaar duren. De opleidingsduur wordt bij aanvang van de opleiding in de onderwijsovereenkomst aangegeven.

De bve-sector kent ook een onderdeel volwasseneneducatie (kortweg: educatie). Deze vorm van onderwijs is in de regel toegankelijk vanaf de leeftijd van 18 jaar. De volwasseneneducatie bestaat uit: vavo (voortgezet algemeen volwassenenonderwijs: het zogenaamde tweedekansonderwijs vmbo, havo of vwo) en opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren, sociale zelfredzaamheid en Nederlands als eerste en tweede taal.

1.3 Benaderen van de doelgroep, respons en weging

Tabel 1 geeft een overzicht van de deelnemersaantallen in de bve-sector in het studiejaar 2003-2004 (roc's: Regionale Opleidingscentra en vakopleidingen) en 2004-2005 (aoc's: Agrarische Opleidingscentra) onderscheiden naar niveau en opleidingssector¹. De totale onderzoekspopulatie beslaat ongeveer 180.000 deelnemers. De deelnemersgegevens zijn niet in een centraal administratiesysteem opgenomen (zoals in de vol-tijd bol wel het geval is). Om deze reden is aan de instellingen medewerking gevraagd voor het onderzoek.

Tabel 1: Onderzoekspopulatie bbl en bol-dt

	Niveau	Techniek	Economie	Zorg & Welzijn	Landbouw	Totaal
<i>bbl</i>	1	4.519	1.778	1.080	1.898	9.275
	2	36.529	19.360	8.455	4.014	68.358
	3	21.132	10.802	21.684	2.439	56.057
	4	5.223	4.875	15.581	553	26.232
totaal bbl		67.403	36.815	46.800	8.904	159.922
totaal in onderzoek		3.544	2.431	2.730	20	8.724
% in onderzoek		5%	7%	6%	0%	5%
<i>bol-dt</i>	1	844	1.831	364	4	3.043
	2	1.196	3.677	655	46	5.574
	3	192	2.019	2.621	15	4.847
	4	1.418	2.859	2.293	0	6.570
totaal bol-dt		3.650	10.386	5.933	65	20.034
totaal in onderzoek		590	598	450	10	1.649
% in onderzoek		16%	6%	8%	15%	8%
<i>totaal onderzoekspopulatie</i>		71.053	47.201	52.733	8.969	179.956
totaal in onderzoek		4.134	3.029	3.180	30	10.372
% in onderzoek		6%	6%	6%	0%	6%

In het voorjaar van 2005 zijn alle bve-instellingen (roc's, aoc's en vakscholen) schriftelijk benaderd met het verzoek deelnemersgegevens eenmalig voor dit onderzoek beschikbaar te stellen.

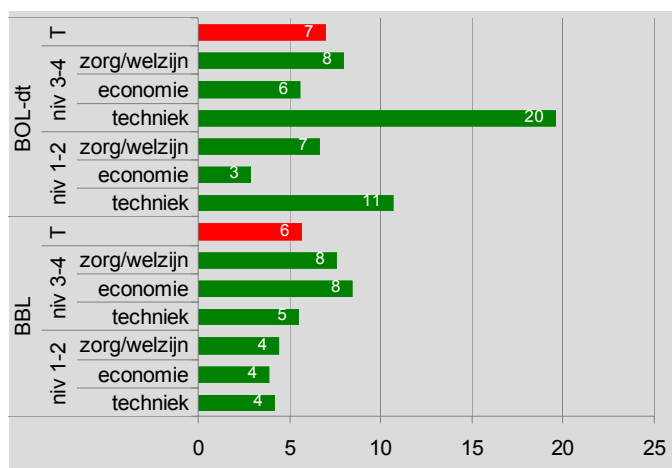
Eén op de drie instellingen (23) reageerde positief op het verzoek en stelde een steekproef samen van deelnemers of leverde (indien men dit wenselijk achtte) alle gegevens van de bbl- en bol-dt-deelnemers.

¹ Bron: Cfi 2003-2004; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV); 2004-2005.

Sommige instellingen gaven er de voorkeur aan zelf de verzending te verzorgen. Negen procent van de instellingen heeft expliciet aangegeven niet te willen deelnemen. De belangrijkste reden hiervoor waren onder andere dat men geen deelnemers had die tot de doelgroep behoorden of geen organisatorische capaciteit had om te voldoen aan het verzoek. Van de overige instellingen werd, ook na herhaaldelijke pogingen tot contact, niets vernomen. Aan de deelnemende instellingen is toegezegd dat zij alle resultaten op schoolniveau krijgen teruggekoppeld. Tabel 1 toont de aantallen in de populatie en de respondentgroep.

De 23 instellingen verstrekten samen gegevens van ruim 40.000 deelnemers. Deze deelnemers zijn in april/mei in drie tranches schriftelijk via ITS/IBG of via school benaderd met het verzoek een internetvragenlijst in te vullen. In juni is aan de deelnemers die nog niet hadden gerespondeerd een tweede verzoek tot deelname verstuurd.

Met het pakket SPSS MR Interview is een internetenquête geprogrammeerd. De respondenten ontvingen in de mailing allemaal een unieke toegangscode waarmee ze toegang kregen tot de vragenlijst. Gemiddeld waren de deelnemers ongeveer 25 minuten bezig met het invullen van de vragenlijst.

Figuur 1: Responspercentages gerelateerd aan de totale populatie naar niveau en sector

De responspercentages zijn grafisch weergegeven in Figuur 1. De totale technische respons bedraagt 11.596; dit komt overeen met 30 procent van de totale bruto steekproef en zes procent van de populatie. Dit betekent dat één op de zeventien deelnemers heeft meegewerkt aan het onderzoek.

De deelnemers die de vragenlijst slechts ten dele hebben beantwoord alsook deelnemers die op basis van een aantal standaardprocedures als niet-valide zijn gekwalificeerd, zijn uit de database verwijderd. In totaal resteerde een bestand met daarin 10.151 deelnemers; 84 procent hiervan volgt een opleiding in de bbl en 16 procent volgt een opleiding in de bol-dt. Het aantal deelnemers in de sector Landbouw is dermate klein (30) dat deze groep in het tabellenboek achterweg is gelaten bij de sectorindeling. Wel zijn de respondenten in de verdere analyses betrokken. In alle overige analyses zijn deze respondenten opgenomen bij de sector Economie.

Het hoogste responspercentage treffen we aan in de sector Techniek in de bol-dt. Ook de respons bij Economie (bbl) en Zorg & Welzijn (bbl en bol-dt) is hoger dan het gemiddelde van zes procent. De respons in niveau 1 en 2 is aan de lage kant.

Gezien deze responsverschillen en omdat we niet konden beschikken over populatiegegevens op basis waarvan we een gestratificeerde steekproef konden trekken, zijn de gegevens achteraf gewogen naar het relatieve aandeel van de subgroep in de populatie. Dit is gebeurd door het aandeel van de subgroep in de populatie te delen door het aandeel van dezelfde subgroep in de respondentgroep. Indien een groep is oververtegenwoordigd in de respondentgroep, krijgt deze volgens de weegmethodiek een weegfactor hoger dan '1'. Indien een subgroep is ondervertegenwoordigd wordt een weegfactor lager dan '1' toegekend. Op deze wijze tellen alle subgroepen mee naar gelang het gewicht van deze groep in de populatie. Tabel 2 toont de weegfactoren.

Tabel 2: Overzicht weegfactoren

	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4
<i>bbl</i>				
Techniek	1,06	1,58	1,31	0,85
Economie	0,99	1,82	0,89	0,67
Zorg & Welzijn	1,17	1,32	0,83	0,68
<i>bol-dt</i>				
Techniek	2,03	1,58	1,00	0,83
Economie	2,09	0,92	1,51	1,58
Zorg & Welzijn	1,13	1,13	1,60	0,68

1.4 Opbouw van het rapport

In dit rapport besteden we allereerst aandacht aan de karakteristieken van de deelnemers in de vorm van de beschrijving van hoofdindicatoren (hoofdstuk 2). Achtereenvolgens komen hierbij aan de orde: karakteristieken van de deelnemers, sociale herkomst, onderwijsloopbaan, opleidingsverwachting, openingskeuze, motivatie en inzet, tijdbesteding, beroepspraktijkvorming, oordeel over opleiding en school en inkomsten en uitgaven. Het hoofdstuk sluit af met een puntsgewijze samenvatting van de belangrijkste resultaten.

Hoofdstuk 3 gaat nader in op de studiehouding van deelnemers, in welke mate de houding samenhangt met achtergrondkenmerken, opleidingskeuze en opleidingsoriëntatie, tijdbesteding, studievertraging en deelnemerstevredenheid. Aan de hand van deze factoren verklaren we de verschillen in studiehouding bij de deelnemers in de bbl en bol-dt.

In hoofdstuk 4 staan de inkomsten, uitgaven, tijdbesteding en de beroepspraktijkvorming centraal. Respectievelijk gaan we in op de financiële positie van deelnemers, inkomsten uit beroepspraktijkvorming, werkomstandigheden in beroepspraktijkvorming en overige aspecten die betrekking hebben op financiën en tijdbesteding.

In het tabellenboek, dat fungeert als naslagwerk, worden alle gegevens volgens een vaste structuur weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt naar bbl en bol-dt. Verder zijn de gegevens uitgesplitst naar sector (Techniek, Economie, Zorg & Welzijn), niveau, eerstejaars versus ouderejaars, geslacht, leeftijd, woonsituatie en etniciteit.

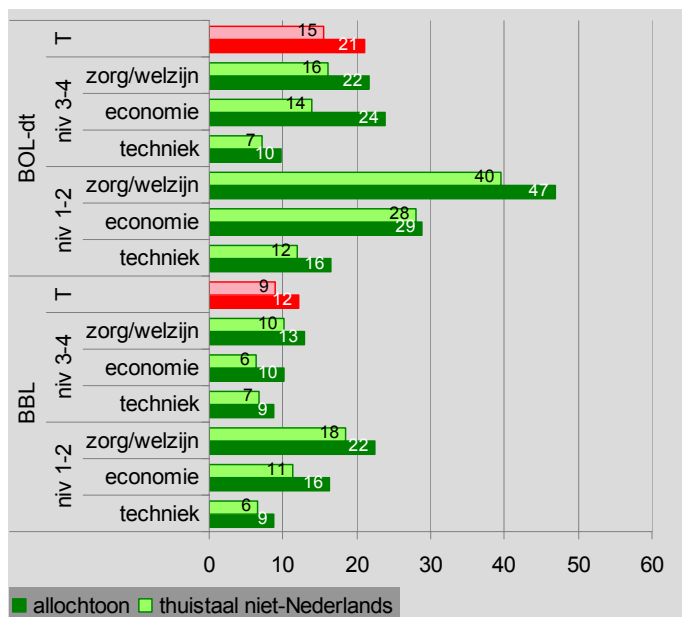
Het rapport sluit af met een overzicht van tabellen en figuren, de vragenlijst en een methodische bijlage waarin factoranalyses zijn beschreven en gehanteerde analysetechnieken zijn toegelicht.

2 Resultaten op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten op hoofdlijnen. Alle resultaten zijn uitgebreid weergegeven in het tabellenboek. Achtereenvolgens komen aan de orde: type-
ring van de respondentgroep; sociale herkomst; onderwijsloopbaan van deelnemers;
opleidingsverwachting; opleidingskeuze; motivatie en inzet; tijdbesteding; beroeps-
praktijkvorming; oordeel over opleiding en school; inkomsten en uitgaven.

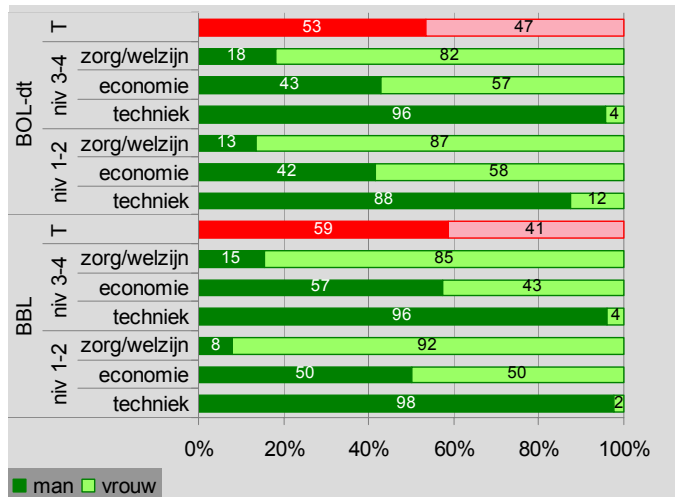
2.1 Karakteristieken van deelnemers

Gemiddeld is ruim 20 procent van de deelnemers in de bol-dt allochtoon (Figuur 2); 15 procent spreekt deels of altijd een niet-Nederlandse taal. Veel allochtonen treffen we aan in de laagste niveaus van de bol-dt in de sector Zorg & Welzijn. In de bbl liggen deze percentages (respectievelijk twaalf en negen procent) lager. Ook hier zien we relatief veel allochtonen in de sector Zorg & Welzijn in niveau 1 en 2.

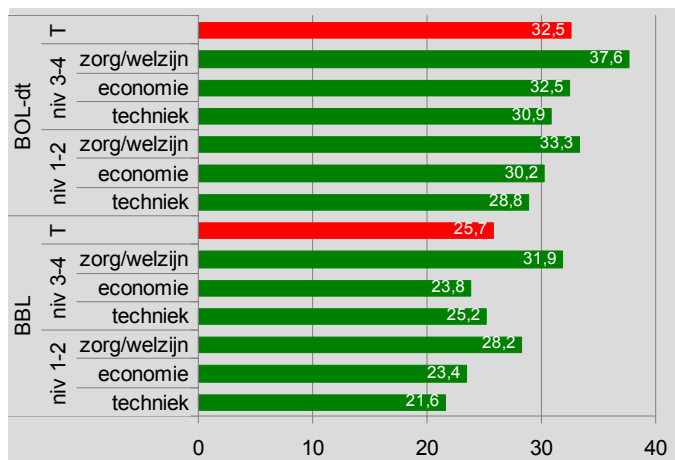
Figuur 2: Etniciteit en thuistaal

De verdeling naar geslacht is weergegeven in Figuur 3. Zowel in de bol-dt alsook in de bbl volgen iets meer mannen dan vrouwen onderwijs. Techniek is populair bij de mannen; vrouwen kiezen vooral voor Zorg & Welzijn. In de sector Economie is de man-vrouwverdeling nagenoeg gelijk aan die in de steekproef.

Figuur 3: Geslacht

Gemiddeld zijn deelnemers uit de bbl bijna 26 jaar. De verschillen zijn groot; de standaardafwijking is negen jaar. Bol-dt zijn gemiddeld 32,5 jaar oud, met een standaardafwijking van tien jaar (zie Figuur 4). Deze verschillen zijn significant.

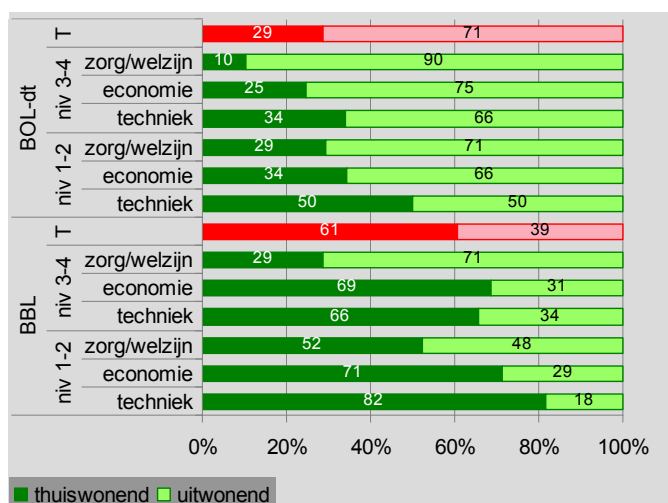

Figuur 4: Gemiddelde leeftijd deelnemers

Deelnemers in niveau 1 en 2 zijn gemiddeld vier à vijf jaar jonger dan deelnemers in niveau 3 en 4 (significant, zowel in de bbl als in de bol-dt). Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn zijn behoorlijk ouder dan deelnemers in de andere twee sectoren (zowel in bbl als in bol-dt is het verschil tussen deze sectoren zes à zeven jaar). De jongste deelnemers treffen we aan in de sector Techniek.

In de bbl woont gemiddeld 60 procent van de deelnemers thuis (Figuur 5): driekwart van de deelnemers uit niveau 1 en 2 tegenover de helft van de deelnemers uit niveau 3 en 4. Vooral in de sector Zorg & Welzijn wonen relatief weinig deelnemers thuis (30 procent tegenover ruim 70 procent in de andere twee sectoren). Thuiswonende deelnemers in de bbl zijn gemiddeld 20 jaar oud; uitwonende bbl'ers hebben een gemiddelde leeftijd van 35 jaar.

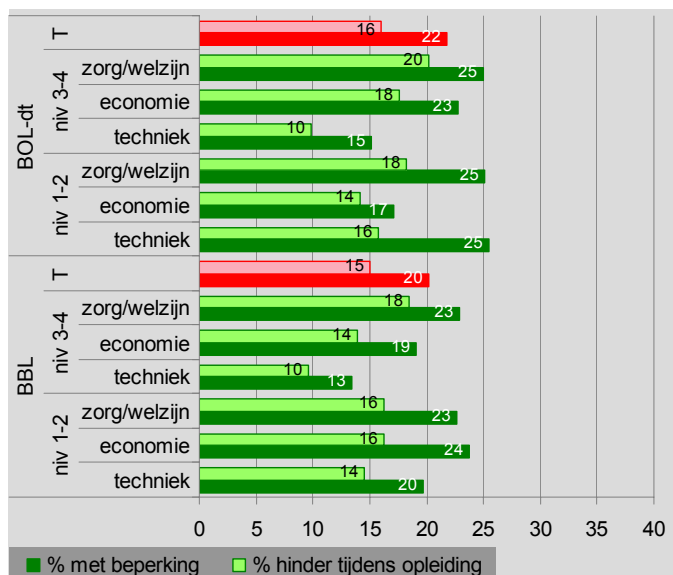
In de bol-dt woont gemiddeld 29 procent thuis (42 procent in niveau 1 en 2 en 23 procent in niveau 3 en 4). Ook in de bol-dt wonen verhoudingsgewijs veel deelnemers in de sector Techniek thuis (40 procent), gevolgd door deelnemers in de sector Economie (27 procent) en tenslotte de deelnemers in de sector Zorg & Welzijn (13 procent). Ook hier is de woonsituatie sterk gerelateerd aan de leeftijd van de deelnemers.

Figuur 5: Woonsituatie

Van de totale respondentgroep geeft ongeveer 20 procent aan dat zij een handicap of ziekte hebben (Figuur 6): 20 procent in de bbl en 22 procent in de bol-dt. Deze groep bestaat voor de helft uit deelnemers met ADHD/concentratieproblemen, psychische problemen, vermoeidheid/energietekort en/of migraine/hoofdpijn en voor een kwart uit deelnemers met RSI of dyslexie/spraak- of taalstoornis. Ongeveer 80 procent heeft hinder van deze beperking; dit komt overeen met 15 procent in de totale respondent-

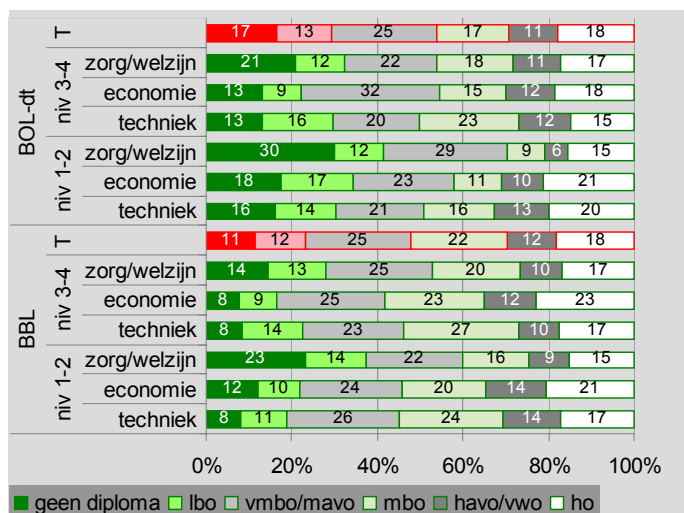
groep. In de bbl en bol-dt, binnen de diverse sectoren en niveaus is het aantal gehandicapten grotendeels gelijk. Niet weergegeven: van de groep deelnemers met een handicap, ziekte of andere beperking geeft tweederde aan dat de school rekening houdt met de beperking. Dit komt overeen met ongeveer zes procent van de totale respondentgroep. Ook hier zijn de verschillen tussen bbl en bol-dt, sectoren en niveaus minimaal.

Figuur 6: Deelnemers met een beperking

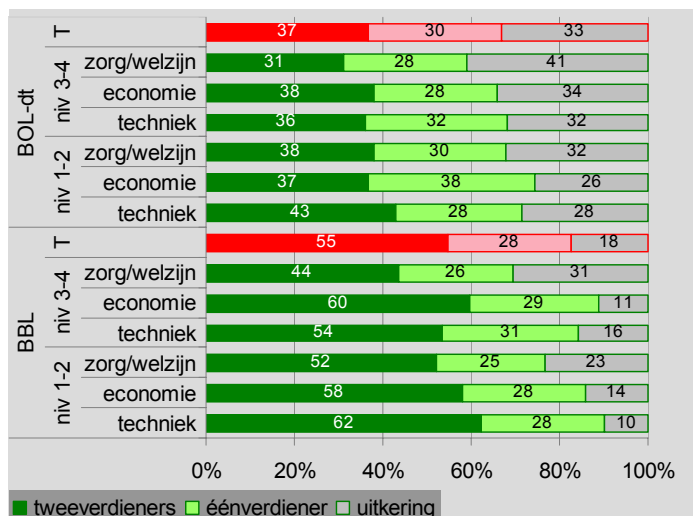
2.2 Sociale herkomst

De sociale herkomst van deelnemers leiden we af uit het opleidingsniveau van de ouders (Figuur 7). Ongeveer een kwart van de deelnemers hebben ouders die een opleiding hebben genoten op maximaal lbo-niveau (27 procent in de bol-dt en 22 procent in de bbl). Een kwart van de ouders van bol-dt en bbl-deelnemers ontving onderwijs op maximaal mavo-niveau; verder heeft ongeveer een kwart van de bbl-deelnemers ouders met een opleiding op mbo-niveau (18 procent in de bol-dt). Ongeveer 18 procent van de ouders genoot een opleiding in het hoger onderwijs. Ter vergelijking: in het hoger onderwijs heeft van bijna de helft van de studenten ten minste een van de ouders een opleiding in het hoger onderwijs afgerond. Gemiddeld genomen zijn ouders van deelnemers in de bbl iets hoger opgeleid dan ouders van deelnemers in de bol-dt. Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn hebben doorgaans ouders die iets lager zijn opgeleid dan deelnemers in de twee overige sectoren.

Figuur 7: Opleidingsniveau ouders

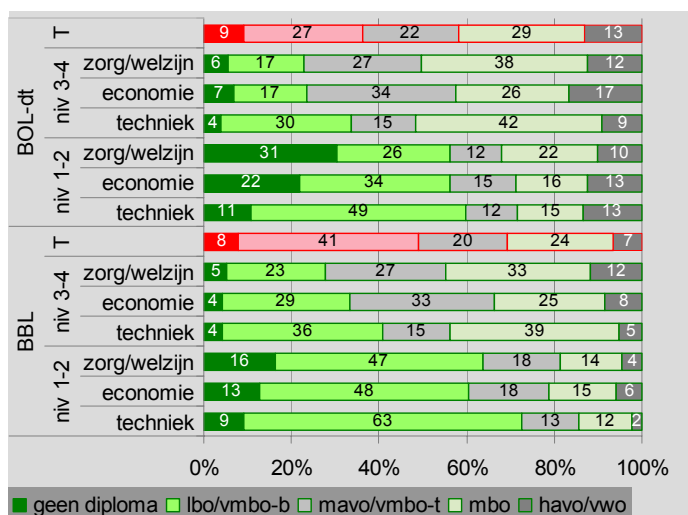
Meer dan de helft van de bbl'ers heeft een werkende vader en moeder; 18 procent van de deelnemers heeft een ouder in een uitkerings situatie; bij de overige 28 procent is sprake van één werkende ouder. In de bol-dt is de groep tweeverdieners, eenverdiener en ouders met een uitkerings situatie ongeveer even groot (ongeveer 30 procent). Dit verschil heeft ook te maken met de hogere leeftijd van deelnemers in de bol-dt en dus ook van hun ouders. Ook in de bbl is in de sector Zorg & Welzijn is vanwege de relatief hoge leeftijd van de deelnemers het aandeel niet-werkende ouders hoog.

Figuur 8: Arbeidsparticipatie ouders

2.3 Onderwijsloopbaan van deelnemers

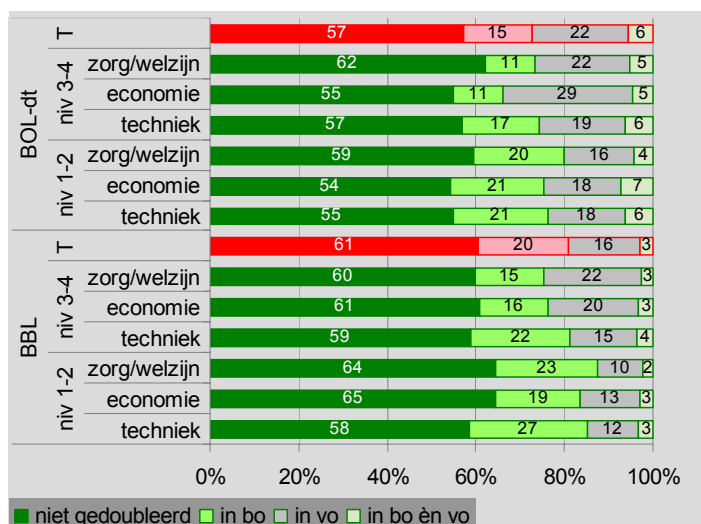
Het opleidingsniveau van de deelnemers is afgebeeld in Figuur 9. Deelnemers in de bol-dt zijn in de regel hoger opgeleid dan de bbl-deelnemers. Deelnemers uit de lagere niveaus zijn het laagst opgeleid; deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn hebben doorgaans een iets hoger onderwijsniveau afgerond. Ongeveer een kwart van de bbl'ers heeft een afgeronde mbo-opleiding op zak (bijna 30 procent in de bol-dt) – mogelijk uit een lager niveau. Zo'n 40 procent van de bbl-deelnemers heeft een lbo/vmbo(b)-diploma. Deze groep is in de lagere niveaus het grootst. Gemiddeld acht procent heeft geen diploma; dit percentage is in de lagere niveaus hoger dan in de hogere niveaus. Twintig procent heeft een vmbo-mavo-diploma; zeven procent van de bbl-deelnemers (13 procent in de bol-dt) heeft een havo of vwo-diploma.

Figuur 9: Hoogst genoten vooropleiding deelnemers

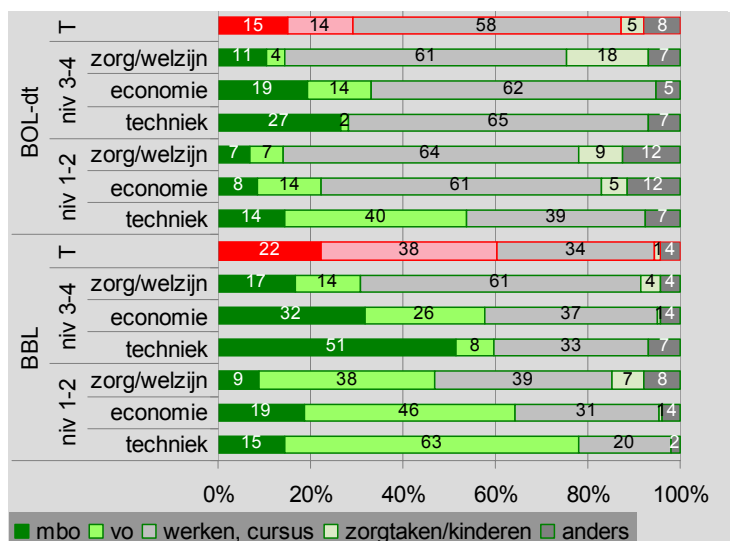
Figuur 10 toont het aantal keren doubleren in het basisonderwijs (bo) en het voortgezet onderwijs (vo). Ongeveer 60 procent van de ondervraagden heeft zonder doubleren het basisonderwijs en voortgezet onderwijs doorlopen; 20 procent doubleerde in het basisonderwijs; 17 procent bleef zitten in het voortgezet onderwijs en ruim vier procent doubleerde in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

In vergelijking met het aantal zittenblijvers in de totale groep kunnen we concluderen dat deelnemers uit de lagere niveaus, deelnemers in de sector Techniek en bbl'ers vaker in het basisonderwijs doubleerden. Deelnemers in niveau 3 en 4, deelnemers met een hoger vooropleidingsniveau, deelnemers in de sector Zorg & Welzijn en deelnemers in de bol-dt bleven meer dan anderen zitten in het voortgezet onderwijs.

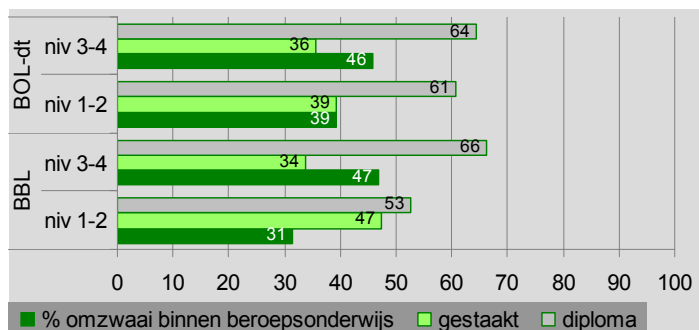
Figuur 10: Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Eén op de vijf eerstejaars volgde ook vorig studiejaar een mbo-opleiding; vier van de tien bbl'ers komt rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs (Figuur 11). Een derde van de eerstejaars volgde vorig jaar een cursus of had een betaalde baan; in de bol-dt had 60 procent van de eerstejaars vorig jaar een baan. Veertien procent komt rechtstreeks uit het vo; 15 procent volgde vorig jaar een mbo-opleiding. Relatief veel eerstejaars deelnemers Zorg & Welzijn (bol-dt) hadden vorig jaar zorgtaken (18 procent).

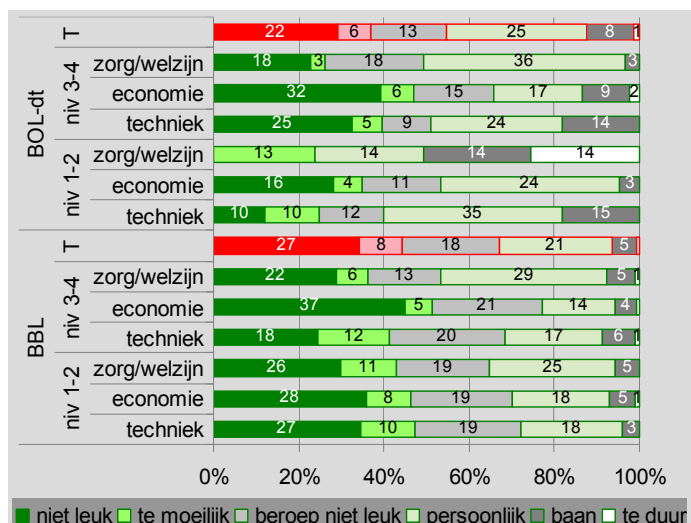
Figuur 11: Belangrijkste bezigheid vorig studiejaar

Eén op de drie deelnemers heeft eerder een opleiding in de bve-sector gevolgd. Hier- van is gemiddeld bijna 40 procent voortijdig gestopt; ruim 60 procent rondde deze opleiding met succes af (16 en 25 procent van de totale steekproef).

Figuur 12: Omzwaai binnen beroepsonderwijs

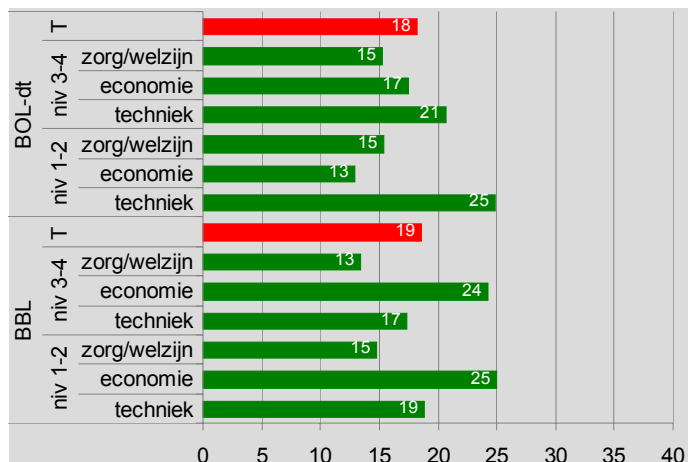
Figuur 13 toont de belangrijkste redenen voor het voortijdig beëindigen van een eerdere opleiding binnen het beroepsonderwijs. Het betreft hier de antwoorden van ongeveer 1.600 deelnemers. Ongeveer een kwart van de deelnemers vond de opleiding niet leuk. Ook waren persoonlijke omstandigheden (22 procent) een aanleiding om te stoppen met de opleiding: bij de groep bol-dt was dit vaker het geval dan bij de groep bbl-deelnemers. Voor 17 procent van de deelnemers was het feit dat zij het beroep niet aantrekkelijk vonden een belangrijke reden om voortijdig de studie te staken.

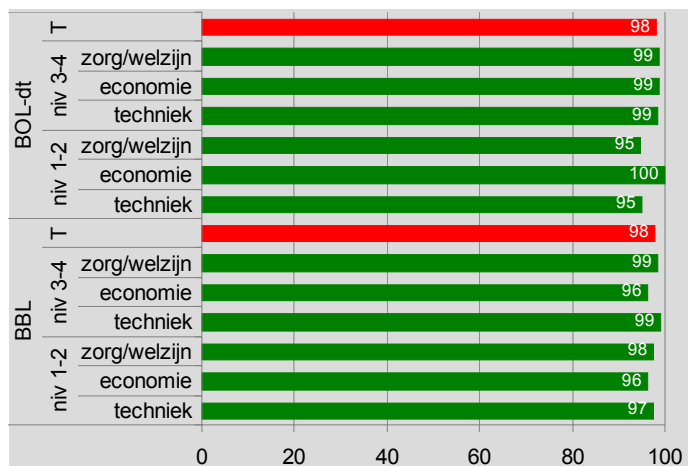
Figuur 13: Belangrijkste reden om van opleiding te veranderen

2.4 Opleidingsverwachting

Ondanks het feit dat bijna alle deelnemers verwachten hun opleiding succesvol af te ronden (Figuur 15), heeft één op de vijf deelnemers wel eens overwogen met de opleiding te stoppen (Figuur 14). Dit geldt voor relatief veel deelnemers in de sector Economie (23 procent) en voor relatief weinig deelnemers in de sector Zorg & Welzijn (gemiddeld 14 procent).

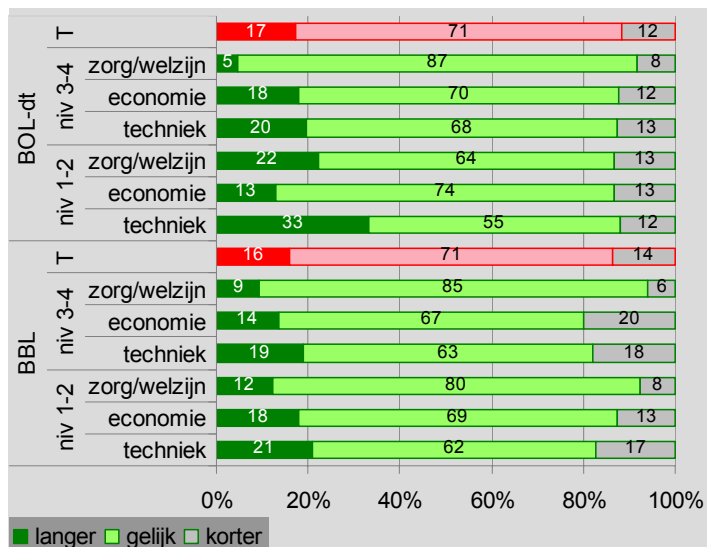

Figuur 14: Percentage deelnemers dat heeft overwogen te stoppen met de opleiding

Figuur 15: Percentage deelnemers dat verwacht de opleiding te zullen afronden

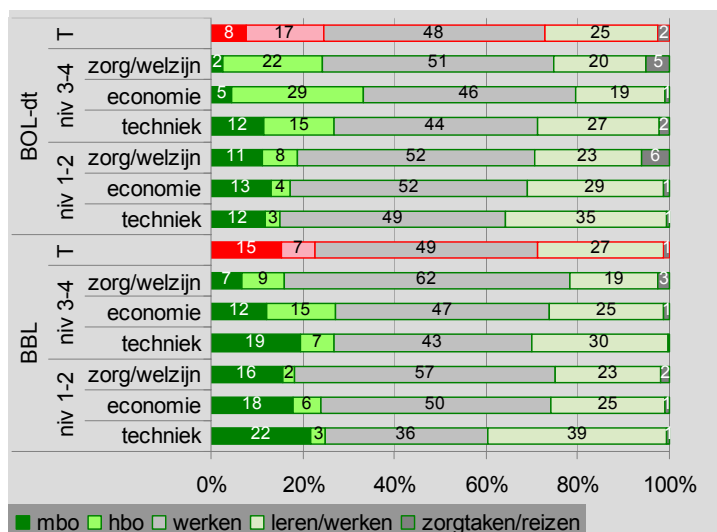
Zeven van de tien deelnemers verwachten de opleiding af te ronden binnen de gestelde opleidingstermijnen (Figuur 16). In de lagere niveaus denken deelnemers iets langer over de opleiding te doen dan de tijd die er voor staat. In niveau 3 en 4 van de bbl zijn het vooral deelnemers in de sector Techniek en Economie die verwachten sneller de opleiding af te ronden (ongeveer 20 procent).

Figuur 16: Feitelijke en verwachte opleidingsduur

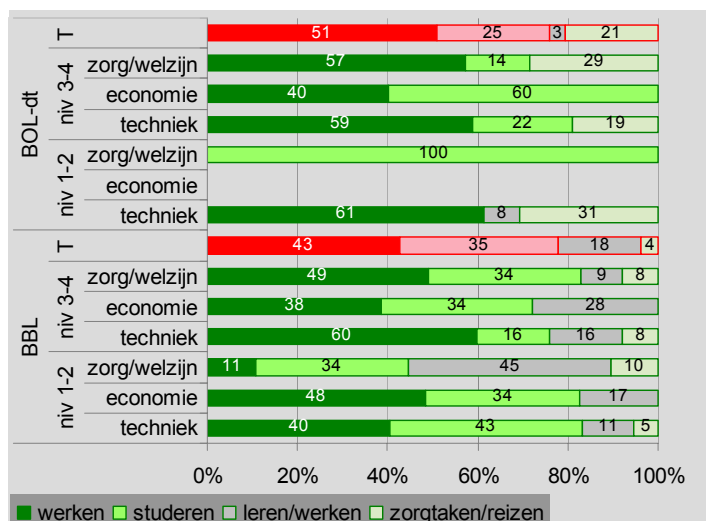
Het perspectief om door te stromen naar het hbo (Figuur 17) leeft vooral bij de deelnemers in de bol-dt in niveau 3 en 4. In totaal 23 procent van de bol-dt en tien procent van de bbl in niveau 3 en 4 verwacht te gaan doorstromen naar het hbo. Doorstroomverwachting richting hbo zien we ook vaker bij deelnemers in de sector Economie dan in overige sectoren.

Ongeveer de helft van de deelnemers verwacht na afronding van de opleiding te gaan werken; een kwart wil na de opleiding betaalde arbeid met studeren combineren. Het aantal deelnemers dat verwacht direct na afronding van de opleiding te gaan werken is verhoudingsgewijs hoog in de sector Zorg & Welzijn (niveau 3 en 4).

Figuur 17: Perspectief na afronding opleiding (N=8.920)

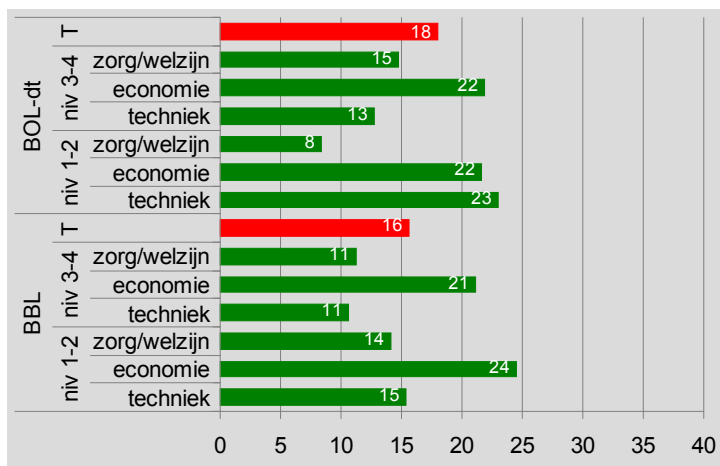
Deelnemers die verwachten hun opleiding niet af te ronden, verwachten na het voortijdig staken van de opleiding te gaan werken (44 procent), een andere opleiding te gaan volgen (34 procent), leren en werken (weer) te gaan combineren (16 procent) of zorgtaken te gaan vervullen (zes procent). Het betreft hier een kleine groep van ruim 200 deelnemers (zie Figuur 18).

Figuur 18: Perspectief na studiestaken (N=228)

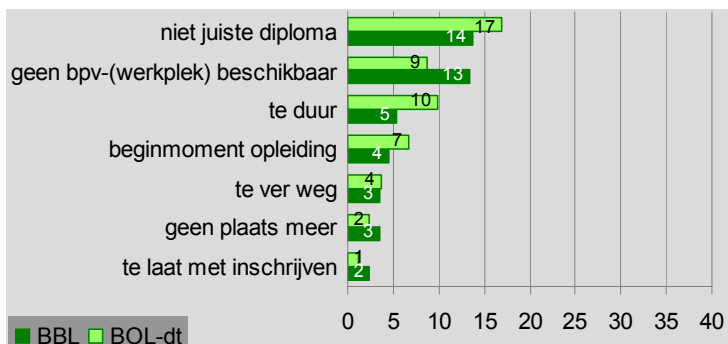
2.5 Opleidingskeuze

Gemiddeld volgt één van de zes deelnemers *niet* de opleiding van de eerste keuze. Deze groep heeft een minder positief oordeel over alle facetten van de opleiding (sfeer, docenten, stage/bpv) en geeft dan ook een lager rapportcijfer dan deelnemers die wel de opleiding van de eerste keuze volgen. In de sector Economie heeft verhoudingsgewijs een groot aantal deelnemers gekozen voor de opleiding die *niet* de eerste voorkeur genoot (Figuur 19).

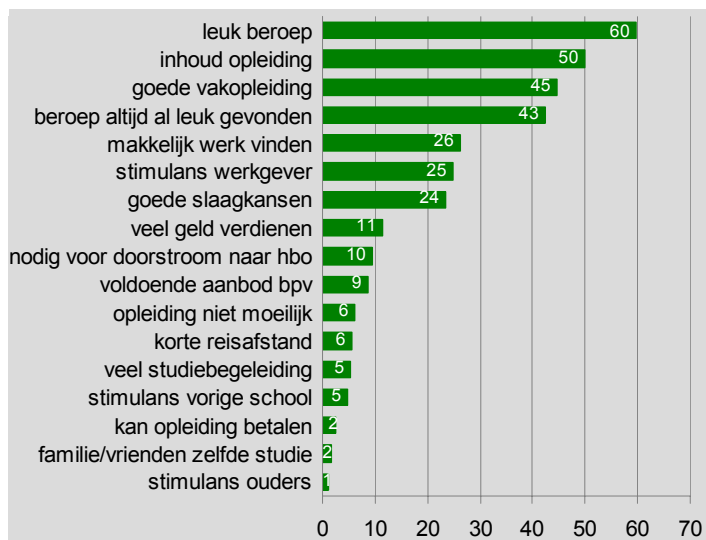
Figuur 19: Percentage dat NIET de opleiding van eerste keuze volgt

Waarom de opleiding van de eerste keuze niet is gemaakt staat in Figuur 20. Voor één op de acht deelnemers (één op de zeven in de BBL) die niet de opleiding van de eerste keuze volgt, geldt als reden dat er geen bpv-plaats beschikbaar was. Voor één op de zeven geldt dat zij niet het juiste diploma hadden (ongeveer drie procent van de totale steekproef).

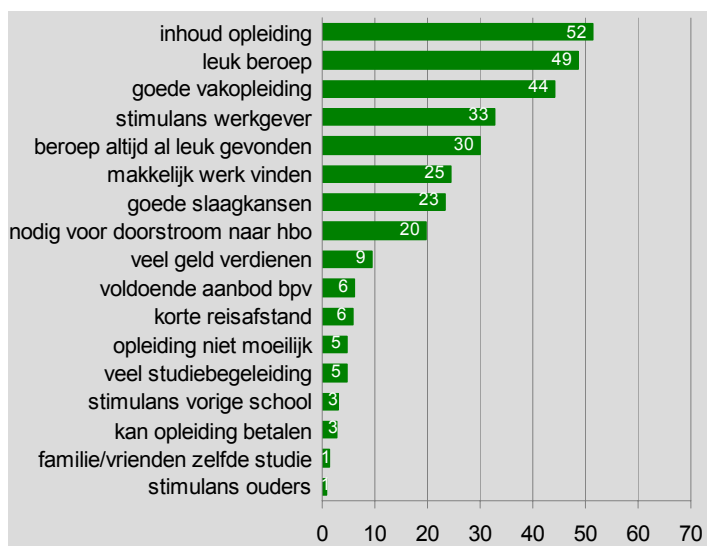
Figuur 20: Redenen waarom opleiding NIET de eerste keuze is (N=1.656)

Voor zestig procent van de bbl-deelnemers is de aantrekkelijkheid van het beroep één van de belangrijkste opleidingskeuzemotieven (Figuur 21). De deelnemers konden de vijf belangrijkste motieven aankruisen. Zo'n 43 procent zegt het beroep altijd al leuk te hebben gevonden. De inhoud van de opleiding en het feit dat het een goede vakopleiding is, is voor bijna de helft een belangrijk keuzemotief. Een kwart denkt met deze opleiding gemakkelijk geld te kunnen verdienen, werd gestimuleerd door de werkgever en/of schat de kans het diploma te behalen redelijk hoog in. Slechts 11 procent denkt met de opleiding veel geld te kunnen verdienen; voor één op de tien deelnemers is de opleiding een opstap naar het hbo.

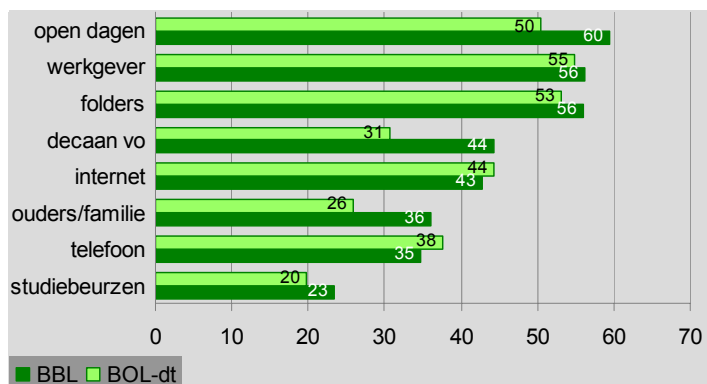
Figuur 21: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bbl

Voor deelnemers in de bol-dt gelden grotendeel dezelfde opleidingskeuzemotieven als voor de deelnemers in de bbl. De inhoud, het beroep en het feit dat het een goede vakopleiding is, zijn ook voor de bol-dt belangrijke motieven (Figuur 22). In vergelijking met de groep bbl-deelnemers werden relatief veel bol-dt deelnemers gestimuleerd door hun werkgever om de opleiding te gaan volgen (33 procent). Daarnaast zijn er verhoudingsgewijs meer bol-dt deelnemers dan bbl-deelnemers die de opleiding gebruiken als opstap naar het hbo. Deelnemers Zorg & Welzijn kiezen meer dan de andere sectoren voor de inhoud en de aantrekkelijkheid van het beroep (niet weergegeven). Techniekdeelnemers hechten ten opzichte van de anderen meer belang aan het feit dat het een goede vakopleiding is. De verschillen tussen de niveaus zijn klein: deelnemers uit niveau 1 en 2 hechten meer belang aan veel geld verdienen; deelnemers uit niveau 3 en 4 vinden doorstroom naar hbo belangrijker.

Figuur 22: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bol-dt

De wijze waarop deelnemers zich hebben georiënteerd op de opleiding, is weergegeven in Figuur 23. Voor meer dan de helft van de deelnemers geldt dat zij open dagen hebben bezocht, via hun werkgever zijn geattendeerd op de opleiding of zich hebben verdiept in de opleiding uit foldermateriaal. Een opleidingskeuze op open dagen, via decaan en via ouders of familie komt iets minder vaak voor bij bol-dt deelnemers. Niet weergegeven: deelnemers in niveau 1 en 2 hebben in sterkere mate gebruik gemaakt van (nagenoeg alle) aangegeven oriëntatiebronnen dan deelnemers uit niveau 3 en 4. Internetaadpleging is wat minder gebruikt door deelnemers in de sector Techniek; studiebeurzen en ouders/familie werden iets minder bezocht of geraadpleegd door deelnemers in de sector Zorg & Welzijn.

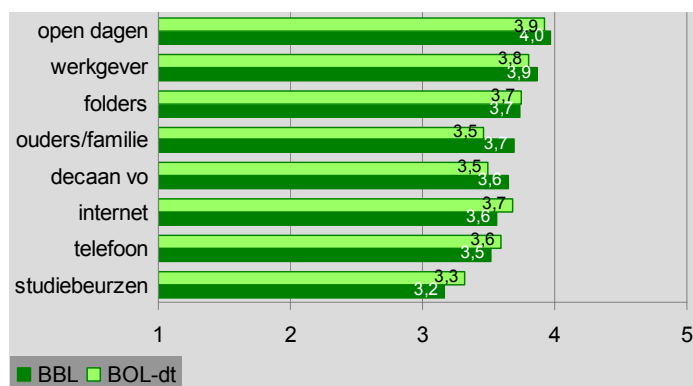
Figuur 23: Geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (%)

Van de studenten die de oriëntatiebronnen hebben geraadpleegd is in Figuur 24 weergegeven wat zij vonden van de kwaliteit van de informatie. Over het geheel genomen beoordeelt men de kwaliteit van de voorlichting positief. De open dagen worden het meest positief beoordeeld. Ook over de stimulans/oriëntatie die men via de werkgever kreeg, is men doorgaans positief.

De verschillen in beoordeling van de kwaliteit van de informatie zijn het grootst tussen de sectoren. Folders, internet en telefonische informatie worden doorgaans minder goed beoordeeld door techniekdeelnemers dan door deelnemers uit de andere sectoren. Deelnemers in de sector Economie zijn iets negatiever over voorlichting door de werkgever. Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn zijn over alle voorlichtingsbronnen positiever dan de overige deelnemers met uitzondering van de voorlichting door de decaan in het voortgezet onderwijs.

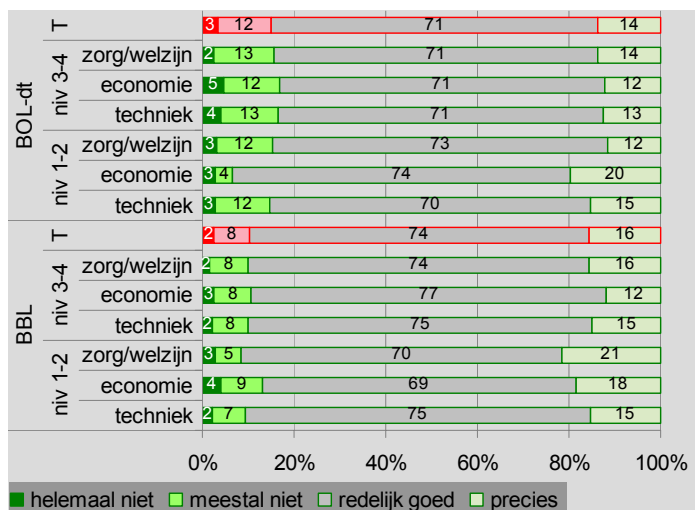
Deelnemers uit niveau 1 en 2 zijn in vergelijking met deelnemers uit niveau 3 en 4 iets negatiever over telefonische informatie en iets positiever over de voorlichting door de decaan uit het voortgezet onderwijs.

Deelnemers uit de bbl zijn vergeleken met bol-dt positiever over de inbreng van de decaan in het voortgezet onderwijs en de inbreng van ouders of familie en iets negatiever over de informatie die men via internet heeft verkregen.

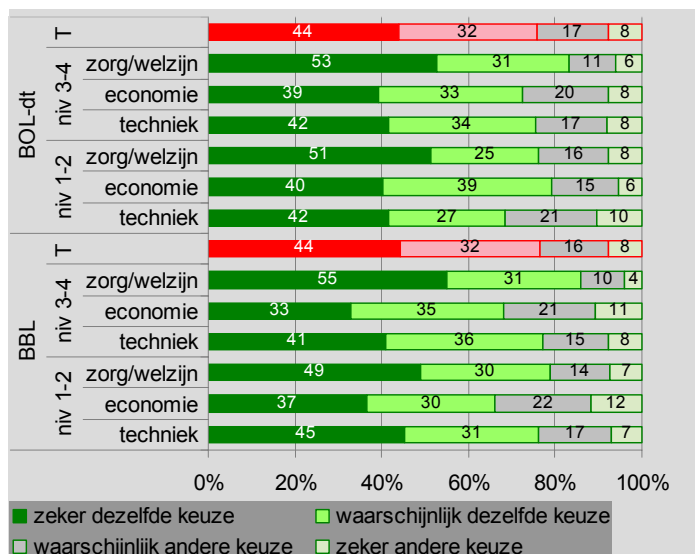
Figuur 24: Oordeel over geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (gemiddelden: 1=zeer slecht; 5=zeer goed)

Over het geheel genomen vindt men dat de informatie redelijk klopt met wat in de dagelijkse realiteit wordt aangetroffen (Figuur 25). Voor bol-dt geldt dat zij de geraadpleegde keuze-informatie iets minder goed herkennen in de opleiding dan voor de bbl'ers.

Figuur 25: Mate waarin keuze-informatie klopt met werkelijkheid

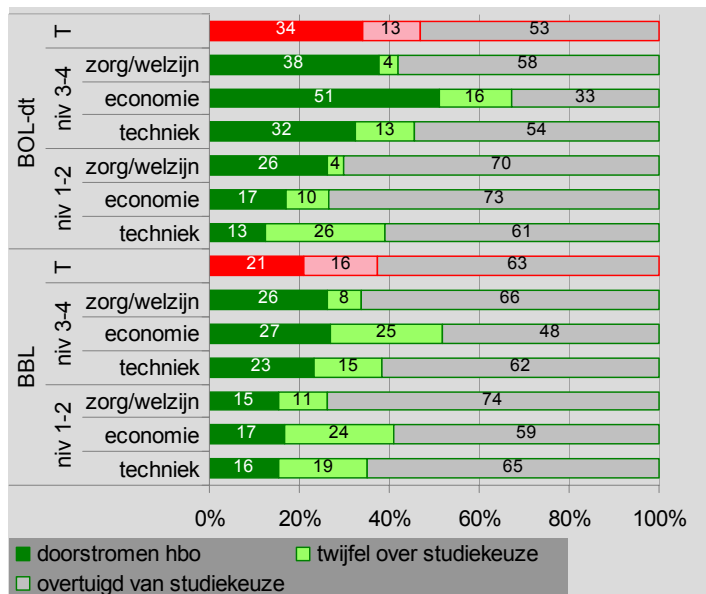
Hoe tevreden zijn deelnemers met hun opleidingskeuze? Figuur 26 toont welke opleiding deelnemers zouden selecteren indien zij opnieuw voor de keuze zouden worden gesteld. Driekwart van de deelnemers zou weer dezelfde keuze maken. In de lagere niveaus heeft een (iets) meer dan gemiddeld aantal deelnemers spijt van de studiekeuze. Ruim 30 procent van de deelnemers in de sector Economie heeft spijt van de opleidingskeuze tegenover 16 procent van de deelnemers in de sector Zorg & Welzijn.

Figuur 26: Hernieuwde opleidingskeuze

Aan de deelnemers is gevraagd de opleidingskeuze te typeren. De deelnemers konden één van de volgende vragen aankruisen: 'na mijn opleiding in het mbo wil ik verder leren in het hbo', 'ik twijfel of dit beroep wel is wat ik écht wil', 'ik weet zeker dat dit is wat ik écht wil'. Figuur 27 toont de resultaten. Dertig procent van de deelnemers in de hogere niveaus kruist aan dat zij willen doorstromen naar het hbo tegenover 16 procent in de lagere niveaus. Verhoudingsgewijs meer deelnemers in de lagere dan in de hogere niveaus hebben spijt van de opleidingskeuze (20 versus 13 procent).

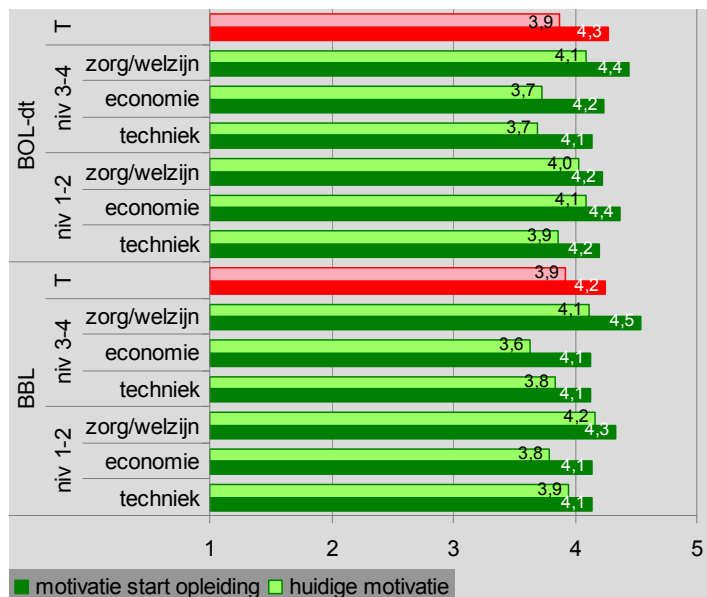
Een kwart van de deelnemers in de sectoren Zorg & Welzijn en Economie geven aan door te willen stromen naar het hbo; in de sector Techniek ligt dit percentage op 19 procent. Van de economiedeelnemers heeft 23 procent twijfels over de opleidingskeuze tegenover 18 procent van de techniekdeelnemers en acht procent van de deelnemers in de sector Zorg & Welzijn. Doorstroomperspectieven richting hbo komen vaker voor bij bol-dt (34 procent) dan bij bbl'ers (21 procent). Bol-dt deelnemers hebben minder vaak twijfels over de juistheid van de opleidingskeuze (13 procent) dan bbl'ers (16 procent).

Figuur 27: Zelftypering deelnemers ten aanzien van opleidingskeuze

2.6 Motivatie en inzet

Op de vraag “Hoe gemotiveerd ben je nu en was je bij de start van de opleiding?” konden deelnemers de eigen motivatie aangeven. Figuur 28 toont de resultaten.

Figuur 28: Motivatie start opleiding/huidige motivatie (1=zeer slecht; 5=zeer goed)

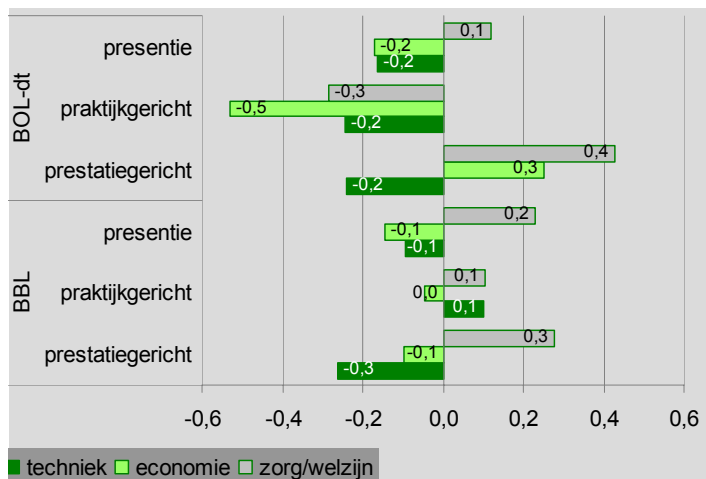
De motivatie bij aanvang van de opleiding is redelijk hoog (een gemiddelde van 4,3 op een schaal van 1-5). De motivatie neemt gemiddeld behoorlijk af in de loop van de tijd. Deze afname is het sterkst bij Economie en het minst sterk bij Techniek en ook sterker bij niveau 3 en 4 dan bij niveau 1 en 2. Deze laatste afname houdt in dat de motivatie van deelnemers in de verschillende niveaus – de motivatie van deelnemers in niveau 1 en 2 was bij aanvang lager dan van deelnemers in niveau 3 en 4 – in de loop van de tijd gelijkgetrokken wordt. Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn laten over het algemeen een grotere motivatie zien – zowel bij aanvang van de opleiding alsook op dit moment – dan de deelnemers in de sectoren Techniek en Economie. Er zijn geen verschillen in motivatie tussen de groep bbl-deelnemers en bol-dt.

De houding van deelnemers ten opzichte van de studie is vastgesteld aan de hand van 13 vragen. Deze vragen verwijzen naar drie factoren die zijn benoemd als: presentie (aanwezigheid, weinig te laat komen of spijbelen), praktijkgerichtheid (affiniteit met praktijkvakken) en prestatiegerichtheid (goed willen presteren, hard werken)².

² Voor een overzicht van de samenstelling van deze factoren, zie bijlage.

Voor de totale groep is het gemiddelde op deze factoren '0'. Figuur 29 toont de afwijkingen van de deelnemers in de bol-dt en de bbl-deelnemers ten opzichte van dit totale steekproefgemiddelde. Een aantal opvallende resultaten (deels niet in de grafiek afgebeeld):

- deelnemers die sterk praktijkgericht zijn, zijn doorgaans minder prestatiegericht;
- een weinig prestatiegerichte studiehouding treffen we aan bij de deelnemers in de sector Techniek;
- een bovengemiddelde prestatiegerichte studiehouding hebben de deelnemers in de sector Zorg & Welzijn;
- bol-dt onderscheiden zich door een meer dan gemiddelde prestatiegerichtheid en een minder dan gemiddelde praktijkgerichtheid;
- deelnemers in de sector Economie zijn minder praktijkgericht dan deelnemers in de overige sectoren;
- deelnemers in de sector Economie en Techniek zijn meer afwezig op de opleiding (spijbelen, te laat komen) dan deelnemers in de sector Zorg & Welzijn;
- vrouwen zijn meer gericht op presteren en meer present dan mannen.

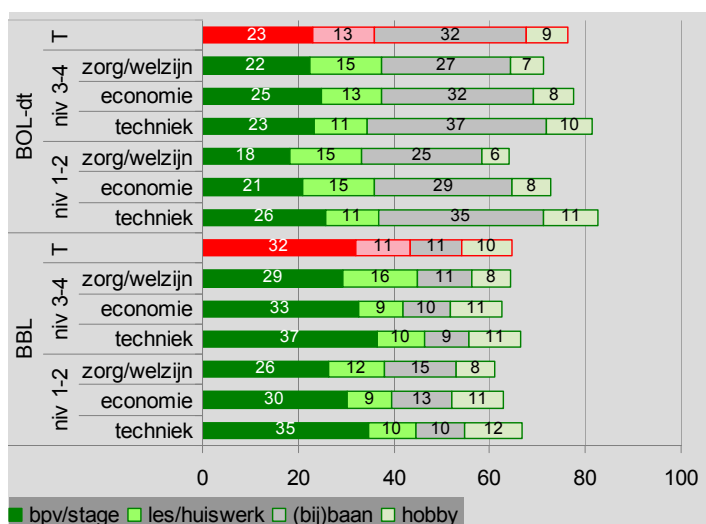
Figuur 29: Drie dimensies van studiehouding: prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie op school/BPV

2.7 Tijdbesteding

De tijdbesteding aan de opleiding en overige betaalde arbeid in uren per week (gemiddeld) is weergegeven in Figuur 30. Uiteraard besteden deelnemers in de bbl meer tijd aan bpv/stage dan deelnemers in de bol-dt en besteden bol-dt relatief meer dan bbl'ers tijd aan betaalde arbeid.

Bbl'ers besteden gemiddeld 32 uur per week aan bpv/stage, 11 uur per week aan lessen/huiswerk en 11 uur per week aan betaalde arbeid of bijbaan. In de bol-dt besteden deelnemers 23 uur per week aan stage/bpv, 13 uur per week aan lessen/huiswerk en 32 uur per week aan betaalde arbeid.

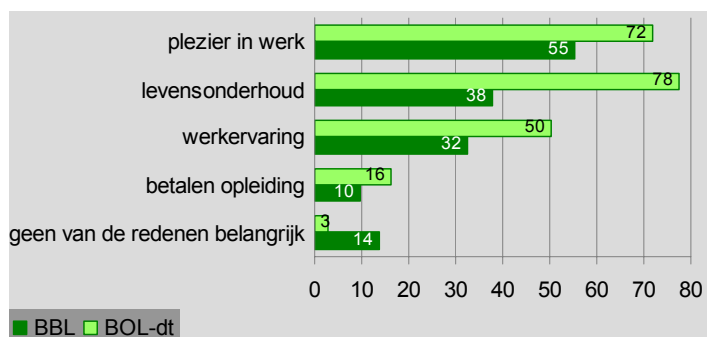
Bbl-deelnemers in de sector Zorg & Welzijn besteden meer dan de overige deelnemers in de bbl tijd aan lessen/huiswerk en iets minder tijd aan bpv/stage.

Figuur 30: Tijdbesteding (in uren per week)

De redenen waarom de deelnemers een bijbaan of betaalde baan hebben, zijn aangegeven in Figuur 31. Driekwart van de bol-dt doet dit enerzijds vanwege plezier in het werk en ook vanwege de zorg voor levensonderhoud. De helft van de bol-dt geeft aan dat ook werkervaring een belangrijke reden is om te werken; voor 16 procent geldt ook dat men de opleiding moet financieren.

In de bbl werkt iets meer dan de helft vanwege plezier in het werk; 38 procent werkt voor de bekostiging van levensonderhoud en één op de drie bbl'ers vindt het opdoen van werkervaring een reden voor het uitoefenen van een betaalde baan. Eén op de tien bbl'ers werkt om de opleiding te kunnen betalen.

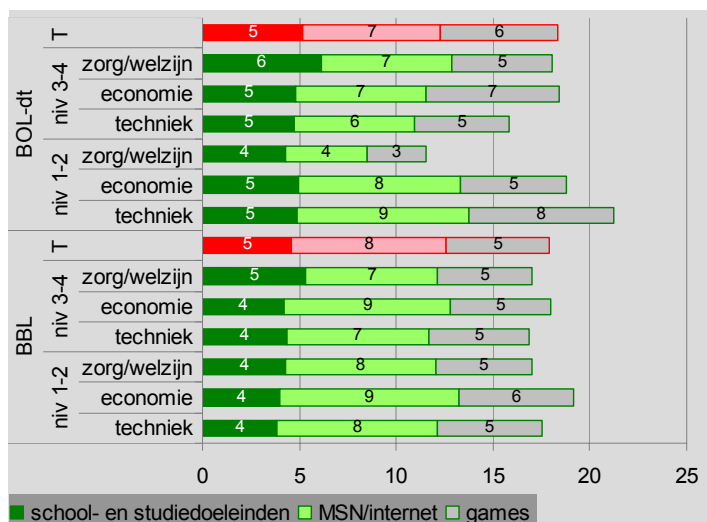

Figuur 31: Percentage dat vermelde reden om te werken belangrijk vindt

Gemiddeld brengen deelnemers 18 uur per week door achter de computer: een kwart van deze tijd is voor school of schoolgerelateerde activiteiten; 45 procent van de tijd wordt gesurft op internet of gebruik gemaakt van MSN; 30 procent van de tijd doet men spelletjes (Figuur 32).

Bol-dt gebruiken de computer meer voor school en spelletjes en iets minder voor internet en MSN. Deelnemers in de sectoren Techniek en Economie gebruiken de computer minder dan deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn voor opleidingsdoel-einden.

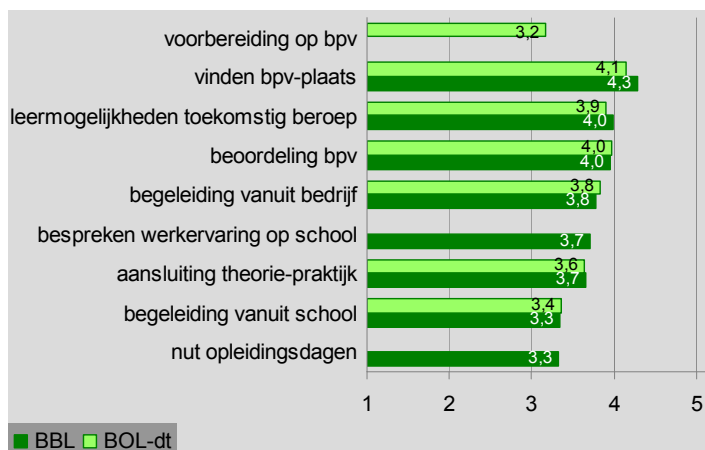
Deelnemers uit niveau 1 en 2 besteden in vergelijking met deelnemers uit niveau 3 en 4 meer tijd aan internet/MSN en spelletjes en minder tijd aan computergebruik voor opleidingsdoeleinden.

Figuur 32: Computergebruik (in uren per week)

2.8 Beroepspraktijkvorming

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek is de beroepspraktijkvorming. Zoals we eerder zagen beslaat deze bpv een essentieel onderdeel van de opleidingstijd. Over het geheel genomen is men redelijk positief over alle aspecten³. Figuur 33 toont de resultaten. Over het algemeen kunnen we concluderen dat deelnemers in de sector Zorg & Welzijn een positiever oordeel over de bpv dan de andere sectoren. De verschillen tussen de sectoren Techniek en Economie zijn klein, evenals de verschillen tussen de niveaus en bol-dt en bbl. Hoofdstuk 4 gaat nader in op de beroepspraktijkvorming.

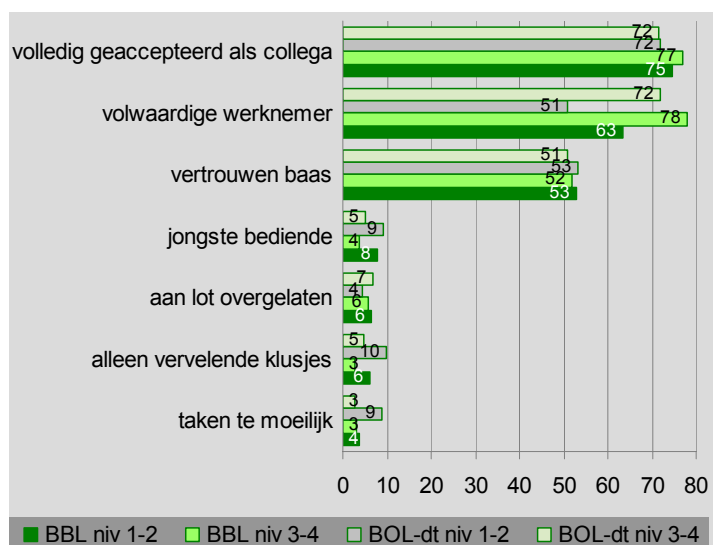

Figuur 33: Oordeel over beroepspraktijkvorming (bpv) (gemiddelden: 1=negatief, 5=positief)

Figuur 34 geeft een beeld van de werkomstandigheden op de bpv-plek. Over het geheel genomen worden de deelnemers goed behandeld op de bpv-plek. Slechts een kleine minderheid moet taken uitvoeren die te moeilijk zijn (vier procent) of krijgt alleen de vervelende klusjes (vier procent), wordt beschouwd als jongste bediende (zes procent) of aan het lot overgelaten (zes procent).

Driekwart van de deelnemers voelt zich geaccepteerd als een volwaardig werknemer. In vergelijking met niveau 3 en 4 worden iets minder deelnemers uit de lagere niveaus alsook minder deelnemers uit de sector Techniek (in vergelijking met de andere sectoren) en de bol-dt (in vergelijking met de bbl) op de bpv-plaats beschouwd als volwaardig werknemer. Ruim de helft van de deelnemers geniet het vertrouwen van hun leidinggevende. Dit laatste punt komt iets minder voor bij deelnemers in de sector Zorg & Welzijn.

3 Gemiddelden over het geheel genomen >3 (op een schaal van 1-5). Ontbrekende delen in histogram zijn niet aan desbetreffende groepen voorgelegd.

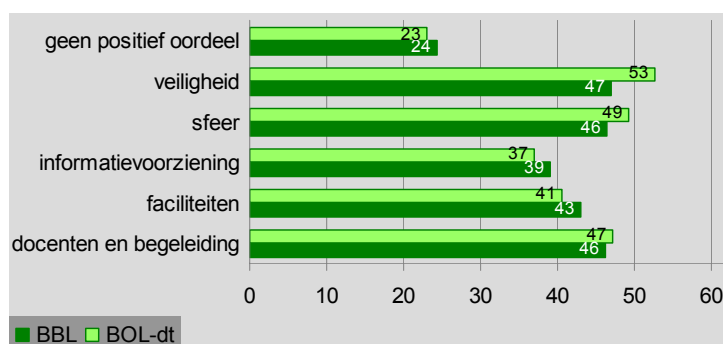

Figuur 34: Werkomstandigheden beroepspraktijkvorming (bpv) naar niveau (percentage op wie aangegeven werk-omstandigheid van toepassing is)

2.9 Oordeel over opleiding en school

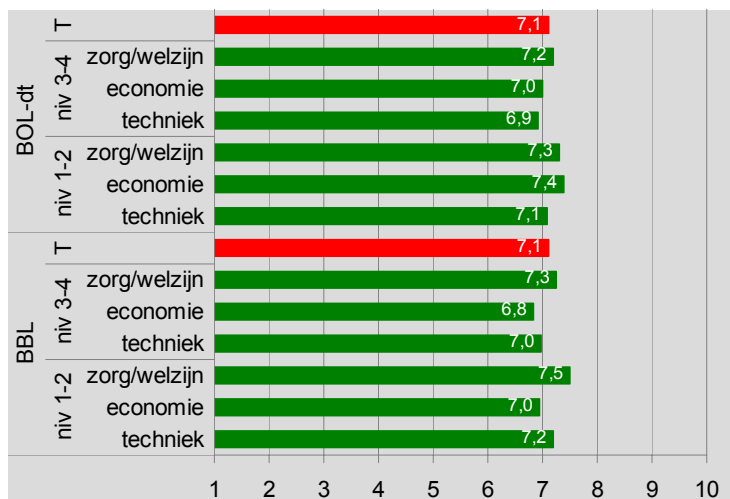
Een kwart van de deelnemers oordeelt op geen enkel aspect van de opleiding positief (ongeveer 30 procent bij Economie en 20 procent bij Zorg & Welzijn): Figuur 35.

De oordelen hangen in sterke mate met elkaar samen. Over de veiligheid, de sfeer en de begeleiding is men het meest positief. De faciliteiten worden door 43 procent van de deelnemers als positief bestempeld; over de informatievoorziening is één op de vier deelnemers tevreden.

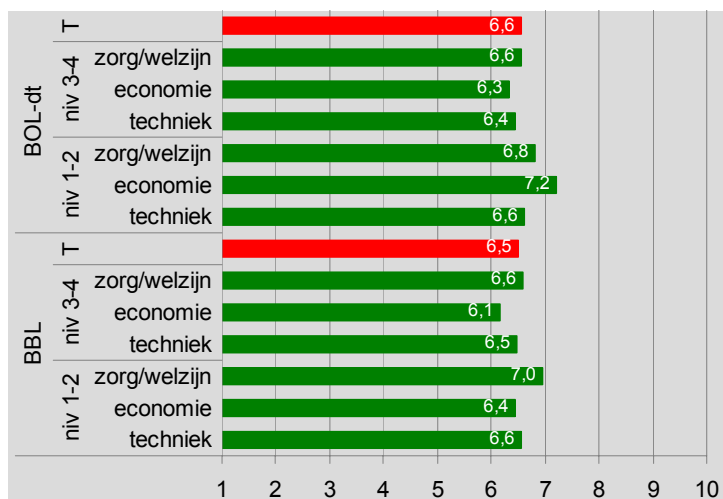
Figuur 35: Percentage deelnemers dat tevreden is over vermelde aspecten van de opleiding

Deze oordelen bepalen in sterke mate de algehele tevredenheid, uitgedrukt in een rapportcijfer over de opleiding, de school en de beroepspraktijkvorming. (Figuur 36, Figuur 37 en Figuur 38). Gemiddeld krijgt de opleiding een 7,1; aan de school als geheel geeft men een rapportcijfer van 6,6 (bol-dt) en 6,5 (bbl). Vrouwen delen een hoger cijfer uit aan hun opleiding dan mannen. Deelnemers uit niveau 1 en 2 geven een iets hoger cijfer aan de opleiding dan deelnemers uit niveau 3 en 4. Deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn zijn over de gehele linie het meest positief over hun opleiding; de bol-dt in deze sector geven een iets lager rapportcijfer aan hun opleiding dan de bbl-deelnemers Zorg & Welzijn. De economiedeelnemers delen gemiddeld het laagste cijfer uit (deelnemers in de bol-dt geven voor Economie een iets hoger cijfer dan de bbl'ers). In de sector Techniek zijn het de bbl'ers die een hoger cijfer geven aan hun opleiding. Het oordeel over de opleiding wordt het meest bepaald door de sfeer, de begeleiding door docenten en het oordeel over de informatievoorziening en de prestatiegerichtheid van deelnemers.

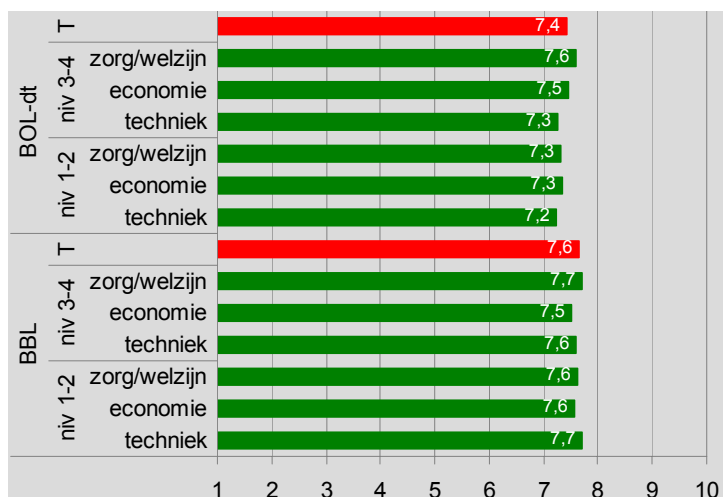
Figuur 36: Rapportcijfer opleiding

Deelnemers uit niveau 3 en 4 geven een iets lager rapportcijfer aan de school als geheel dan deelnemers uit niveau 1 en 2. Opvallend is dat in niveau 1 en 2 de deelnemers in de bol-dt een hoger cijfer uitreiken aan hun school dan de bbl-deelnemers; in niveau 3 en 4 geven de bol-deelnemers een lager rapportcijfer aan hun school dan de bbl-deelnemers. Ook hier wordt het hoogste rapportcijfer uitgedeeld door de sector Zorg & Welzijn, gevolgd door Techniek en tenslotte door Economie. Ook hier is het oordeel over de docenten en de begeleiding, de sfeer en de informatievoorziening in hoge mate bepalend voor het rapportcijfer en geven deelnemers die gericht zijn op presteren doorgaans een hoger rapportcijfer.

Figuur 37: Rapportcijfer school

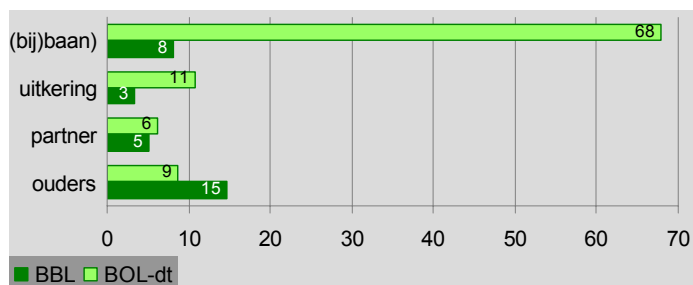
Het hoogste rapportcijfer dat deelnemers uitdelen is voor de beroepspraktijkvorming. De totale groep geeft een 7,6 (7,6 in de bbl en 7,4 voor in de bol-dt). Er zijn geen verschillen in het rapportcijfer voor bpv tussen de niveaus. De verschillen tussen de sectoren zijn gering: deelnemers uit de sector Economie geven een iets lager rapportcijfer (7,5) dan techniekdeelnemers (7,6) en deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn (7,7). Het rapportcijfer voor de bpv wordt vooral bepaald door het oordeel over de begeleiding vanuit bedrijf, de praktijkgerichtheid van de deelnemers en de mate waarin de bpv-plek leermogelijkheden biedt voor het toekomstig beroep.

Figuur 38: Rapportcijfer beroepspraktijkvorming (bpv)

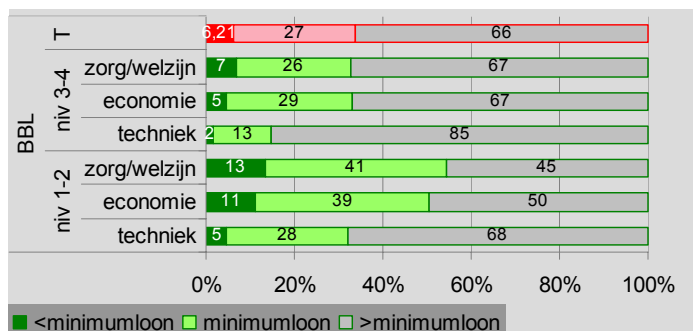
2.10 Inkomsten en uitgaven

Als laatste gaan we in op de inkomsten en uitgaven van de deelnemers in de bbl en bol-dt. In hoofdstuk 4 wordt uitgebreid aandacht besteed aan dit onderdeel. Uit Figuur 39 blijkt dat, naast inkomsten uit de stage/bpv 68 procent van de bol-dt inkomsten heeft uit een betaalde baan en 11 procent een uitkering geniet. Acht procent van de bbl'ers heeft een bijbaan; 15 procent van deze groep ontvangt (ook) geld van hun ouders.

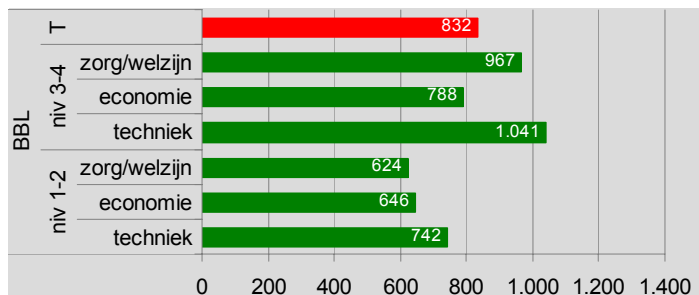
Figuur 39: Inkomstenbronnen anders dan inkomsten uit beroepspraktijkvorming (bpv)

Aan de bbl-deelnemers is gevraagd in hoeverre de inkomsten die zij vanuit de bpv-plek ontvangen gerelateerd zijn aan het minimumloon. Bij deze vraag kregen de deelnemers een overzicht afgebeeld met daarin bedragen voor minimumloon per leeftijdscategorie. Figuur 40 toont de resultaten. Het bpv-inkomen van tweederde van de deelnemers ligt hoger dan het minimumloon (dit geldt voor 75 procent van de deelnemers in niveau 3 en 4 en voor bijna 60 procent van de deelnemers uit niveau 1 en 2). In totaal procent van de techniekdeelnemers, 57 procent van de deelnemers in de sector Economie en 63 procent van de deelnemers Zorg & Welzijn ontvangen een vergoeding hoger dan het minimumloon.

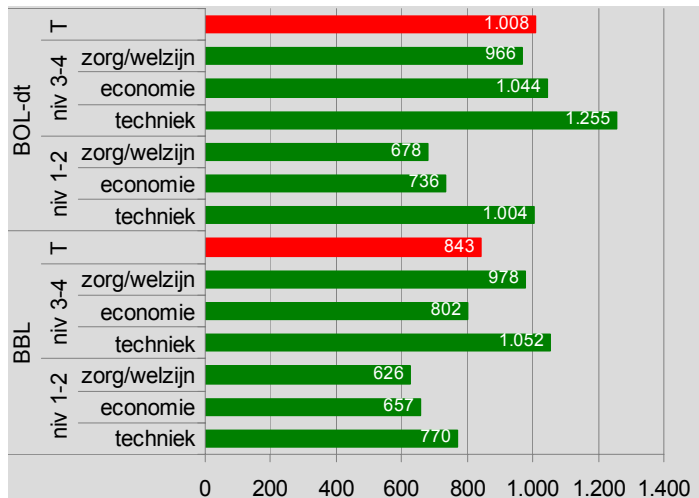
Figuur 40: Inkomsten bbl-deelnemers uit beroepspraktijkvorming (bpv)

Figuur 41 toont de netto bedragen die bbl-deelnemers ontvangen uit bpv. Gemiddeld hebben bbl'ers een netto inkomen van € 832 per maand. Het inkomen stijgt met de leeftijd. Deelnemers met minder dan het minimumloon hebben een inkomen van € 570; verdienen zij het minimumloon, dan is het netto inkomen gemiddeld € 680; deelnemers met meer dan het minimumloon, genereren uit de bpv ongeveer € 910 netto per maand. Deelnemers in de sector Economie verdienen het minst (€ 708); gevolgd door techniekdeelnemers (€ 860). Over de totale groep bekeken verdienen deelnemers Zorg & Welzijn (waarschijnlijk veroorzaakt door onregelmatigheid en de gemiddeld hogere leeftijd) het meest: € 905. Binnen niveau 3-4 en niveau 1-2 zijn het de techniekdeelnemers die het hoogste inkomen hebben.

Figuur 41: Netto maandinkomsten bbl-deelnemers uit beroepspraktijkvorming (bpv)

De totale gemiddelde netto maandinkomsten (inclusief inkomsten uit bpv, (bij)baan, uitkering, ouderlijke bijdrage en overige inkomsten) zijn weergegeven in Figuur 42.

Figuur 42: Totale gemiddelde netto maandinkomsten

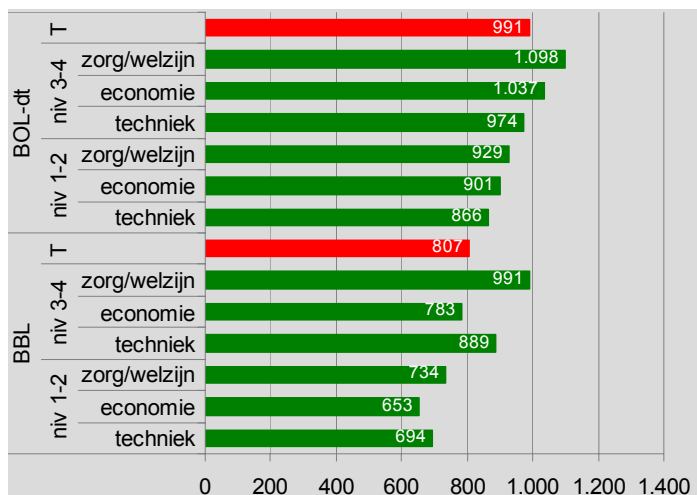
De inkomsten hangen uiteraard samen met de leeftijd. Ongeacht leeftijd zien we echter ook verschillen voor bbl en bol-dt, niveau en sector (zie ook Tabel 3). De inkomsten in de bol-dt zijn hoger dan in de bbl (het verschil bedraagt € 165 per maand). Daarnaast zijn de verschillen tussen de niveaus behoorlijk groot (ruim € 250 per maand). Deze verschillen hangen weer samen met de sector waarin de deelnemers hun opleiding volgen. Deelnemers Techniek en Zorg & Welzijn hebben het hoogste inkomen; het inkomen van deelnemers Economie ligt hier ongeveer € 150 onder.

Tabel 3: Gemiddeld netto maandinkomen (€) voor alle onderscheiden groepen

		totaal	Techniek	Economie	zorg/welzijn
totaal	totaal	868	915	767	908
	niveau 1-2	726	794	666	632
	niveau 3-4	982	1.088	875	976
bbl	totaal	843	880	719	907
	niveau 1-2	711	770	657	626
	niveau 3-4	960	1.052	802	978
bol-dt	totaal	1.008	1.144	959	911
	niveau 1-2	855	1.004	736	678
	niveau 3-4	1.077	1.255	1.044	966

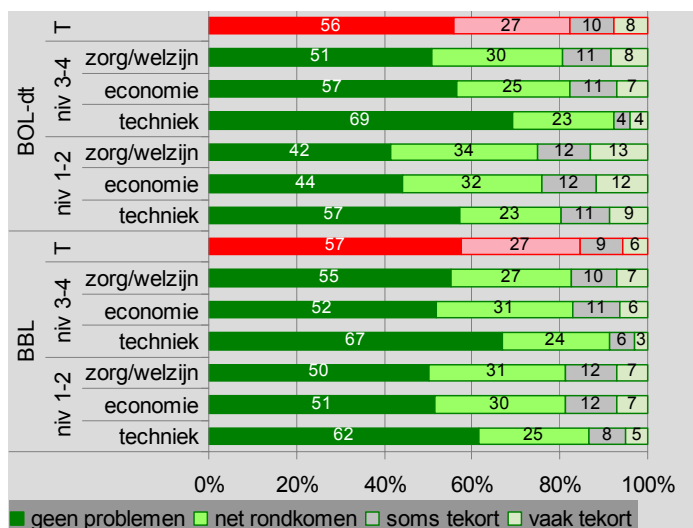
De totale maandelijks uitgaven zijn weergegeven in Figuur 43. Het inkomstenpatroon en het uitgavenpatroon vertonen een grote samenhang. De inkomsten en uitgaven zijn gemiddeld over de totale groep redelijk in evenwicht (een licht negatief saldo van ongeveer € 17, waarvan € 9 euro tekort bij de bbl'ers en € 70 tekort bij de bol-dt). Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn (met name in de bol-dt) vertonen de grootste tekorten (€ 95), gevolgd door de economiedeelnemers (€ 56). Techniekdeelnemers hebben gemiddeld een positief saldo van € 75.

Oudere deelnemers hebben iets meer tekorten dan jongere deelnemers. Naarmate men meer verdient, is het positieve saldo groter. Tekorten hangen meer samen met het niveau van de uitgaven dan met het niveau van de inkomsten. Mannen hebben hogere inkomsten en lagere uitgaven dan vrouwen. Dit betekent dat gemiddeld bij vrouwen de tekorten groter zijn (€ 108 tekort bij vrouwen tegenover een positief saldo van € 50 bij mannen).

Figuur 43: Totale gemiddelde maandelijkse uitgaven

Het oordeel over de eigen financiële situatie is weergegeven in Figuur 44. Naarmate het verschil tussen inkomen en uitgaven groter wordt (meer tekorten) wordt het oordeel over de financiële situatie ook negatiever. We zien dan ook dat de techniekdeelnemers – waarvan we eerder constateerden dat zij geld overhouden – doorgaans positief zijn over de financiële situatie. Het oordeel hangt, naast de balans tussen uitgaven en inkomsten, ook samen met de hoogte van inkomsten en uitgaven als zodanig.

Figuur 44: Oordeel financiële situatie

2.11 Samenvatting

In het onderstaande worden de belangrijkste hoofdbevindingen per onderwerp puntsgewijs weergegeven.

Karakteristieken van deelnemers

- Ongeveer 13 procent van de deelnemers is allochtoon.
- Eén op de tien deelnemers spreekt thuis een andere taal dan Nederlands.
- Veel allochtonen zitten in de laagste niveaus van de sector Zorg & Welzijn.
- Techniek is populair bij mannen; vrouwen kiezen vooral voor Zorg & Welzijn.
- De gemiddelde leeftijd is 27 jaar (bbl 25,7; bol-dt 32,5).
- Zes van de tien bbl'ers en drie van de tien deelnemers in de bol-dt wonen thuis bij (één van) de ouders.
- Eén op de vijf deelnemers heeft een handicap of ziekte; in tweederde van de gevallen houdt de school hiermee rekening.

Sociale herkomst

- De helft van de deelnemers heeft ouders met een opleiding op maximaal mavo/vmbo-niveau.
- Ouders van deelnemers in de bol-dt zijn lager opgeleid dan ouders van bbl'ers.
- In de lagere niveaus is het opleidingsniveau van de ouders lager.
- Ouders van deelnemers in de sector Zorg & Welzijn zijn lager opgeleid dan ouders van andere deelnemers.

Onderwijsloopbaan van deelnemers

- Deelnemers in de bol-dt zijn hoger opgeleid in het vooropleidingstraject dan bbl-deelnemers.
- Deelnemers uit de lagere niveaus zijn het laagst opgeleid.
- Ongeveer een kwart van de bbl'ers en 30 procent van de bol-dt heeft eerder een mbo-opleiding afgerond.
- Ongeveer 60 procent van de ondervraagde deelnemers heeft zonder doubleren het basisonderwijs en voortgezet onderwijs doorlopen.
- Vier van de tien bbl'ers komt rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs; zes van de tien deelnemers in de bol-dt komt uit het arbeidsveld.
- Deelnemers die eerder een bve-opleiding hebben gestaakt, deden dit vooral omdat zij de opleiding niet leuk vonden (25 procent), vanwege persoonlijke omstandigheden (22 procent) of omdat zij bij nader inzien het beroep niet aantrekkelijk vonden (17 procent).

Opleidingsverwachting

- Bijna alle deelnemers verwachten hun opleiding succesvol af te ronden.
- Zeven van de tien deelnemers verwachten de opleiding af te ronden binnen de daarvoor gestelde termijn; 13 procent denkt er korter over te doen; 16 procent verwacht langer over de opleiding te doen.
- Bijna een kwart van de deelnemers in de bol-dt en tien procent van de bbl'ers in niveau 3 en 4 wil doorstromen naar het hbo.

Opleidingskeuze

- Eén op de zes deelnemers volgt niet de opleiding van de eerste keuze. De reden: voor één op de acht deelnemers was geen bpv-plaats beschikbaar (twee procent van de totale groep); één op de zeven deelnemers beschikte niet over het juiste diploma (drie procent van de totale groep).
- Deelnemers die niet kozen voor de opleiding van hun eerste voorkeur zijn over het geheel genomen minder positief over alle facetten van de opleiding dan deelnemers voor wie de opleiding wel de eerste keuze was.
- De aantrekkelijkheid van het beroep is één van de belangrijkste opleidingskeuzemotieven (60 procent), gevolgd door de inhoud van de opleiding en het feit dat het een goede vakopleiding is (50 procent).
- Voor één op de tien deelnemers is de opleiding een opstap naar het hbo.
- Deelnemers oriënteerden zich vooral op de opleiding en op open dagen, via hun werkgever of op basis van foldermateriaal.
- Men beoordeelt de kwaliteit van de voorlichting positief, met name de open dagen en stimulans/oriëntatie van de werkgever, en het merendeel van de deelnemers is van mening dat de informatie redelijk goed overeenstemt met de werkelijkheid.
- Driekwart van de deelnemers is tevreden met de opleidingskeuze.

Motivatie en inzet

- De motivatie aan het begin van de opleiding is redelijk hoog, maar neemt behoorlijk af gedurende de opleiding.
- Deelnemers met een sterk praktijkgerichte houding zijn doorgaans minder prestatiegericht.
- Techniekdeelnemers zijn minder prestatiegericht en meer praktijkgericht dan (vooral) deelnemers in de sector Zorg & Welzijn.
- Vrouwen zijn meer gericht op presteren en meer present op de opleiding dan mannen.

Tijdbesteding

- Bbl'ers besteden gemiddeld 32 uur per week aan bpv/stage, 11 uur per week aan lesuren/huiswerk en 11 uur per week aan betaalde arbeid of bijbaan.
- Deelnemers in de bol-dt besteden 23 uur per week aan stage/bpv, 13 uur per week aan lesuren/huiswerk en 32 uur per week aan betaalde arbeid.
- Voor drie van de vier deelnemers in de bol-dt is, naast plezier in het werk, de zorg voor levensonderhoud een belangrijke reden om te werken.
- In de bbl werkt 38 procent vanwege de bekostiging van levensonderhoud.
- Eén op de tien bbl'ers werkt om de opleiding te kunnen betalen.
- Deelnemers zitten 18 uur per week achter de computer: ruim vier uur voor schoolactiviteiten; acht uur wordt gesurft op internet of gebruik gemaakt van MSN en ruim 5 uur voor spelletjes.

Beroepspraktijkvorming

- Men is positief over de beroepspraktijkvorming, maar één op de twintig deelnemers voert te laag- of te hooggekwalificeerd werk uit of voelt zich niet op zijn plek.
- Ruim de helft van de deelnemers geniet het vertrouwen van hun leidinggevende.

Oordeel over opleiding en school

- Over de veiligheid, de sfeer en de begeleiding op de opleiding is een ruime meerderheid positief; de faciliteiten en de informatievoorziening wordt door minder dan de helft als positief getypeerd.
- De opleiding wordt met een cijfer van 7,1 beter beoordeeld dan de school als geheel, die ongeveer een 6,5 krijgt.
- Het hoogste rapportcijfer geeft men aan de beroepspraktijkvorming (7,6).
- Mannen delen over het algemeen lagere rapportcijfers uit dan vrouwen.

Inkomsten en uitgaven

- Van de bol-dt heeft bijna 70 procent, naast de opleiding, een betaalde baan; 11 procent geniet een uitkering.
- Acht procent van de bbl'ers heeft een bijbaan; 15 procent ontvangt (ook) geld van hun ouders.
- Het bpv-inkomen ligt met ongeveer € 830 per maand voor tweederde van de deelnemers hoger dan het minimumloon; vooral in de hogere niveaus is dit het geval.
- Deelnemers in de bbl hebben een maandinkomen van € 840 per maand; deelnemers in de bol-dt hebben ongeveer € 1000 per maand.
- De inkomsten en uitgaven zijn voor de totale groep redelijk in evenwicht.

- De grootste financiële tekorten zien we bij deelnemers in de sector Zorg & Welzijn; bij oudere deelnemers en vrouwelijk deelnemers.
- Techniekstudenten hebben een positieve balans tussen inkomsten en uitgaven.
- Bijna 60 procent heeft geen financiële problemen; 16 procent heeft in meer of mindere mate geldzorgen.

3 Inzicht in studiehouding

Dit hoofdstuk beschrijft welke factoren bepalend zijn voor de studiehouding van deelnemers. De studiehouding wordt opgedeeld in drie dimensies: prestatiegericht, praktijkgericht en presentie. De resultaten laten zien dat deelnemers in de bbl minder prestatiegericht en meer praktijkgericht zijn dan deelnemers in de bol-dt. Prestatie- en praktijkgerichtheid beïnvloeden elkaar negatief. Presentie hangt positief samen met de andere twee dimensies van studiehouding. Andere deelnemerskenmerken die in verband staan met studiehouding zijn: geslacht, sector, etniciteit, handicap, zitten-blijven, deelnemerstevredenheid, studievertraging, het doorstromen naar het hbo als opleidingskeuzemotief en de aantrekkelijkheid van het beroep als opleidingskeuzemotief.

3.1 Inleiding op het thema

In dit hoofdstuk gaan we na welke individuele deelnemerskenmerken of factoren in het leerproces van invloed zijn op de studiehouding van deelnemers. Sommige deelnemers laten een zeer positieve studiehouding zien; voor andere deelnemers is de attitude ten aanzien van de opleiding ronduit negatief te noemen. De vraag die we ons hierbij stellen is:

Welke factoren zijn bepalend voor de studiehouding van deelnemers bbl en bol-dt?

In deze deelnemersmonitor zijn vragen gesteld die betrekking hebben op de studiehouding en motivatie van deelnemers. Het betreft de volgende stellingen en vragen:

- ik vind het belangrijk dat ik goede cijfers haal;
- ik vind het belangrijk dat docenten tevreden zijn over mij;
- ik ben tevreden over mijn prestaties op school;
- ik doe mijn best om zo snel mogelijk mijn diploma te halen;
- ik vind vooral theoretische vakken erg leuk;
- ik wil dat mijn werkgever tevreden is over mij;
- ik werk graag met mijn handen;
- ik vind mijn bpv (stage/werkplek) leuk;
- als een docent mij iets vraagt, doe ik dat meteen;
- ik wil goed presteren op mijn bpv (stage/werkplek);
- ik ben een harde werker;
- motivatie bij aanvang studie;
- huidige motivatie.

Om te onderzoeken of uitspraken of onderwerpen herleid kunnen worden tot één of meerdere onderliggende concepten is een factoranalyse uitgevoerd. Uit de factoranalyse kwamen twee factoren naar voren die inhoudelijk benoemd zijn als ‘prestatiegerichte studiehouding’ en ‘praktijkgerichte studiehouding’⁴.

Prestatiegerichtheid:

- goede cijfers halen belangrijk;
- tevreden over studieprestaties;
- belangrijk dat docenten tevreden zijn;
- theorievakken leuk;
- streven naar snelle studieafronning;
- motivatie bij aanvang studie;
- huidige motivatie.

Praktijkgerichtheid:

- goed willen presteren op bpv;
- wil dat werkgever tevreden is;
- bpv leuk;
- werken met handen leuk;
- ik ben een harde werker.

Ook is een aantal vragen gesteld over de aanwezigheid op school en bpv-plaats en is daarnaast op verzoek van het ministerie van OCW een aantal vragen aan de vragenlijst toegevoegd die inzicht geven in de mate waarin deelnemers geneigd zijn sociaal-wenselijke antwoorden te geven. Het betreft de volgende vragen:

Presentie:

- ik kom nooit te laat op school;
- ik kom nooit te laat op mijn bpv (stage/werkplek);
- ik spijbel nooit.

Sociaal-wenselijkheid:

- als ik opdrachten krijg, maak ik die altijd;
- als een docent mij iets vraagt, doe ik dat meteen;
- ik vind al mijn docenten aardig;
- ik houd me steeds aan de regels.

4 Verklaarde variantie: 48 procent; Cronbach's alpha's respectievelijk 0,75 en 0,78.

Deze items zijn gezamenlijk met behulp van een factoranalyse gereduceerd tot twee factoren ('presentie' en 'sociale wenselijkheid')⁵.

In dit hoofdstuk gaan we voor de bbl en bol-dt afzonderlijk na of er een verklaring mogelijk is voor het feit dat deelnemers een positieve dan wel een negatieve studiehouding wat betreft prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie laten zien. De analyses zijn in drie stappen uitgevoerd: allereerst is gekeken welke kenmerken of factoren afzonderlijk (bivariaat) samenhangen met de drie onderscheiden dimensies van studiehouding. Hiervoor is een indeling gemaakt in achtergrondkenmerken, opleidingskeuzemotieven en studieoriëntatie, tijdbesteding en studieovertraging, en deelnemerstevredenheid. Tenslotte is door middel van een regressieanalyse onderzocht of de factoren die afzonderlijk een relatie vertonen met studiehouding ook gelijktijdig nog van invloed zijn op de drie dimensies van studiehouding en wat de omvang is van deze invloed. Daarbij is gecontroleerd voor sociale wenselijkheid.

In Tabel 4 presenteren we de drie onderscheiden dimensies van studiehouding uitgesplitst naar deelnemers bbl en bol-dt. Uit de tabel blijkt dat er verschillen zijn tussen de bbl-deelnemers en de deelnemers in de bol-dt wat betreft de prestatiegerichte en praktijkgerichte studiehouding⁶. Deelnemers in de bbl zijn over het algemeen minder prestatiegericht en meer praktijkgericht dan de deelnemers in de bol-dt. Wat betreft de aanwezigheid op de opleiding en de bpv (presentie) zijn er geen verschillen tussen bbl en bol-dt.

Tabel 4: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden bbl- en bol-dt

	prestatiegericht		praktijkgericht		presentie	
	gem.	N	gem.	N	gem.	N
bbl	-0,05 *	8.386	0,06 *	8.386	0,00	8.386
bol-dt	0,13	1.573	-0,36	1.573	-0,09	1.575

* $p < 0,001$

5 Verklaarde variantie: 63 procent; Cronbach's alpha resp. 0,77 en 0,70.

6 Een score van '0' staat voor het gemiddelde van de respondentgroep; een score groter dan '0' staat voor een meer dan gemiddeld positieve studiehouding; een score lager dan '0' staat voor een meer negatieve studiehouding.

3.2 Achtergrondkenmerken

In deze paragraaf gaan we na welke achtergrondkenmerken zijn gerelateerd aan studiehouding. Hiertoe zijn de gemiddelde scores van deelnemers op de drie dimensies met betrekking tot de studiehouding op basis van enkele achtergrondkenmerken voor de bbl en bol-dt onderling afzonderlijk vergeleken, te weten:

- geslacht (man, vrouw);
- leeftijd;
- kinderen (ja, nee);
- niveau van de opleiding (niveau 1-2, niveau 3-4);
- studiejaar (eerstejaars, ouderejaars);
- sector (Economie, Techniek, Zorg & Welzijn);
- bijbaan (nee, ja);
- woonsituatie (thuis-, uitwonend);
- etniciteit (autochtoon, allochtoon);
- gehandicapt (nee, ja);
- vooropleidingsniveau (lbo/vmbo-b, mavo/vmbo-t, havo/vwo/mbo);
- doubleren primair onderwijs (nee, ja);
- doubleren voortgezet onderwijs (nee, ja).

In Tabel 5 en Tabel 6 staan de resultaten van de bivariate analyses. We zien bij vrijwel alle kenmerken verschillen in de studiehouding van deelnemers, zowel in de bbl als in de bol-dt, maar de verschillen tussen de deelnemers zijn over het algemeen het grootst bij de prestatiegerichte studiehouding.

In de *bbl* kunnen de resultaten als volgt worden samengevat (zie Tabel 5):

- Vrouwen hebben een meer prestatiegerichte studiehouding dan mannen en zijn vaker (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv.
- Oudere deelnemers hebben een meer prestatiegerichte en minder praktijkgerichte studiehouding dan jongere deelnemers. Oudere deelnemers hebben ook een hogere presentie; de middelste leeftijdscategorie (19-27 jaar) is het minst vaak (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv.
- Deelnemers met kinderen zijn meer prestatiegericht en minder praktijkgericht dan deelnemers zonder kinderen en ze tonen een hogere presentie.
- Deelnemers op niveau 1-2 zijn minder prestatiegericht en minder vaak (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv dan deelnemers op niveau 3-4.
- Deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn zijn het meest prestatiegericht en deelnemers uit de sector Techniek het minst. Deelnemers uit de sector Economie zijn minder praktijkgericht dan deelnemers uit de overige sectoren. Deelnemers uit de sector Zorg & Welzijn zijn het meest (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv, deelnemers uit de sector Economie het minst vaak.

Tabel 5: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden), bbl

	prestatiegericht		praktijkgericht		presentie	
	gem.	N	gem.	N	gem.	N
man	-0,22	4.908	0,05	4.908	-0,13*	4.908
vrouw	0,20*	3.477	0,08	3.477	0,17	3.477
<i>leeftijd</i>						
15-18	-0,26	2.371	0,19*	2.371	-0,06*	2.371
19-27	-0,18	3.661	0,09*	3.661	-0,16*	3.661
28+	0,38*	2.348	-0,12*	2.348	0,29*	2.333
<i>geen kinderen</i>						
geen kinderen	-0,17*	6.523	0,11*	6.523	-0,09*	6.523
kinderen	0,39	1.862	-0,11	1.862	0,28	1.862
<i>niveau</i>						
niveau 1-2	-0,11*	3.876	0,08	3.876	-0,05*	3.876
niveau 3-4	0,01	4.510	0,05	4.510	0,04	4.510
<i>leeftijd</i>						
eerstejaars	-0,03	3.183	0,08	3.183	0,03	3.183
ouderejaars	-0,05	4.972	0,06	4.972	-0,02	4.972
<i>techniek</i>						
Techniek	-0,26*	3.413	0,19	3.413	-0,09*	3.413
Economie	-0,10*	2.296	-0,09*	2.296	-0,14*	2.296
Zorg & Welzijn	0,28*	2.661	0,12	2.661	0,23*	2.661
<i>bijbaan</i>						
geen bijbaan	-0,04	7.687	0,07*	7.687	0,02*	7.687
bijbaan	-0,15	699	-0,06	699	-0,23	699
<i>woonstatus</i>						
thuiswonend	-0,24*	5.067	0,16*	5.067	-0,11*	5.067
uitwonend	0,24	3.319	-0,08	3.319	0,15	3.319
<i>allochtoon</i>						
autochtoon	-0,10*	7.366	0,08*	7.366	0,03*	7.366
allochtoon	0,33	1.019	-0,07	1.019	-0,25	1.019
<i>gehandicapt</i>						
niet gehandicapt	-0,02*	7.106	0,06	7.106	0,01	7.106
gehandicapt	-0,17	1.280	0,06	1.280	-0,06	1.280
<i>hoogste vooropleiding</i>						
lbo/vmbo-b	-0,20*	3.442	0,19*	3.442	0,01	3.442
mavo/vmbo-t	-0,07*	1.729	-0,00	1.729	-0,09	1.729
mbo/havo/vwo	0,12*	2.575	-0,06	2.575	0,07**	2.575
<i>gedoubleerd</i>						
niet gedoubleerd in bao	-0,04	6.429	0,04	6.429	0,00	6.429
gedoubleerd in bao	-0,07	1.957	0,13	1.957	-0,03	1.957
<i>in vo</i>						
niet gedoubleerd in vo	-0,05	6.777	0,08*	6.777	0,02*	6.777
gedoubleerd in vo	-0,04	1.608	-0,03	1.608	-0,13	1.608

* $p < 0,001$; ** de tweede en derde categorieën wijken van elkaar af ($p < 0,001$).

- Deelnemers met een betaalde bijbaan zijn minder praktijkgericht en hebben een lagere presentie dan deelnemers zonder bijbaan.
- Uitwonenden zijn meer prestatiegericht, minder praktijkgericht en vaker present dan thuiswonenden.
- Allochtone deelnemers hebben een meer prestatiegerichte en minder praktijkgerichte studiehouding dan niet-allochtone deelnemers en zijn minder vaak (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv.
- Gehandicapte deelnemers zijn minder prestatiegericht dan niet-gehandicapte deelnemers.
- Deelnemers met een hogere vooropleiding zijn meer prestatiegericht dan deelnemers met een lagere vooropleiding. Deelnemers met maximaal lbo/vmbo-b zijn meer praktijkgericht dan de overige deelnemers. Deelnemers met maximaal een mavo/vmbo-t-vooropleiding hebben een lagere presentie dan deelnemers met een mbo/havo/vwo-vooropleiding.
- Deelnemers die hebben gedoubleerd in het voortgezet onderwijs zijn minder praktijkgericht en minder vaak present dan deelnemers die niet zijn blijven zitten.

In de *bol-dt* zijn de volgende achtergrondkenmerken relevant (zie Tabel 6):

- Vrouwen hebben een meer prestatiegerichte studiehouding dan mannen.
- Deelnemers in de leeftijdscategorie 28 jaar en ouder zijn meer prestatiegericht en minder praktijkgericht dan deelnemers in de leeftijdscategorie 19-27 jaar. Daarnaast zijn deelnemers van 28 jaar en ouder vaker present dan deelnemers in de leeftijdscategorie 19-27 jaar.
- Deelnemers met kinderen zijn meer prestatiegericht en vaker (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv dan deelnemers zonder kinderen.
- Deelnemers die een opleiding op niveau 1-2 volgen hebben een meer praktijkgerichte studiehouding dan deelnemers die een opleiding volgen op niveau 3-4.
- Deelnemers uit de sector Techniek zijn minder prestatiegericht dan deelnemers in de sectoren Zorg & Welzijn en Economie. Deelnemers uit de sector Economie zijn minder praktijkgericht dan deelnemers Zorg & Welzijn en Techniek. Deelnemers in de sector Zorg & Welzijn zijn meer prestatiegericht dan de overige deelnemers.
- Uitwonenden zijn meer prestatiegericht, minder praktijkgericht dan thuiswonenden en vaker (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv.
- Allochtone deelnemers hebben een meer prestatiegerichte studiehouding dan niet-allochtone deelnemers, maar hebben een lagere presentie.
- Gehandicapten zijn minder prestatiegericht dan niet-gehandicapte deelnemers.
- Deelnemers met een lagere vooropleiding (max. lbo/vmbo-b) hebben een minder prestatiegerichte en een meer praktijkgerichte studiehouding dan deelnemers met een hogere opleiding.
- Deelnemers die in het voortgezet onderwijs hebben gedoubleerd zijn minder praktijkgericht dan deelnemers die niet zijn blijven zitten.

Tabel 6: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden), bol-dt

	prestatiegericht		praktijkgericht		presentie	
	gem.	N	gem.	N	gem.	N
man	-0,09*	837	-0,33	837	-0,15	837
vrouw	0,37	736	-0,40	736	-0,01	738
<i>leeftijd</i>						
15-18	-0,23	145	0,00	145	-0,10	145
19-27	-0,10	505	-0,21	505	-0,33	505
28+	0,31*	917	-0,50*	917	0,05**	917
geen kinderen	-0,04*	868	-0,29	868	-0,21*	869
kinderen	0,33	706	-0,45	706	0,06	706
niveau 1-2	0,02	491	-0,17*	491	-0,09	491
niveau 3-4	0,17	1.082	-0,45	1.082	-0,08	1.084
eerstejaars	0,14	566	-0,30	566	-0,05	566
ouderejaars	0,15	937	-0,39	937	-0,11	937
Techniek	-0,24*	553	-0,24	553	-0,16	553
Economie	0,25	574	-0,53*	574	-0,18	576
Zorg & Welzijn	0,43	435	-0,28	435	0,12*	435
geen bijbaan	0,19	458	-0,40	458	-0,22	460
bijbaan	0,10	1.115	-0,35	1.115	-0,03	1.115
thuiswonend	-0,23*	449	-0,14*	449	-0,26*	451
uitwonend	0,27	1.124	-0,45	1.124	-0,02	1.124
autochtoon	0,05*	1.231	-0,35	1.231	-0,02*	1.232
allochtoon	0,39	343	-0,40	343	-0,32	343
niet gehandicapt	0,17*	1.312	-0,37	1.312	-0,09	1.314
gehandicapt	-0,10	261	-0,32	261	-0,06	261
<i>hoogste vooropleiding</i>						
lbo/vmbo-b	-0,15*	424	-0,15*	424	-0,16	424
mavo/vmbo-t	0,27	348	-0,52	348	-0,10	348
mbo/ havo/vwo	0,18	660	-0,41	660	-0,05	662
niet gedoubleerd in bao	0,16	1.246	-0,41	1.246	-0,09	1.248
gedoubleerd in bao	-0,01	327	-0,18	327	-0,08	327
niet gedoubleerd in vo	0,12	1.138	-0,26*	1.138	-0,05	1.139
gedoubleerd in vo	0,13	436	-0,64	436	-0,18	436

* $p < 0,001$; ** de tweede en derde categorieën wijken van elkaar af ($p < 0,001$).

3.3 Opleidingskeuzemotieven en studieoriëntatie

In de enquête is aan de deelnemers een serie van zeventien mogelijke keuzemotieven voorgelegd, waarbij is gevraagd om de voor hen allerbelangrijkste motieven aan te geven. Deelnemers konden hierbij maximaal 5 motieven aankruisen. De motieven die in totaal voor minstens 20 procent van de deelnemers een doorslaggevende rol hebben gespeeld bij het maken van een opleidingskeuze zijn meegenomen in de analyses. Het betreft de volgende:

- inhoudelijk interessant (bbl/bol-dt);
- goede vakopleiding (bbl/bol-dt);
- beroep altijd al leuk gevonden (bbl/bol-dt);
- leuk beroep (bbl/bol-dt);
- goede slaagkansen (bbl/bol-dt);
- makkelijk werk vinden (bbl/bol-dt);
- nodig voor doorstroom naar hbo (bol-dt);
- stimulans werkgever (bbl/bol-dt).

Ook is onderzocht hoe intensief deelnemers zich hebben georiënteerd bij het maken van een opleidingskeuze door gebruik te maken van diverse informatiebronnen (internet, telefonische informatie, brochures en dergelijke). Naarmate deelnemers zich uitvoeriger hebben georiënteerd (meerdere bronnen hebben geraadpleegd), scoren ze hoger op de (naderhand samengestelde) variabele intensiteit studieoriëntatie.

Tabel 7 bevat een overzicht van de samenhangen tussen opleidingskeuzemotieven, intensiteit studieoriëntatie en studiehouding.

Voor de *bbl* geldt dat deelnemers die om inhoudelijke redenen voor hun opleiding en school hebben gekozen en omdat ze het een goede vakopleiding vinden, doorgaans een meer prestatiegerichte studiehouding hebben. Deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen omdat ze het beroep dat ze er mee kunnen uitoefenen altijd al leuk hebben gevonden, scoren zowel hoger op de prestatiegerichte als de praktijkgerichte studiehouding en op presentie. Deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen omdat ze het toekomstige beroep leuk vinden zijn meer praktijkgericht. Deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen vanwege het vooruitzicht makkelijk werk te kunnen vinden hebben een iets minder prestatiegerichte studiehouding. Deelnemers die bij de opleidingskeuze zijn gestimuleerd door de werkgever zijn minder praktijkgericht. Het vooruitzicht op goede slaagkansen en de intensiteit van de studieoriëntatie zijn niet gerelateerd aan studiehouding en presentie.

Tabel 7: Samenhang tussen opleidingskeuzemotieven, studieoriëntatie en studiehouding (Pearson's r , significant $p < 0,001$)

	prestatiegericht	praktijkgericht	presentie
<i>bbl</i>			
inhoud opleiding	0,13	(n.s.)	(n.s.)
goede vakopleiding	0,08	(n.s.)	(n.s.)
beroep altijd al leuk gevonden	0,07	0,17	0,09
leuk beroep	(n.s.)	0,15	(n.s.)
goede slaagkansen	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
makkelijk werk vinden	-0,05	(n.s.)	(n.s.)
stimulans werkgever	(n.s.)	-0,06	(n.s.)
intensiteit studieoriëntatie	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
<i>bol-dt</i>			
inhoud opleiding	0,15	(n.s.)	(n.s.)
goede vakopleiding	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
beroep altijd al leuk gevonden	(n.s.)	0,13	(n.s.)
leuk beroep	(n.s.)	0,11	(n.s.)
goede slaagkansen	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
makkelijk werk vinden	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
nodig voor doorstroom naar hbo	0,16	-0,11	(n.s.)
stimulans werkgever	-0,08	(n.s.)	(n.s.)
intensiteit studieoriëntatie	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)

Deelnemers in de *bol-dt* tonen ook een meer prestatiegerichte studiehouding naarmate zij vaker voor de opleiding hebben gekozen om inhoudelijke redenen. Deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen omdat het beroep hen (altijd al) aansprak, hebben een meer praktijkgerichte studiehouding. Deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen vanwege de doorstroommogelijkheden naar het hbo zijn meer prestatiegericht en minder praktijkgericht. De overige opleidingskeuzemotieven en de intensiteit van de studieoriëntatie zijn niet gerelateerd aan studiehouding.

3.4 Tijdbesteding en studievertraging

In deze paragraaf gaan we in op de samenhang tussen studiehouding en tijdbesteding (Tabel 5) en studiehouding en studievertraging (Tabel 8). In de *bbl* zijn deelnemers meer prestatiegericht en vaker (op tijd) aanwezig naarmate zij meer tijd besteden aan school (lessen, huiswerk en dergelijke). Naarmate de deelnemers meer tijd besteden aan de bpv, zijn zij minder prestatiegericht, méér praktijkgericht en minder vaak (op tijd) aanwezig. Deelnemers die meer tijd besteden aan hobby's, sport en uitgaan zijn minder prestatiegericht en hebben een lagere presentie.

In de *bol-dt* zijn deelnemers die meer tijd besteden aan hun studie meer prestatiegericht. Deelnemers die meer tijd besteden aan betaald werk (niet bpv) en aan hobby's, sport en uitgaan zijn minder prestatiegericht en minder vaak (op tijd) aanwezig.

Tabel 8: *Samenhang tussen tijdbesteding en studiehouding (Pearson's r, significant $p < 0,001$)*

	prestatiegericht	praktijkgericht	presentie
<i>bbl</i>			
bestede tijd aan lesuren/huiswerk	0,18	(n.s.)	0,11
bestede tijd aan werk (niet bpv)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
bestede tijd aan bpv	-0,15	0,06	-0,10
bestede tijd aan hobby's, sport, uitgaan	-0,13	(n.s.)	-0,10
<i>bol-dt</i>			
bestede tijd aan lesuren/huiswerk	0,19	(n.s.)	(n.s.)
bestede tijd aan werk (niet bpv)	-0,11	(n.s.)	-0,11
bestede tijd aan bpv	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
bestede tijd aan hobby's, sport, uitgaan	-0,18	(n.s.)	-0,12

Naast tijdbesteding is gekeken naar de relatie tussen studiehouding en de verwachte studievertraging. Tabel 9 toont de scores op de schaal studiehouding van deelnemers die langer over hun studie denken te gaan doen, deelnemers die verwachten binnen de normale studietijd te slagen en deelnemers die sneller denken te kunnen afstuderen.

Tabel 9: *Studiehouding en verwachte opleidingsduur (gemiddelden), bbl en bol-dt*

	prestatiegericht		praktijkgericht		presentie	
	gem.	N	gem.	N	gem.	N
<i>bbl</i>						
langere opleidingsduur	-0,37*	1.257	0,05	1.257	-0,19*	1.257
normale opleidingsduur	0,01	5.670	0,07	5.670	0,05	5.670
kortere opleidingsduur	-0,01	1.087	0,09	1.087	-0,04	1.087
<i>bol-dt</i>						
langere opleidingsduur	-0,17*	257	-0,41	257	-0,32*	257
normale opleidingsduur	0,18	1.078	-0,34	1.078	-0,03	1.080
kortere opleidingsduur	0,32	174	-0,55	174	-0,09	174

* $p < 0,001$; * de eerste categorie wijkt significant af van de tweede categorie ($p < 0,001$).

Zowel in de bbl als de bol-dt komt hetzelfde beeld naar voren: deelnemers die verwachten studievertraging op te lopen, zijn minder prestatiegericht dan degenen die verwachten hun opleiding in de normale tijd of sneller af te ronden. Ook zijn deze deelnemers minder vaak (op tijd) aanwezig op school/bpv.

3.5 Deelnemerstevredenheid

Om de deelnemerstevredenheid te kunnen meten is een serie stellingen voorgelegd over de opleiding. Aan de deelnemers is gevraagd aan te geven in hoeverre zij het eens dan wel oneens zijn met de volgende stellingen:

- ik krijg voldoende persoonlijke aandacht op school;
- op onze school is er voldoende rust en orde;
- ik voel me veilig op school;
- de docenten zijn voldoende gemotiveerd;
- docenten behandelen ons als kleine kinderen;
- ik ga met plezier naar school;
- ik vind de opleiding moeilijk;
- ik krijg tijdig informatie van de school (bijvoorbeeld over roosterwijzigingen);
- ik krijg voldoende informatie over de beroepen die ik kan uitoefenen;
- ik krijg voldoende informatie over vervolgoopleidingen die ik kan volgen;
- deze opleiding heeft goede computervoorzieningen;
- deze school heeft goede praktijk- en oefenruimtes;
- ik vind het een gezellige school.

Deze stellingen zijn aan de hand van een factoranalyse gereduceerd tot één factor, die als volgt is benoemd: tevredenheid over school⁷. De variabelen ‘de docenten behandelen ons als kleine kinderen’ en ‘ik vind de opleiding moeilijk’ zijn uit de oplossing verwijderd vanwege de beperkte lading op de factor en omdat ze het percentage verklaarde variantie omlaag brachten. Een andere indicator voor deelnemerstevredenheid is het rapportcijfer dat deelnemers geven aan hun opleiding, school en bpv.

Tabel 10 toont de samenhang tussen deelnemerstevredenheid en studiehouding.

In de *bbl* tonen deelnemers die tevreden zijn over hun school ook vaker een prestatiegerichte en praktijkgerichte studiehouding en zijn ze vaker (op tijd) aanwezig op school/bpv. Ook geven deelnemers met een positieve studiehouding op alle drie de dimensies een hoger rapportcijfer aan de opleiding dan deelnemers met een minder positieve studiehouding.

7 Verklaarde variantie: 45 procent; Cronbach's alpha's 0,87.

Daarnaast geven deelnemers met een meer prestatiegerichte studiehouding de school ook een hoger rapportcijfer. Deelnemers die de bpv hoger waarderen zijn meer praktijkgericht en, in wat mindere mate, meer prestatiegericht en vaker aanwezig op school/bpv.

Tabel 10: *Samenhang tussen deelnemerstevredenheid en studiehouding (Pearson's r , $p < 0,001$)*

	prestatiegericht	praktijkgericht	presentie
<i>bbl</i>			
tevredenheid over school	0,44	0,14	0,07
rapportcijfer opleiding	0,38	0,13	0,07
rapportcijfer school	0,36	(n.s.)	(n.s.)
rapportcijfer bpv	0,06	0,39	0,12
<i>bol-dt</i>			
tevredenheid over school	0,38	0,16	0,10
rapportcijfer opleiding	0,35	0,13	(n.s.)
rapportcijfer school	0,30	(n.s.)	(n.s.)
rapportcijfer bpv	(n.s.)	0,38	(n.s.)

In de *bol-dt* is de tevredenheid over school net als in de *bbl* positief gerelateerd aan alle drie de dimensies van studiehouding, maar vooral aan de prestatiegerichte studiehouding. Naarmate de deelnemers de opleiding hoger beoordelen, zijn ze ook meer prestatiegericht en praktijkgericht. Een hoger rapportcijfer voor de school is positief gecorreleerd met de prestatiegerichtheid. Verder is een hoger rapportcijfer voor de bpv gerelateerd aan een meer praktijkgerichte studiehouding.

3.6 Studiehouding nader verklaard

In deze laatste paragraaf gaan we na in hoeverre de afzonderlijke kenmerken van deelnemers die samenhangen met studiehouding ook in 'onderlinge samenhang' de houding ten aanzien van de studie kunnen verklaren.

Om de samenhang van de verschillende deelnemerskenmerken met de drie onderscheiden dimensies van studiehouding te bepalen is een regressiemodel⁸ opgesteld waarin alleen die variabelen zijn opgenomen die ook enkelvoudig een significante relatie vertonen met prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie en waarvan we bovendien over voldoende valide antwoorden kunnen beschikken.

⁸ Voor uitleg over regressieanalyse zie bijlage.

De regressieanalyses zijn afzonderlijk uitgevoerd voor de drie dimensies van studiehouding en voor de bbl en bol-dt, waarbij de factor sociale wenselijkheid steeds als controlevariabele is meegenomen. Voor de analyses zijn de categorieën van de variabelen sector, studievertraging en hoogste vooropleiding omgezet in dummy-variabelen.

Via de methode *backward regression* (SPSS) is steeds het best passende model berekend. Alle aangegeven verbanden representeren de unieke bijdrage van het betreffende kenmerk onder constanthouding van alle andere kenmerken.

In de volgende paragrafen worden de resultaten van de analyses gepresenteerd. Sommige variabelen die enkelvoudig samenhangen met de factor studiehouding zijn na controle voor andere kenmerken niet meer significant. De oorspronkelijk geconstateerde verschillen worden zodanig verklaard door een of meer andere kenmerken, zoals sociale wenselijkheid, dat het oorspronkelijke verband komt te vervallen. Hieronder worden de resultaten van de regressieanalyses per dimensie van studiehouding en onderscheiden naar bbl en bol-dt beschreven. Steeds is de geconstrueerde maat voor sociaal-wenselijkheid in het model ingevoerd. Alle coëfficiënten geven de unieke bijdrage weer van de afzonderlijke factoren, dus ook gecorrigeerd voor sociaal-wenselijk antwoordgedrag.

Prestatiegerichte studiehouding

In Tabel 11 geven we het model weer met de variabelen die verschillen in de prestatiegerichte studiehouding in de bbl en bol-dt verklaren. Het model voor de bbl verklaart 50 procent en het model voor de bol-dt verklaart 43 procent van de verschillen in de prestatiegerichte studiehouding.

We geven hieronder de *belangrijkste* resultaten puntsgewijs neer.

- Zowel in de bbl als de bol-dt geldt dat deelnemers die sociaal-wenselijke antwoorden geven, over het algemeen een meer prestatiegerichte studiehouding hebben.
- In de bbl en de bol-dt laten deelnemers met een praktijkgerichte studiehouding doorgaans een minder prestatiegerichte studiehouding zien.
- In beide opleidingen heeft presentie een positieve invloed de prestatiegerichte studiehouding: deelnemers die vaker (op tijd) aanwezig zijn, zijn ook meer prestatiegericht.
- In de bbl tonen vrouwen een meer prestatiegerichte studiehouding dan mannen.
- In zowel de bbl als de bol-dt hebben deelnemers uit de sector Techniek een minder prestatiegerichte studiehouding dan deelnemers uit de overige sectoren.
- In de bbl zijn allochtone deelnemers meer prestatiegericht dan niet-allochtone deelnemers.

- Bbl-deelnemers die tevreden zijn over de school hebben een meer prestatiegerichte studiehouding.
- In de bol-dt zijn deelnemers met een handicap minder prestatiegericht dan deelnemers zonder handicap.
- In de bol-dt zijn deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen vanwege de mogelijkheid door te stromen naar het hbo meer prestatiegericht.
- Studievertraging heeft zowel in de bbl als bol-dt een negatieve invloed op de prestatiegerichtheid van deelnemers.

Tabel 11: Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele prestatiegerichte studiehouding (selectie variabelen met significant effect op prestatiegerichte studiehouding), bbl en bol-dt

	B	bèta	sig.
(Constant)	-0,27		*
sociale wenselijkheid	0,45	0,45	*
praktijkgericht	-0,19	-0,18	*
presentie	0,31	0,31	*
geslacht (0=man, 1=vrouw)	0,16	0,08	*
sector (0=overig, 1=Techniek)	-0,13	-0,07	*
bbl etniciteit (0=autochtoon, 1=allochtoon)	0,16	0,05	*
hoogst genoten vooropleiding	0,09	0,08	*
opleidingskeuze inhoud opleiding (0=nee, 1=ja)	0,09	0,04	*
studievertraging	0,11	0,06	*
tevredenheid over school	0,16	0,16	*
rapportcijfer opleiding	0,15	0,15	*
rapportcijfer school	-0,04	-0,04	*
(Constant)	0,14		
sociale wenselijkheid	0,52	0,52	*
praktijkgericht	-0,21	-0,23	*
bol-dt presentie	0,34	0,36	*
sector (0=overig, 1=Techniek)	-0,32	-0,15	*
handicap (0=nee, 1=ja)	-0,20	-0,07	*
opleidingskeuze nodig voor doorstroom naar hbo (0=nee, 1=ja)	0,32	0,13	*
studievertraging (-1=vertraging, 0=normaal, 1=sneller)	0,18	0,09	*

Praktijkgerichte studiehouding

Tabel 12 bevat het model met de variabelen die verschillen in de praktijkgerichte studiehouding in de bbl en bol-dt verklaren.

Het model voor de bbl verklaart 31 procent en het model voor de bol-dt verklaart tevens 31 procent van de verschillen in de praktijkgerichte studiehouding.

De voornaamste resultaten kunnen als volgt worden samengevat.

- Zowel in de bbl als de bol-dt hebben deelnemers die sociaal-wenselijke antwoorden geven, over het algemeen een meer praktijkgerichte studiehouding.
- Voor zowel de bbl als de bol-dt geldt dat prestatiegerichtheid een negatieve invloed heeft op de praktijkgerichtheid.
- Presentie is in de bbl en de bol-dt positief gerelateerd met praktijkgerichtheid: de deelnemers die vaker (op tijd) aanwezig zijn op de opleiding, zijn meer praktijkgericht.
- In de bbl zijn deelnemers die de studie hebben gekozen omdat ze het beroep (altijd al) leuk vonden meer praktijkgericht dan deelnemers die de opleiding niet om deze reden hebben gekozen.
- Zowel in de bbl als de bol-dt zijn deelnemers die de bpv een hoog rapportcijfer geven ook meer praktijkgericht.

Tabel 12: Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele praktijkgerichte studiehouding (selectie variabelen met significant effect op praktijkgerichte studiehouding), bbl en bol-dt

	B	bèta	sig.
(Constant)	0,23		*
sociale wenselijkheid	0,31	0,32	*
prestatiegericht	-0,23	-0,24	*
presentie	0,32	0,32	*
leeftijd	-0,01	-0,13	*
bbl sector (0=overig, 1=Economie)	-0,08	-0,04	*
opleidingskeuze beroep altijd al leuk gevonden (0=nee, 1=ja)	0,18	0,09	*
opleidingskeuze leuk beroep (0=nee, 1=ja)	0,15	0,07	*
rapportcijfer opleiding	-0,04	-0,05	*
rapportcijfer bpv	0,31	0,32	*
(Constant)	0,37		*
sociale wenselijkheid	0,37	0,38	*
bol-dt prestatiegericht	-0,28	-0,29	*
presentie	0,31	0,31	*
leeftijd	-0,02	-0,17	*
rapportcijfer bpv	0,30	0,33	*

Presentie

In Tabel 13 staan de resultaten van de regressieanalyses voor presentie. Het model voor de bbl verklaart 27 procent van de verschillen in presentie, het model voor de bol-dt verklaart 30 procent van de verschillen.

Tabel 13: *Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele presentie (selectie variabelen met significant effect op presentie), bbl en bol-dt*

	B	bèta	sig.
(Constant)	-0,27		*
sociale wenselijkheid	-0,30	-0,31	*
prestatiegericht	0,41	0,42	*
praktijkgericht	0,35	0,34	*
leeftijd	0,02	0,15	*
bbl niveau (0=niveau 1-2, 1=niveau 3-4)	-0,11	-0,06	*
sector (0=overig, 1=Economie)	-0,10	-0,04	*
etniciteit (0=autochtoon, 1=allochtoon)	-0,29	-0,09	*
zittenblijven in vo (0=nee, 1=ja)	-0,17	-0,07	*
bestede tijd aan school	0,05	0,05	*
bestede tijd aan hobby's, sport, uitgaan	-0,05	-0,06	*
(Constant)	-0,63		*
bol-dt sociale wenselijkheid	-0,39	-0,38	*
prestatiegericht	0,43	0,43	*
praktijkgericht	0,42	0,45	*
leeftijd	0,02	0,21	*

De belangrijkste resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

- Zowel in de bbl als de bol-dt zijn deelnemers die sociaal-wenselijke antwoorden geven, over het algemeen te karakteriseren als minder present.
- In de bbl en de bol-dt wordt presentie positief beïnvloed door prestatiegerichtheid en praktijkgerichtheid.
- In de bbl hebben allochtone deelnemers een lagere presentie dan niet-allochtone deelnemers.
- In de bbl heeft doubleren in het voortgezet onderwijs een negatieve invloed op de presentie.

3.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk is aandacht besteed aan factoren die de verschillen in studiehouding van deelnemers kunnen duiden. De centrale vraag hierbij luidt als volgt:

Welke factoren zijn bepalend voor de studiehouding van deelnemers?

In eerste instantie is gekeken naar enkelvoudige samenhangen tussen een aantal kenmerken en studiehouding. Een aantal van de onderscheiden deelnemerskarakteristieken vertoont een positief of negatief verband met de drie onderscheiden dimensies van studiehouding (prestatiegericht, praktijkgericht, presentie). We vatten hier de belangrijkste resultaten van de bivariate analyses samen.

- Deelnemers in de bol-dt zijn meer prestatiegericht en minder praktijkgericht dan deelnemers in de bbl.
- Vrouwen zijn meer prestatiegericht dan mannen.
- Oudere deelnemers zijn meer prestatiegericht dan jongere deelnemers.
- Deelnemers met kinderen zijn meer prestatiegericht dan deelnemers zonder kinderen.
- Deelnemers in de sector Zorg en Welzijn zijn het meest prestatiegericht, deelnemers Techniek het minst. Deelnemers in de sector Economie zijn minder praktijkgericht dan de andere deelnemers.
- Allochtone deelnemers hebben een meer prestatiegerichte houding dan niet-allochtone deelnemers, maar zijn minder vaak (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv.
- Naarmate de vooropleiding van de deelnemers hoger is, zijn ze meer prestatiegericht.
- In de bbl hebben deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen omdat ze het beroep altijd al leuk vonden een positieve studiehouding op alle drie de dimensies.
- In de bol-dt is de doorstroom naar het hbo als opleidingskeuzemotief positief gerelateerd aan de prestatiegerichte studiehouding en negatief aan de praktijkgerichte studiehouding.
- Deelnemers die meer tijd besteden aan hun studie zijn meer prestatiegericht.
- In de bbl zijn deelnemers die meer tijd besteden aan de bpv ook meer praktijkgericht en minder prestatiegericht en (op tijd) aanwezig. In de bol-dt is er een negatieve relatie tussen de bestede tijd aan betaald werk (naast de bpv) en prestatiegerichtheid en presentie. Ook de bestede tijd aan hobby's, sport en uitgaan gaat ten koste van de prestatiegerichtheid en presentie.
- Deelnemers die langer over hun opleiding denken te gaan doen zijn minder prestatiegericht en minder vaak present.

- De mate waarin de deelnemers tevreden zijn over school en de opleiding hangt sterk samen met de prestatiegerichte studiehouding. Deelnemers die de bpv met een hoog cijfer waarderen zijn ook meer praktijkgericht. In de bbl hangt presentie sterker samen met deelnemertevredenheid dan in de bol-dt.

De geconstateerde samenhang van een aantal kenmerken met studiehouding verdwijnt op het moment dat gecontroleerd wordt voor sociale wenselijkheid en andere indicatoren. Uit de multivariate analyses blijkt wel dat naarmate deelnemers een hoger sociaal wenselijk invulgedrag laten zien, zij hoger scoren op prestatie- en praktijkgerichtheid en lager op presentie.

Zowel in de bbl als de bol-dt geldt dat naarmate deelnemers meer te typeren zijn als *praktijkgericht*, zij in de regel minder *prestatiegericht* zijn. Presentie heeft een positieve invloed op prestatiegerichtheid. In de bbl zien we daarnaast bij de volgende deelnemerskenmerken de meest in het oog lopende relatie met de prestatiegerichte studiehouding: geslacht, sector, etniciteit, deelnemertevredenheid over school en studievertraging. Dat wil zeggen dat vrouwen een meer prestatiegerichte studiehouding hebben dan mannen, deelnemers in de sector Techniek een minder prestatiegerichte studiehouding hebben dan deelnemers in de overige sectoren, deelnemers die tevreden zijn over school meer prestatiegericht zijn en deelnemers met studievertraging minder prestatiegericht zijn. In de bol-dt worden de meest opvallende relaties met de prestatiegerichte studiehouding gevonden bij sector, handicap, de mogelijkheid door te stromen naar het hbo als opleidingskeuzemotief en studievertraging. Ook hier zijn deelnemers uit de sector Techniek minder prestatiegericht dan deelnemers uit de andere sectoren en hebben deelnemers met studievertraging een minder prestatiegerichte studiehouding. Daarnaast zijn deelnemers met een handicap in de bol-dt minder prestatiegericht dan deelnemers zonder handicap en hebben deelnemers die voor de opleiding hebben gekozen vanwege de doorstroommogelijkheden naar het hbo een meer prestatiegerichte studiehouding.

De *praktijkgerichte studiehouding* wordt zowel in de bbl als de bol-dt negatief beïnvloed door een prestatiegerichte studiehouding. Presentie heeft een positieve invloed op praktijkgerichtheid. Verder blijken in de regressieanalyses in de bbl de volgende kenmerken relatief belangrijke voorspellers te zijn voor de praktijkgerichte studiehouding: beroep altijd al leuk gevonden als opleidingskeuzemotief en rapportcijfer bpv. Dit laatste kenmerk is ook in de bol-dt een relatief belangrijke voorspeller van de praktijkgerichte studiehouding.

Presentie wordt in beide soorten onderwijs vooral (positief) beïnvloed door prestatiegerichtheid en praktijkgerichtheid. In de bbl zijn daarnaast etniciteit en zittenblijven in het voortgezet onderwijs belangrijke indicatoren. Allochtonen zijn minder vaak (op tijd) aanwezig op de opleiding/bpv. Ook laten deelnemers die in het voortgezet onderwijs zijn blijven zitten een lagere presentie zien. In de bol-dt wordt presentie vooral bepaald door prestatiegerichtheid en praktijkgerichtheid. Andere deelnemerskenmerken spelen nauwelijks een rol.

De onderzochte kenmerken verklaren maximaal 50 procent van alle verschillen in studiehouding. Meer dan de helft van de verschillen kan dus niet worden verklaard met de gemeten deelnemerskenmerken. Het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om sterk individueel bepaalde en specifieke karakteristieken die in dit onderzoek niet zijn gemeten. Desondanks kunnen we concluderen dat een aanzienlijk deel van de verschillen goed interpreteerbaar is.

4 Werken, beroepspraktijkvorming, inkomen en tijdbesteding

In dit hoofdstuk gaan we op de eerste plaats na of er verschillen zijn in de financiële situatie van bve-deelnemers en onderzoeken we in hoeverre dergelijke verschillen zijn te verklaren op basis van specifieke deelnemerskenmerken. Verder gaan we in op de beroepspraktijkvorming: inkomsten uit bpv, het vinden van een bpv-plek en de werk-omstandigheden. De belangrijkste resultaten: deelnemers verdienen op de bpv-plek doorgaans meer dan het minimumloon; inkomensverschillen hangen sterk samen met leeftijd; hogere niveaus verdienen meer op de bpv-plek; deelnemers uit de sector Economie verdienen het minst. Over het geheel genomen had men geen moeite een bpv-plek te vinden; voor jongeren en laagopgeleiden was dit het meest lastig. Allochtonen ervaren op de bpv-plek slechtere werkomstandigheden dan autochtonen.

4.1 Inleiding op het thema

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de financiële situatie van deelnemers in relatie tot hun achtergrondkenmerken. In vijf paragrafen zullen achtereenvolgens de volgende vragen aan de orde worden gesteld:

- 1 Zijn verschillen in de financiële positie van deelnemers te herleiden tot hun sociaal-economische achtergrond?
- 2 Zijn er verschillen in het uurloon dat bbl'ers op hun bpv-plaats verdienen? En zo ja, welke factoren zijn hierop van invloed?
- 3 Is het voor sommige deelnemers moeilijker om een bpv-plaats te vinden dan voor andere? Zijn er verschillen tussen deelnemers in de wijze waarop zij de werkomstandigheden op hun bpv-plaats ervaren?
- 4 Wat zijn redenen voor deelnemers om naast hun opleiding een betaalde baan te hebben en gaat dit ten koste van de tijdbesteding aan de opleiding?
- 5 Zijn er verschillen in het uurloon van deelnemers die naast hun opleiding nog een andere betaalde baan hebben? En zo ja, welke factoren zijn hierop van invloed?

Verschillen tussen deelnemers op bovenstaande aspecten zullen naast deelnemerskenmerken, zoals onder andere sekse, etniciteit en leeftijd, tevens worden gerelateerd aan de sociaal-economische herkomst van de deelnemers. Aangezien de vraag naar de hoogte van het inkomen van ouders in de BVE-Deelnemersmonitor 2003-2004 door de meeste deelnemers *niet* kon worden beantwoord, is dit jaar besloten om deze vraag niet meer aan de bbl'ers en bol-dt te stellen.

Dit betekent dat de sociaal-economische herkomst van deelnemers uitsluitend is bepaald op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Uit onderzoeken is echter gebleken dat dit kenmerk een betrouwbare indicator is voor sociaal-economische herkomst: opleidingsniveau vertoont een samenhang met inkomenspositie.

Tabel 14: Indeling van respondenten naar opleiding van de ouders

	bbl		bol-dt		totaal	
	N	%	N	%	N	%
geen diploma	836	11	235	17	1.072	12
lbo	874	12	182	13	1.055	12
vmbo/mavo	1.825	25	349	25	2.174	25
mbo	1.649	22	240	17	1.889	21
havo/vwo	854	12	161	11	1.015	12
hbo/wo	1.343	18	253	18	1.596	18
totaal	7.381	100	1.420	100	8.801	100

De gemiddelde sociaal-economische status van de bbl'ers is significant hoger dan die van de bol-dt. Dit verschil is het meest pregnant bij de laagste opleidingsniveaus: 23 procent van de ouders van bbl'ers is ongeschoold of heeft een lbo-diploma, terwijl dit percentage onder de groep bol-dt aanzienlijk hoger is (30 procent).

4.2 De financiële positie van deelnemers

Meer dan de helft van de bbl'ers heeft geen financiële problemen (Tabel 15). Ongeveer dertig procent kan net rondkomen en slechts 15 procent komt af en toe of regelmatig geld te kort. Deelnemers met de laagste sociaal-economische status (ouders zonder diploma) lijken naar verhouding iets vaker financiële problemen te hebben. Uit een statistische toets blijkt echter dat geen van de geconstateerde verschillen significant is: het oordeel over de financiële situatie is voor de onderscheiden groepen dus nagenoeg gelijk.

Tabel 15: Oordeel financiële situatie (% bbl) naar opleiding van de ouders

	geen financiële problemen	kan net rondkomen	soms kleine bedragen te kort	vaak geld tekort
geen diploma	50	27	11	12
lbo	61	26	7	6
vmbo/mavo	57	28	10	5
mbo	60	28	8	4
havo/vwo	59	26	10	4
hbo/wo	54	28	11	7
totaal	57	28	9	6

Het oordeel van de groep bol-dt over hun financiële situatie (Tabel 16) vertoont nage-noeg hetzelfde beeld als bij de bbl'ers. Meer dan de helft (55 procent) heeft geen financiële problemen. Ongeveer één op de vijf deelnemers komt soms of regelmatig geld te kort. Dit laatste percentage is overigens iets hoger dan bij de bbl'ers.

Verder geldt ook hier dat het opleidingsniveau van de ouders niet van invloed is op het oordeel van deelnemers over hun financiële situatie. Er zijn wel geringe verschillen – vooral deelnemers met de laagste sociaal-economische status hebben naar verhouding vaker geldproblemen – maar geen van deze verschillen is significant.

Tabel 16: Oordeel financiële situatie (% bol-dt) naar opleiding van de ouders

	geen financiële problemen	kan net rondkomen	soms kleine bedragen te kort	vaak geld tekort
geen diploma	45	33	12	10
lbo	64	23	5	7
vmbo/mavo	55	27	8	9
mbo	62	22	9	7
havo/vwo	55	32	9	4
hbo/wo	49	28	15	8
totaal	55	27	10	8

In Tabel 17 is te lezen op basis van welke bronnen het inkomen van deelnemers is samengesteld⁹. Tussen de groep bbl'ers en bol-dt vinden we hierbij opmerkelijke verschillen, die echter grotendeels kunnen worden verklaard door het feit dat de bol-dt aanzienlijk ouder zijn dan de bbl'ers. Zo is het percentage dat een ouderlijke bijdrage ontvangt onder de groep bbl'ers hoger dan onder de groep bol-dt. Daartegenover zien we dat een hoger percentage van de bol-dt een uitkering krijgt: respectievelijk elf procent (bol-dt) versus drie procent (bbl). Het voornaamste verschil tussen beide deelnemersgroepen betreft het percentage deelnemers dat naast de opleiding nog een betaalde baan heeft. Dit is bij bol-dt 70¹⁰ procent en bij bbl'ers slechts acht procent. Dit verschil wordt enerzijds verklaard doordat bbl'ers – inherent aan hun opleiding – al een (nagenoeg) volledige bpv-plaats hebben. Anderzijds hebben de deelnemers in de bol-dt ook meer tijd voor het verrichten van werk.

Tabel 17: Samenstelling van het inkomen van deelnemers naar opleiding van de ouders (percentages)

	bbl				bol-dt			
	% dat geld krijgt van ouders	% dat geld krijgt van partner	% met uitkering	% met baan naast opleiding/bpv	% dat geld krijgt van ouders	% dat geld krijgt van partner	% met uitkering	% met baan naast opleiding/bpv
geen diploma	6	7	7	5	2	5	13	56
lbo	13	6	2	7	7	7	7	79
vmbo/mavo	15	5	3	6	9	7	9	75
mbo	16	4	2	9	10	5	8	75
havo/vwo	18	4	3	10	11	7	10	76
hbo/wo	19	5	4	11	14	8	17	63
totaal	15	5	3	8	9	7	11	70

In een aanvullende analyse is gekeken in hoeverre verschillen in de samenstelling van het maandinkomen van de deelnemers een relatie vertonen met het opleidingsniveau van de ouders.

9 Het percentage deelnemers dat op hun bpv-plaats geld ontvangt, is buiten beschouwing gelaten (dit geldt immers voor alle bbl'ers). Aan de deelnemers in de bol-dt zijn geen vragen gesteld over vergoeding op de stageplek.

10 Geringe verschillen met eerder geconstateerde percentages zijn veroorzaakt door ontbrekende gegevens over het opleidingsniveau van de ouders.

In Tabel 18 staan alleen de inkomstenbronnen vermeld waarbinnen de deelnemers, onderscheiden naar het opleidingsniveau van hun ouders, significant van elkaar verschillen. Indien het percentage deelnemers dat gebruik maakt van een bepaalde inkomstenbron bij alle onderscheiden groepen overeenkomt, staat dit niet in de tabel. In de kolommen naast opleidingsniveaus van de ouders staat hoe vaak bij de betreffende categorie een significant hoger of lager percentage is gevonden in vergelijking met de overige categorieën. Alleen de groep met de laagste sociaal-economische status (ouders zonder diploma) onderscheidt zich van de overige categorieën. Zo is het percentage bbl-deelnemers dat geld van ouders ontvangt in de laagste groep (ouders zonder diploma) significant lager dan in alle vijf overige categorieën. Daartegenover is het percentage bbl-deelnemers met een uitkering in deze categorie juist significant hoger dan in vier andere ouderlijke opleidingsniveaus.

Tabel 18: *Verschillen in de samenstelling van het inkomen van deelnemers naar opleiding van de ouders*

	bbl		bol-dt	
	% dat geld krijgt van ouders	% met uitkering	% dat geld krijgt van ouders	% met baan naast opleiding/bpv
geen diploma	-5	4	-1	-4
lbo	1	-1	(n.s.)	1
vmbo/mavo	1	-1	(n.s.)	1
mbo	1	-1	(n.s.)	1
havo/vwo	1	-1	(n.s.)	1
hbo/wo	1	(n.s.)	1	(n.s.)

Weergegeven is het aantal keren dat een significant hoger of lager percentage is gevonden in vergelijking met de overige categorieën.

Voor bol-dt zien we eveneens dat deelnemers met ouders zonder diploma naar verhouding minder vaak geld van hun ouders ontvangen. Verder is het opmerkelijk dat deelnemers uit deze categorie relatief minder vaak inkomsten uit betaald werk hebben.

Zowel voor bbl'ers als bol-dt is er geen verband gevonden tussen het ouderlijk opleidingsniveau en het percentage deelnemers dat een partnerbijdrage ontvangt. Dit percentage schommelt tussen de vijf en zeven procent en is voor alle groepen (opleidingsniveaus van de ouders) nagenoeg gelijk. Voor bbl'ers geldt verder dat er *geen* samenhang is tussen de sociaal-economische herkomst en het percentage deelnemers met inkomsten uit werk. Voor bol-dt is er *geen* verband tussen het ouderlijk opleidingsniveau en het percentage deelnemers met een uitkering.

Is er een samenhang tussen de hoogte van de afzonderlijke inkomstenbronnen en het opleidingsniveau van de ouders? In Tabel 19 staan overzichten van de gemiddelde netto maandinkomsten uitgesplitst naar de onderscheiden sociaal-economische herkomstgroepen (opleidingsniveau van de ouders).

Over het algemeen hebben bol-dt een hoger netto maandinkomen dan de bbl'ers (€ 1.020 versus € 851). Dit verschil komt vooral doordat bol-dt met een betaalde baan naast hun opleiding naar verhouding meer verdienen dan bbl'ers op hun bpv-plaats. De cijfers in onderstaande tabellen zijn overigens alleen gebaseerd op geldige antwoorden (de extreem hoge of lage scores zijn hierbij ook buiten beschouwing gelaten). Dit betekent dat het aantal deelnemers op basis waarvan de gemiddelde scores zijn berekend bij iedere inkomstenbron verschilt. Zo hebben alle bbl-deelnemers inkomsten uit bpv en ontvangt slechts een gering aantal inkomsten van een partner. De verschillende deelnemeraantallen op basis waarvan de gemiddelde inkomsten per bron zijn berekend, hebben tot gevolg dat de gemiddelde maandinkomsten (kolom 'totaal') geen sommatie is van de overige bedragen.

Tabel 19: Gemiddelde netto inkomsten van deelnemers in de bol-dt in € per maand (alleen geldige antwoorden) naar opleidingsniveau van de ouders

	werk					totaal
	bpv	(geen bpv)	ouders	partner	uitkering	
<i>bbl</i>						
geen diploma	905	361	77	176	724	917
lbo	871	290	70	171	665	882
vmbo/mavo	829	281	70	141	649	834
mbo	840	283	65	114	554	853
havo/vwo	794	312	75	118	657	811
hbo/wo	827	273	78	134	623	845
totaal	838	290	72	140	654	851
<i>bol-dt</i>						
geen diploma		1.160	139	280	757	1.114
lbo		1.122	100	320	592	1.091
vmbo/mavo		1.087	125	188	673	1.044
mbo		1.029	73	158	717	993
havo/vwo		1.066	172	415	671	1.048
hbo/wo		922	109	123	712	862
totaal		1.063	114	231	698	1.020

Er is nauwelijks samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de hoogte van de diverse inkomstenbronnen (Tabel 20). Bij bbl'ers is er alleen een significant verschil tussen de laagste en hoogste ouderlijke opleidingsniveaus waar het de inkomsten van de bpv betreft. Deelnemers met laagopgeleide ouders ontvangen meer inkomsten uit bpv dan deelnemers met hoogopgeleide ouders en hebben ook in totaal meer inkomsten per maand. Dit verschil laat zich moeilijk verklaren. In een aanvullende analyse is onderzocht of er mogelijk andere factoren zijn die een waarschijnlijke verklaring kunnen geven voor het geconstateerde verschil. Om dit te kunnen bepalen is de zogenaamde Bonferroni-methode uitgevoerd. Bij deze statistische procedure worden per subgroep (opleidingsniveau) de inkomsten met de gemiddelde score van de overige subgroepen vergeleken. Hieruit is gebleken dat de gemiddelde leeftijd van deelnemers met laagopgeleide ouders hoger is dan in de andere groepen. Leeftijd is een belangrijkere voorspeller van de hoogte van het inkomen dan het opleidingsniveau van de ouders (zie ook paragraaf 4.3). Bij de bol-dt hebben deelnemers met laagopgeleide ouders eveneens hogere inkomsten uit werk dan deelnemers met hoogopgeleide ouders. Ook hier is het leeftijdsverschil tussen de groepen de belangrijkste verklarende factor.

Tabel 20: *Verschillen in netto inkomsten van deelnemers naar opleidingsniveau van de ouders*

	bbl		bol-dt	
	inkomsten bpv	totale maandinkomsten	inkomsten uit arbeid (geen bpv)	totale maandinkomsten
geen diploma	3	2	1	1
lbo	1	(n.s.)	(n.s.)	1
vmbo/mavo	-1	-1	(n.s.)	1
mbo	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
havo/vwo	-2	-1	(n.s.)	(n.s.)
hbo/wo	-1	(n.s.)	-1	-3

Weergegeven is het aantal keren dat een significant hoger of lager percentage is gevonden in vergelijking met de overige categorieën.

4.3 Inkomsten uit beroepspraktijkvorming

Beroepspraktijkvorming vindt plaats in een bedrijf of organisatie en vormt onderdeel van elke opleiding, zowel in de beroepsbegeleidende (bbl) als in de beroepsopleidende leerweg (bol-dt). Praktijkleren is een belangrijk onderdeel van de beide leerwegen: in de beroepsopleidende leerweg moeten deelnemers tussen de 20 en 60 procent van hun opleidingsduur doorbrengen in de praktijk, in de beroepsbegeleidende leerweg is dat zelfs meer dan 60 procent.

Aan bbl'ers is gevraagd hoeveel uur zij wekelijks op hun bpv-plaats werken en hoeveel zij hiervoor netto per maand verdienen. Op basis van deze gegevens is het netto uurloon berekend¹¹. In deze paragraaf gaan we na of er verschillen bestaan in het uurloon van bbl'ers en welke factoren hierop van invloed zijn.

Een ruime meerderheid van de bbl'ers (circa 95 procent) is van mening dat zij op hun bpv-plaats evenveel of meer verdienen dan het minimumloon. Vooral voor de oudere deelnemer zijn bpv-inkomsten hoger dan het minimumloon. Vervolgens is nagegaan of er een relatie bestaat tussen de inschatting die deelnemers maken over de hoogte van hun bpv-inkomsten (hoger, lager of gelijk aan het minimumloon) en de werkelijke netto-maandinkomsten.

Tabel 21: Inschatting hoogte bpv-inkomsten gerelateerd aan de daadwerkelijke netto bpv-maandinkomsten, uitgesplitst naar leeftijd

	15-18 jaar	19-27 jaar	28 jaar en ouder
minder dan minimumloon	€ 369,85 *	€ 670,91 *	€ 767,10 *
ongeveer minimumloon	€ 464,66 *	€ 779,42 *	€ 900,09 *
meer dan minimumloon	€ 618,56 *	€ 967,07 *	€ 1.135,89 *
totaal	€ 552,78	€ 906,94	€ 1.065,83

* p<0,001

De gemiddelde netto maandinkomsten variëren van € 553 (voor de leeftijdsgroep 15 tot en met 18 jarigen) tot € 1066 (voor de leeftijdsgroep van 28 jaar en ouder). Zoals te verwachten is er een positieve relatie tussen de daadwerkelijke netto maandinkomsten en de ingeschatte hoogte van deze inkomsten.

Hierop volgend is onderzocht of er een enkelvoudige (bivariate) samenhang bestaat tussen het netto bpv-uurloon en de volgende acht deelnemerskenmerken: bbl-opleidingsniveau, leeftijd, sekse, beroepssector, etniciteit, het al dan niet hebben van een handicap, de vooropleiding van de deelnemers en Tenslotte het opleidingsniveau van de ouder(s) van de deelnemer.

¹¹ Vragen over inkomsten uit bpv zijn in het onderzoek uitsluitend aan deelnemers in de bbl gesteld. Bij deze leerweg is de beroepspraktijkvorming immers inherent aan de opleiding (100 procent is bezig met bpv). Van de groep deelnemers in de bol-dt heeft 43 procent nog geen stage (bpv) gelopen. Aan hen zijn geen vragen gesteld over (mogelijke) inkomsten uit bpv.

Tabel 22: *Samenhang tussen uurloon op bpv-plaats en deelnemerskenmerken*

	gemiddeld uurloon
<i>opleidingsniveau deelnemer</i>	
niveau 1-2	€ 4,99 *
niveau 3-4	€ 6,86 *
<i>leeftijd</i>	
15-18 jaar	€ 3,97 *
19-27 jaar	€ 6,16 *
28 jaar en ouder	€ 8,40 *
<i>sekse</i>	
man	€ 5,62 *
vrouw	€ 6,54 *
<i>beroepssector</i>	
Techniek	€ 5,58 *
Economie	€ 5,22 *
Zorg & Welzijn	€ 7,21 *
<i>beperkingen</i>	
geen handicap	€ 6,01 (n.s.)
met handicap	€ 6,02 (n.s.)
<i>eticiteit</i>	
autochtoon	€ 5,96 *
allochtoon	€ 6,46 *
<i>vooropleiding deelnemer</i>	
lbo/vmbo-b	€ 5,16 *
mavo/vmbo-t	€ 6,02 *
havo/vwo/mbo	€ 7,18 *
<i>opleidingsniveau ouder(s)</i>	
geen diploma	€ 7,08 *
lbo	€ 6,53 *
vmbo/mavo	€ 5,97 *
mbo	€ 5,85 *
havo/vwo	€ 5,67 *
ho	€ 5,86 *

* p<0,001 significante verschillen in uurloon tussen de per kenmerk onderscheiden categorieën.

Bij vrijwel alle kenmerken zijn er significante verschillen in de hoogte van het gemiddelde uurloon (Tabel 22). Alleen het al dan niet hebben van een beperking is *niet* van invloed op de hoogte van het gemiddelde uurloon. De grootste verschillen in gemiddeld uurloon worden aangetroffen tussen de verschillende leeftijdscategorieën. Het gemiddelde uurloon stijgt naarmate deelnemers ouder zijn. Verder is te lezen dat vrouwen meer verdienen dan mannen. Allochtonen hebben een hoger uurloon dan autochtonen. Deelnemers die een opleiding op niveau 3 of 4 volgen, verdienen meer dan deelnemers uit de laagste twee opleidingsniveaus. De vooropleiding van de deelnemer is eveneens van invloed op de hoogte van het gemiddelde uurloon. Deelnemers met een hogere vooropleiding hebben een hoger salaris dan deelnemers met een lagere vooropleiding. Bij het opleidingsniveau van de ouders (de sociaal-economische status van de deelnemer) zien we een omgekeerd effect: deelnemers uit de lagere sociaal-economische milieus hebben juist een hoger salaris dan deelnemers met een hogere sociaal-economische status. Tenslotte verdienen deelnemers uit de beroepssector Zorg & Welzijn meer dan deelnemers uit de sectoren Techniek en Economie.

Tabel 23: *Samenhang tussen uurloon op bpv-plaats en kbb-sector*

	gemiddeld uurloon	lager uurloon*	hoger uurloon*
procesindustrie	€ 8,77		17
zorg, welzijn en sport	€ 7,78	-1	15
grafische en communicatie-industrie	€ 7,68		11
gezondheid , creatief- en ambachtelijk technisch	€ 6,50	-2	8
economische en administratieve beroepen	€ 6,40	-2	9
textiel en confectie	€ 6,36	-1	3
voeding	€ 6,32	-2	7
weg- en waterbouw	€ 5,77	-3	3
carrosserie	€ 5,48	-3	2
bouwbedrijf	€ 5,46	-4	3
metaal, elektro-, installatietechniek	€ 5,40	-5	3
levensmiddelentechnologie	€ 5,24	-2	
auto- en tweewielerbranche	€ 5,14	-6	2
horeca en toerisme	€ 5,08	-6	2
schilders en reclame	€ 5,04	-6	2
hout en meubel	€ 5,03	-6	1
distributie en groothandel	€ 4,83	-10	2
transport en logistiek	€ 4,06	-15	
uiterlijke verzorging	€ 3,69	-16	

* p<0,001

Om de laatste bevinding beter te kunnen duiden is een gedifferentieerde analyse uitgevoerd, waarbij het gemiddelde uurloon van deelnemers per kbb-sector wordt vergeleken (Tabel 23). Bij deze analyse zijn sectoren met minder dan 15 deelnemers buiten beschouwing gelaten.

Vervolgens is het interessant om te onderzoeken welke kbb-sectoren nu precies van elkaar verschillen. Onderscheiden alle 19 sectoren zich van elkaar of gaat het slechts om enkele sectoren die significant van elkaar verschillen? Om dit te kunnen bepalen is de zogenaamde Bonferroni-methode uitgevoerd. Bij deze statistische procedure wordt per item het gemiddelde uurloon van elke sector vergeleken met de gemiddelde score van de overige 18 sectoren. In de meest rechtse kolommen van Tabel 23 staan de resultaten weergegeven. In de kolom met de titel 'lager uurloon', is te lezen hoe vaak de betreffende sector een significant lagere uurloon heeft in vergelijking met de overige sectoren. Zo ontvangen deelnemers uit de sector Uiterlijke verzorging een significant lager gemiddeld uurloon dan deelnemers uit 16 andere sectoren. Omgekeerd zien we in de kolom met de titel 'hoger uurloon' dat deelnemers uit de sector Procesindustrie een hoger salaris hebben dan deelnemers uit 17 andere sectoren. Samenvattend verdienen deelnemers uit de sectoren Procesindustrie, Zorg, Welzijn en Sport' en de Grafische- en Communicatie-industrie het meest. De gemiddelde uurlo- nen bedragen hier meer dan € 7,65. Dan volgt er een middengroep van een aantal sectoren waarbij de lonen onderling niet zo veel verschillen. Hekkenluiters zijn de sectoren Uiterlijke verzorging (met een gemiddeld uurloon van slechts € 3,69), Trans- port en logistiek en Distributie en groothandel.

Een aantal van de geconstateerde verschillen (Tabel 22) is aannemelijk (bijvoorbeeld: naarmate de deelnemer ouder is, ontvangt hij meer salaris), maar andere verschillen zijn lastig te verklaren: 'Waarom verdienen vrouwen meer dan mannen?', 'Waarom verdienen allochtonen meer dan autochtonen?' en 'Waarom verdienen deelnemers uit de hogere sociaal-economische milieus minder dan deelnemers met een lagere sociaal-economische status?'. Om deze vragen te kunnen beantwoorden zijn nadere analyses uitgevoerd. Hierbij is nagegaan in hoeverre de afzonderlijke kenmerken van deelnemers ook in onderlinge samenhang de hoogte van het uurloon kunnen verklaren. In Tabel 24 zijn de resultaten van de regressieanalyse te zien.

Tabel 24: Regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op uurloon

	B	Bèta
(Constant)	2,99	
niveau (0=niveau 1-2; 1=niveau 3-4)	0,63	0,14 *
leeftijd	1,11	0,67 *
geslacht (0=man; 1=vrouw)	-0,13	-0,03 (n.s.)
Economie versus overig	-0,59	-0,12 *
Techniek versus overig	-0,22	-0,05 (n.s.)
eticiteit (0=autochtoon; 1=allochtoon)	-0,19	-0,02 (n.s.)
handicap	-0,08	-0,01 (n.s.)
vooropleiding deelnemer	0,15	0,06 *
opleidingsniveau ouder(s)	0,02	0,01 (n.s.)

In Tabel 24 is te lezen dat veel van de oorspronkelijke verbanden komen te vervallen als er gecontroleerd wordt voor andere indicatoren. De beste ‘voorspellers’ van de hoogte van het uurloon zijn: leeftijd, vooropleiding en opleidingsniveau: naarmate deelnemers ouder zijn, een hogere vooropleiding hebben gevolgd en op een hoger niveau een opleiding volgen, stijgt het gemiddelde uurloon. Tenslotte is ook de beroepssector van invloed op de hoogte van het salaris: deelnemers uit de sector Economie verdienen minder dan deelnemers uit de overige sectoren. Het relatief hoge uurloon van deelnemers in de sector Zorg & Welzijn is mogelijk te verklaren doordat deze deelnemers vaker een onregelmatigheidstoeslag ontvangen voor het werken in de avonden en de weekenden. De genoemde kenmerken verklaren 62 procent van alle verschillen in uurloon.

4.4 Werkomstandigheden bpv

In de vorige paragraaf zijn de bpv-inkomsten besproken en is gekeken welke factoren van invloed zijn op de hoogte van het gemiddelde uurloon van deelnemers. Deze paragraaf beschrijft de subjectieve werkbeleving van deelnemers op hun bpv-plaats. Centrale vragen hierbij zijn:

- Is het opleidingskeuzemotief ‘bij deze opleiding is voldoende aanbod van bpv (stageplaatsen en werkplekken)’ voor bepaalde groepen deelnemers belangrijker dan voor andere groepen?
- In hoeverre is het ontbreken van een bpv-plaats de reden dat deelnemers *niet* de opleiding van hun eerste keuze volgen?
- Is het voor bepaalde groepen deelnemers moeilijker om een bpv-plaats te vinden dan voor andere groepen?
- Zijn er verschillen tussen deelnemers in de wijze waarop zij de werkomstandigheden op hun bpv-plaats ervaren?

In Tabel 25 is te lezen dat voor één op de tien bbl'ers 'voldoende aanbod van bpv' een belangrijk keuzemotief is. Voor deelnemers in de bol-dt is dit percentage lager.

Tabel 25: *Percentage deelnemers dat 'voldoende aanbod van bpv' als belangrijk keuzemotief aangeeft*

	bbl	bol
<i>beroepssector</i>		
Techniek	8	6
Economie	12 *	5
Zorg & Welzijn	7	7
<i>opleidingsniveau</i>		
niveau 1-2	11 *	7
niveau 3-4	7 *	6
<i>sekse</i>		
man	9	7
vrouw	8	5
<i>leeftijd</i>		
15-18 jaar	11 *	11 *
19-27 jaar	10 *	6 *
27 jaar en ouder	5 *	3 *
<i>beperkingen</i>		
geen handicap	9	6
met handicap	8	5
<i>eticiteit</i>		
autochtoon	8 *	5 *
allochtoon	12 *	10 *
totaal	9	6

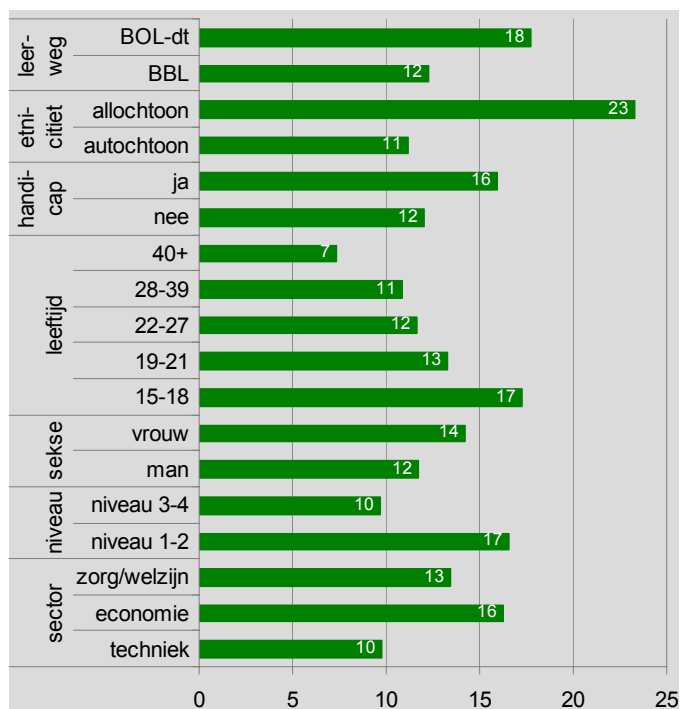
* $p < 0,001$ significante verschillen in percentage tussen de per kenmerk onderscheiden categorieën.

Verder is er een aantal significante verschillen tussen de per deelnemerskenmerk onderscheiden categorieën. Het is te verwachten dat naarmate deelnemers meer moeite hebben met het vinden van een bpv-plaats, zij zich bij het maken van een opleidingskeuze ook meer zullen laten leiden door het beschikbare aanbod ervan. Dit is vooral het geval bij deelnemers uit de beroepssector Economie, deelnemers met opleidingsniveau 1 of 2 en bij allochtonen.

Voor de genoemde groepen speelt het motief 'voldoende aanbod van bpv' vaker een belangrijke rol dan voor de groepen waarmee zij worden vergeleken. Naarmate deelnemers ouder zijn, wordt dit motief juist minder belangrijk.

Over de gehele linie volgt één op de zeven bbl'ers *niet* de opleiding van hun eerste keuze. De redenen die zij hiervoor aangeven zijn uiteenlopend. Voor 13 procent van deze groep is het ontbreken van een bpv-plaats de reden dat ze momenteel een andere opleiding volgen. Dit betekent dat 1,7 procent van de totale populatie niet de opleiding van de eerste keuze kan volgen vanwege het ontbreken van een bpv-plaats. Een vergelijking tussen de diverse deelnemergroepen laat zien dat dit vooral geldt voor deelnemers die jonger zijn 18 jaar (20 procent) en voor deelnemers met niveau 1 of 2 (16 procent).

Is het voor bepaalde groepen deelnemers moeilijker om een bpv-plaats te vinden dan voor andere groepen? In Figuur 45 staat per deelnemerskenmerk weergegeven hoeveel deelnemers moeite hadden met het vinden van een bpv-plek.

Figuur 45: Percentage deelnemers dat moeite had een bpv-plaats te vinden naar deelnemerskenmerken

Ongeveer 13 procent van de deelnemers had moeite een bpv-plek te vinden. Wel zijn er significante verschillen tussen de onderscheiden groepen. Zo is te lezen dat allochtonen naar verhouding de meeste moeite hebben om een bpv-plaats te vinden.

Ook jongere deelnemers (15-18 jaar) hebben hier relatief meer moeite mee dan oudere deelnemers. Verder blijkt het vinden van een werkplek voor deelnemers uit de lagere niveaus lastiger dan voor deelnemers met een hoog opleidingsniveau. Hetzelfde geldt voor gehandicapten in vergelijking tot de niet-gehandicapten en voor deelnemers uit de sector Economie in vergelijking met deelnemers uit de overige opleidingssectoren. Tenslotte hebben deelnemers in de bol-dt meer moeite met het vinden van een bpv-plaats dan deelnemers in de bbl.

Deelnemers die moeite hadden met het vinden van een bpv-plek oordelen doorgaans iets negatiever over overige aspecten met betrekking tot de beroepspraktijkvorming zoals de begeleiding vanuit school, de leermogelijkheden op de bpv-plek voor het toekomstig beroep, de mogelijkheden werkervaring op school te bespreken en over de beoordeling van de bpv. Zij hebben verder een iets minder positief oordeel over opleidingsaspecten als docenten en begeleiding en de informatievoorziening en geven dan ook een lager rapportcijfer aan de opleiding, de school als geheel en de bpv-plek. Hun houding is te typeren als minder praktijkgericht en meer prestatiegericht. Zij zijn ook minder aanwezig op school en bpv-plek.

Uit voorgaande analyses komt steeds hetzelfde beeld naar voren: naarmate deelnemers jonger zijn en een lager opleidingsniveau hebben, is het voor hen lastiger om een bpv-plaats te vinden. Dit geldt eveneens voor deelnemers in de sector Economie, voor allochtonen en voor deelnemers met een (fysieke) beperking. In het verlengde hiervan is voor deze groepen het aanbod van bpv vaak een motief voor opleidingskeuze.

Zijn er verschillen tussen deelnemers in de wijze waarop zij de werkomstandigheden op hun bpv-plaats ervaren? Om een beeld te krijgen van de subjectieve werkbeleving zijn de volgende uitspraken aan deelnemers voorgelegd:

- ik word volledig aan mijn lot overgelaten;
- ik word behandeld als de jongste bediende;
- ik krijg veel vertrouwen van mijn baas;
- ik moet taken vervullen die voor mij nog te moeilijk zijn;
- ik moet als volwaardige werknemer meedraaien;
- ik mag alleen de vervelende klusjes opknappen;
- ik word volledig geaccepteerd als collega;

Aan de deelnemers is gevraagd om bij iedere uitspraak aan te geven of dit in hun werksituatie op de bpv-plek wel of niet van toepassing is. In Tabel 26 is te lezen dat de subjectieve werkbeleving van allochtonen op vijf van de zeven aspecten significant negatiever is dan die van autochtonen.

Ook deelnemers uit de lagere opleidingsniveaus en deelnemers met een beperking hebben naar verhouding vaker te maken met vervelende werkomstandigheden. Naarmate deelnemers ouder zijn, verbeteren doorgaans de werkomstandigheden: oudere deelnemers worden minder vaak behandeld als jongste bediende, krijgen minder vaak taken die nog te moeilijk zijn en moeten vaker als volwaardige werknemer meedraaien. Toch zijn oudere deelnemers minder vaak dan jongere deelnemers van mening dat zij volledig als collega worden geaccepteerd. Ook krijgt nog niet de helft van de 28-plussers het vertrouwen van zijn baas.

Tabel 26: *Werkomstandigheden bpv; percentage deelnemers dat de geschetste situatie van toepassing acht*

	aan lot overge- laten	jongste bediende	vertrouwen baas	taken te moei- lijk	volwaardige werknemer	alleen verve- lende klusjes	geaccepteerd als collega
Techniek	6	6	53	4	68 *	4	77
Economie	7	5	56	3	74	5	72
Zorg & Welzijn	5	5	48 *	3	74	4	77
niveau 1-2	6	8 *	53	4	63 *	6 *	75 *
niveau 3-4	6	4 *	52	3	78 *	3 *	77 *
man	6	6	55 *	4	70 *	4	76
vrouw	6	5	49 *	3	74 *	4	75
15-18	5	8 *	54	4	60 *	7	79
19-27	8 *	6 *	53	4	74	4	77
28+	5	3 *	49 *	2 *	78	1	72 *
geen handicap	6	5 *	53	3 *	71	4 *	76
met handicap	7	8 *	50	6 *	72	7 *	73
autochtoon	6 *	5 *	52	3	72 *	4 *	77 *
allochtoon	10 *	9 *	52	5	63 *	8 *	71 *
totaal	6	6	52	3	71	4	76

* p<0,001 significante verschillen in percentage tussen de per kenmerk onderscheiden categorieën.

Over de gehele linie zijn er tussen mannen en vrouwen weinig verschillen qua werkbeleving. Mannen zijn wel significant vaker van mening dat zij het vertrouwen van hun baas genieten. Vrouwen geven vaker aan als volwaardige werknemer te moeten meedraaien.

Ook tussen de sectoren zijn er weinig verschillen. Deelnemers uit de zorgsector krijgen naar verhouding iets minder vertrouwen van hun baas en deelnemers uit de sector Techniek moeten minder vaak als volwaardig werknemer meedraaien.

4.5 Financiën en tijdbesteding

Deze paragraaf beschrijft of er een relatie bestaat tussen de inkomenssituatie van bve-deelnemers, hun tijdbesteding aan studie en werk en de redenen waarom deelnemers naast hun opleiding betaald werk verrichten.

Bbl'ers besteden gemiddeld 11 uur per week aan hun studie (lesuren/huiswerk) en 32 uur aan bpv. Acht procent van de bbl'ers heeft daarnaast nog een bijbaan (geen bpv) voor gemiddeld 11 uur per week. Bol-dt besteden iets meer tijd aan school (gemiddeld 13 uur per week). De groep die daarnaast nog betaalde arbeid verricht (70 procent), besteedt hieraan gemiddeld 32 uur per week.

Voor deelnemers uit de bbl is de samenhang tussen tijdbesteding aan school en werk *niet* significant. Dat betekent dat de tijd die aan werken wordt besteed in principe niet ten koste gaat van de tijd die zij aan hun opleiding besteden. Bij bol-dt is er sprake van een significante negatieve samenhang tussen tijdbesteding aan school en werk ($r=-0,25$; $p<0,001$). Naarmate deelnemers met in de bol-dt meer tijd besteden aan werk, besteden zij dus minder tijd aan hun studie.

Tabel 27 toont de samenhang tussen tijdbesteding aan bpv, school en arbeid en de maandinkomsten uit de verschillende bronnen. Voor deelnemers van beide leerwegen geldt dat de maandinkomsten uit arbeid stijgen naarmate er meer tijd aan betaald werk wordt besteed. Dit heeft ook tot gevolg dat de totale maandinkomsten (inclusief inkomsten uit andere bronnen) nauw samenhangen met de tijd die wordt besteed aan betaald werk. Deze samenhang is het sterkst bij bol-dt ($r=0,55$, $p<0,001$).

Bij bbl'ers stijgen de totale inkomsten vooral naarmate zij meer tijd aan hun bpv besteden. Verder is er bij deze groep een opmerkelijk negatief verband tussen tijdbesteding aan bpv en inkomsten van een partner. Naarmate deelnemers meer inkomsten van hun partner ontvangen, besteden zij minder tijd aan het werk op hun bpv-plaats.

Bij bol-dt is er een negatieve correlatie tussen tijdbesteding aan studie en inkomsten uit betaalde arbeid. Zoals we al eerder constateerden geldt voor deze groep dat het hebben van een baan een negatief effect kan hebben op de tijd die zij aan hun studie besteden. Het omgekeerde zien we bij bbl'ers: hier is sprake van een zwakke positieve correlatie tussen tijdbesteding aan studie en inkomsten uit bpv.

Hierbij moet opgemerkt worden dat de bpv altijd gerelateerd is aan de opleiding en daarmee mogelijk de positieve samenhang met tijdbesteding aan studie kan verklaren. Het werk dat bol-dt naast hun opleiding verrichten, hoeft daarentegen niets met hun opleiding te maken hebben.

Dit blijkt ook uit een analyse, waarbij de bedrijfstak waar bol-dt werken is afgezet tegen de sector waar zij hun opleiding volgen: voor circa 30 procent van de bol-dt komen deze sectoren niet overeen.

Tabel 27: Samenhang tussen tijdbesteding (bpv, studie en werk) en inkomsten uit verschillende bronnen (Pearson's r)

	bbl			bol-dt	
	tijd aan bpv	tijd aan school	tijd aan arbeid	tijd aan school	tijd aan arbeid
inkomsten bpv	0,36	0,13*	(n.s.)		
inkomsten arbeid	(n.s.)	(n.s.)	0,52	-0,20	0,60
inkomsten ouders	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
inkomsten partner	-0,29	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
inkomsten uitkering	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
totale inkomsten	0,32	0,09	0,18	-0,24	0,55

* p<0,001

In een regressieanalyse is onderzocht welke deelnemerskenmerken het meest verklaarend zijn voor de tijd die deelnemers aan hun studie besteden. Voor de groep bbl'ers levert deze exercitie niets op: geen van de ingevoerde variabelen hebben een significant effect op studietijd. In de bol-dt ligt dit anders (Tabel 28). Daar heeft een prestatiegerichte studiehouding een positieve invloed op de tijd die een deelnemer aan lessen en huiswerk besteedt. De tijdbesteding aan een betaalde baan naast de opleiding heeft juist een negatief effect op studietijd.

Tabel 28: Regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op studietijd (bol-dt)

	B	Bèta
(Constant)	19,28	
houding-prestatiegericht	1,03	0,16 *
houding-praktijkgericht	-0,37	-0,06 (n.s.)
presentie op school/bpv-plaats	0,44	0,07 (n.s.)
niveau (0=niveau 1-2; 1=niveau 3-4)	0,80	0,06 (n.s.)
leeftijd	-0,26	-0,05 (n.s.)
geslacht (0=man; 1=vrouw)	-1,18	-0,09 (n.s.)
tijdbesteding betaalde baan	-0,21	-0,27 *

* p<0,001

Tenslotte is gekeken naar de verschillende redenen om betaald werk te verrichten. Werken om de opleiding te kunnen betalen is over het algemeen het minst belangrijke motief. Bij dit motief zijn er geen verschillen tussen de opleidingsniveaus van de ouders. Ook de gemiddelde scores op het motief ‘opdoen van werkervaring’ zijn voor alle sociaal-economische herkomstgroepen (opleidingsniveaus ouders) nagenoeg gelijk. Bij de overige motieven zijn er wel significante verschillen gevonden: voor deelnemers met een lagere sociaal-economische status is werken om de kosten voor het levensonderhoud te betalen een belangrijkere beweegreden dan voor deelnemers met een hogere sociaal-economische status. Deelnemers met hoogopgeleide ouders noemen juist ‘het kunnen doen van extra uitgaven’ als een belangrijker motief dan deelnemers met laagopgeleide ouders.

Naarmate deelnemers (bbl) meer belang hechten aan het verrichten van betaalde arbeid om hun primaire kosten, voor de opleiding en het levensonderhoud, te kunnen betalen, besteden zij minder tijd aan de beroepspraktijkvorming en juist meer tijd aan een betaalde baan naast hun opleiding (Tabel 29). Ook bestaat er een positieve correlatie tussen dit werkmotief en de inkomsten uit werk (geen bpv). Dit zou kunnen betekenen dat deelnemers op hun bpv-plaats minder verdienen dan in een andere, niet opleidingsgebonden werksituatie. Deelnemers die vooral werken om extra uitgaven te kunnen doen, hebben vaak minder inkomsten uit bpv en nevenarbeid en daardoor ook lagere totale inkomsten.

Tabel 29: *Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds (Pearson's r): bbl (N=686)*

	betalen opleiding	kosten levensonderhoud	extra uitgaven	opdoen werkervaring
<i>tijdbesteding</i>				
tijd bpv	-0,25	-0,17	(n.s.)	(n.s.)
tijd werk	0,25	0,17	(n.s.)	(n.s.)
tijd school	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
<i>inkomsten</i>				
bpv	(n.s.)	(n.s.)	-0,23	(n.s.)
werk (geen bpv)	0,15	0,19	-0,16	(n.s.)
ouders	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
partner	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
uitkering	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
totaal	(n.s.)	(n.s.)	-0,17	(n.s.)

* p<0,001

Bij deelnemers in de bol-dt zien we een overeenkomstig patroon. Degenen die werken om hun levensonderhoud te kunnen betalen, besteden meer tijd aan een baan en hebben op basis hiervan ook hogere inkomsten. Dit motief lijkt voor de (vaak oudere) deelnemer zelfs zo dominant, dat de overige correlaties tussen beweegredenen om te werken enerzijds en tijdbesteding en financiën anderzijds negatieve coëfficiënten laten zien.

Tabel 30: Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds (Pearson's r), bol-dt (N=1.066)

	betalen opleiding	kosten levensonderhoud	extra uitgaven	opdoen werkervaring
tijdbesteding				
tijd werk	-0,11	0,28	(n.s.)	(n.s.)
tijd school	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
inkomsten				
werk (geen bpv)	-0,17	0,41	(n.s.)	-0,16
ouders	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
partner	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
uitkering	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)	(n.s.)
totaal	-0,14	0,41	(n.s.)	-0,17

* p<0,001

4.6 Inkomsten uit een betaalde (bij)baan

Deze paragraaf beschrijft factoren die een verklaring kunnen geven voor verschillen in het uurloon van deelnemers uit (neven)arbeid. In eerste instantie is gekeken welke kenmerken een enkelvoudige (bivariate) relatie vertonen met uurloon.

Tabel 31 laat zien dat met uitzondering van etniciteit en het al dan niet hebben van een beperking, alle kenmerken een relatie vertonen met de hoogte van het salaris. Het gemiddelde uurloon stijgt naarmate deelnemers ouder zijn. Vrouwen verdienen meer dan mannen en allochtonen hebben een significant hoger uurloon dan autochtonen. Deelnemers die een opleiding op niveau 3 of 4 volgen, verdienen meer dan deelnemers uit de laagste twee opleidingsniveaus. Deelnemers met een hogere vooropleiding hebben een hoger salaris dan deelnemers met een lagere vooropleiding. Bij het opleidingsniveau van de ouders (de sociaal-economische status van de deelnemer) zien we een omgekeerd effect: deelnemers met de laagste sociaal-economische status hebben juist een hoger salaris dan deelnemers met de hoogste sociaal-economische status. Tenslotte verdienen deelnemers uit de beroepssector Zorg & Welzijn significant meer dan deelnemers uit de sectoren Techniek en Economie.

Tabel 31: Samenhang tussen uurloon (geen bpv) en deelnemerskenmerken

	gemiddeld uurloon
<i>leerweg</i>	
bbl	€ 6,16 *
bol-dt	€ 7,97 *
<i>opleidingsniveau</i>	
niveau 1-2	€ 6,41 *
niveau 3-4	€ 7,86 *
<i>leeftijd</i>	
15-18	€ 4,69 *
19-27	€ 6,70 *
28+	€ 8,96 *
<i>sekse</i>	
man	€ 6,93 *
vrouw	€ 7,87 *
<i>opleidingssector</i>	
Techniek	€ 6,91 *
Economie	€ 7,19 *
Zorg & Welzijn	€ 8,10 *
<i>beperkingen</i>	
geen handicap	€ 7,31 (n.s.)
met handicap	€ 7,33 (n.s.)
<i>eticiteit</i>	
autochtoon	€ 7,25 (n.s.)
allochtoon	€ 7,61 (n.s.)
<i>vooropleiding deelnemer</i>	
lbo/vmbo-b	€ 6,46 *
mavo/vmbo-t	€ 7,20 *
havo/vwo/mbo	€ 8,23 *
<i>opleidingsniveau (ouder(s) deelnemer</i>	
geen diploma	€ 8,19 *
lbo	€ 7,55
vmbo/mavo	€ 7,55
mbo	€ 6,88
havo/vwo	€ 7,43
ho	€ 6,81 *

* $p < 0,001$ significante verschillen in uurloon tussen de per kenmerk onderscheiden categorieën.

In een regressieanalyse is nagegaan welke deelnemerskenmerken de hoogte van het salaris uit (neven)arbeid het beste kunnen verklaren. Zoals eerder vermeld, heeft 70 procent van de deelnemers bol-dt een baan naast de opleiding. Bij de bbl'ers is dit nog geen tien procent. Aangezien de niet-werkenden voor deze analyse buiten beschouwing zijn gelaten, zijn de resultaten uit Tabel 32 gebaseerd op 1328 deelnemers. Het regressiemodel verklaart 26 procent van de verschillen in uurloon.

Tabel 32: Samenhang (regressiecoëfficiënten) tussen van deelnemerskenmerken en studietijd (bol-dt)

	B	Bèta
(Constant)	2,6701	
leerweg (0=bbl; 1=boldt)	0,29	0,04 (n.s.)
niveau (0=niveau 1-2; 1=niveau 3-4)	0,18	0,03 (n.s.)
leeftijd	1,14	0,47 *
geslacht (0=man; 1=vrouw)	0,12	0,02 (n.s.)
Economie versus overig	0,08	0,01 (n.s.)
Techniek versus overig	0,29	0,04 (n.s.)
eticiteit (0=autochtoon; 1=allochtoon)	-0,31	-0,03 (n.s.)
beperkingen (0=geen handicap, 1=handicap)	-0,07	-0,01 (n.s.)
vooropleiding deelnemer	0,24	0,06 (n.s.)
opleidingsniveau ouder(s) van deelnemer	0,08	0,04 (n.s.)

* $p < 0,001$

In Tabel 32 is te lezen dat alle oorspronkelijk geconstateerde verschillen komen te vervallen. Alleen het kenmerk 'leeftijd' heeft een sterk positief effect op de hoogte van het uurloon.

4.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk is aandacht besteed aan de financiële situatie van deelnemers, tijdbesteding en inkomsten uit bpv en (neven)arbeid. Deze aspecten zijn onderzocht aan de hand van een aantal vragen. In deze paragraaf vatten we aan de hand van deze vragen de resultaten samen.

Zijn verschillen in de financiële positie van deelnemers te herleiden tot hun sociaal-economische achtergrond, gemeten naar het opleidingsniveau van de ouders?

De financiële positie van deelnemers is uitgesplitst naar drie aspecten:

- a het oordeel van deelnemers over hun financiële situatie;
- b de samenstelling van het inkomen;
- c de hoogte van het inkomen.

a Het oordeel van deelnemers over hun financiële situatie

Sociaal-economische herkomst is niet van invloed op het oordeel van deelnemers over hun financiële situatie. Er zijn wel geringe verschillen – vooral deelnemers met de laagste sociaal-economische status hebben naar verhouding vaker geldproblemen -, maar geen van deze verschillen is significant. Over het algemeen heeft meer dan de helft van de deelnemers geen financiële problemen. Ongeveer één op de vijf deelnemers komt soms of regelmatig geld te kort.

b De samenstelling van het inkomen

Deelnemers met de laagste sociaal-economische status ontvangen naar verhouding minder vaak geld van hun ouders. Verder hebben deelnemers uit deze categorie minder vaak inkomsten uit betaald werk en vaker een uitkering.

c De hoogte van het inkomen

Er is nagenoeg geen verband tussen het opleidingsniveau van de ouders en de hoogte van de diverse inkomstenbronnen. Wel is gebleken dat deelnemers met laagopgeleide ouders naar verhouding hogere inkomsten hebben uit bpv (alleen de groep bbl'ers) en uit een betaalde (bij)baan (alleen bol-dt). Uit een nadere analyse blijkt echter dat de gemiddelde leeftijd van deelnemers met laagopgeleide ouders significant hoger is dan in de andere sociaal-economische herkomstgroepen. Verschillen in de hoogte van het inkomen worden veeleer verklaard door leeftijd dan door het ouderlijk opleidingsniveau.

Zijn er verschillen in het uurloon dat bbl'ers op hun bpv-plaats verdienen? En zo ja, welke factoren zijn hierop van invloed?

Een ruime meerderheid van de bbl'ers (circa 95 procent) is van mening dat zij op hun bpv-plaats evenveel of meer verdienen dan het minimumloon. Toch zijn er in de hoogte van het uurloon nog aanmerkelijke verschillen. Vrijwel alle deelnemerskenmerken vertonen een (enkelvoudige) relatie met de hoogte van het uurloon. Het gemiddelde uurloon stijgt naarmate deelnemers ouder zijn. Vrouwen verdienen meer dan mannen en allochtonen hebben een significant hoger uurloon dan autochtonen.

Deelnemers die een opleiding op niveau 3 of 4 volgen, verdienen meer dan deelnemers uit de laagste twee opleidingsniveaus.

Deelnemers met een hogere vooropleiding hebben een hoger salaris dan deelnemers met een lagere vooropleiding. Bij het opleidingsniveau van de ouders (de sociaal-economische status van de deelnemer) zien we een omgekeerd effect: deelnemers met de laagste sociaal-economische status hebben juist een hoger salaris dan deelnemers met de hoogste sociaal-economische status. Tenslotte verdienen deelnemers uit de beroepssector Zorg & Welzijn significant meer dan deelnemers uit de sectoren Techniek en Economie. Deelnemers uit de beroepssector Economie hebben naar verhouding het laagste uurloon.

Veel van de bovengenoemde oorspronkelijke verbanden komen echter te vervallen als er gecontroleerd wordt voor andere indicatoren. Uit een regressieanalyse blijkt dat leeftijd, vooropleiding en opleidingsniveau de beste ‘voorspellers’ van de hoogte van het uurloon zijn. Ook het effect van beroepssector blijft bestaan: deelnemers uit de sector Economie verdienen op hun bpv-plaats beduidend minder dan deelnemers uit de overige sectoren.

Is het voor sommige deelnemers moeilijker om een bpv-plaats te vinden dan voor andere? Zijn er verschillen tussen deelnemers in de wijze waarop zij de werkomstandigheden op hun bpv-plaats ervaren?

Naarmate deelnemers jonger zijn en een lager opleidingsniveau hebben, is het voor hen lastiger om een bpv-plaats te vinden. Dit geldt eveneens voor deelnemers in de sector Economie, voor allochtonen en voor deelnemers met een (fysieke) beperking. In het verlengde hiervan is voor deze groepen ‘voldoende aanbod van bpv’ vaak een belangrijk opleidingskeuzemotief. Deelnemers die veel moeite hadden een bpv-plek te vinden oordelen negatiever over de bpv en de opleiding. Zij zijn te typeren als meer prestatiegericht en minder praktijkgericht en zijn minder aanwezig op de bpv-plek en op school.

De werkomstandigheden op de bpv-plaats zijn bij allochtonen significant slechter dan bij autochtonen. Ook deelnemers uit de lagere opleidingsniveaus en deelnemers met een beperking hebben naar verhouding vaker te maken met vervelende werkomstandigheden. Naarmate deelnemers ouder zijn, verbeteren doorgaans de werkomstandigheden. Over de gehele linie zijn er tussen mannen en vrouwen weinig verschillen qua werkbeleving. Ook tussen de sectoren zijn er weinig verschillen.

Wat zijn redenen voor deelnemers om naast hun opleiding een betaalde baan te hebben en gaat dit ten koste van de tijdbesteding aan de opleiding?

Een meerderheid van de bol-dt heeft een betaalde baan naast de opleiding (70 procent). Bij de bbl'ers is dit slechts 8 procent. Deelnemers werken vooral om extra uitgaven te kunnen doen. Werken om de opleiding te kunnen betalen of om werkervaring om te doen, zijn voor deelnemers de minst belangrijke werkmotieven.

Bij bbl'ers gaat de tijdbesteding aan betaalde arbeid (geen bpv) *niet* ten koste van de tijd die zij voor de opleiding benutten. Dit is bij deelnemers in de bol-dt echter wel het geval: naarmate deze groep meer tijd aan werk besteedt, besteedt zij minder tijd aan school. Logischerwijs zien we ook dat deelnemers die meer tijd aan (neven)arbeid of bpv besteden, op basis hiervan ook hogere inkomsten hebben.

Tenslotte is vastgesteld dat deelnemers met een lagere sociaal-economische status vooral werken om de kosten voor hun levensonderhoud te kunnen betalen en deelnemers met een hogere sociaal-economische status vooral werken om extra uitgaven te kunnen doen. Naarmate het werken om primaire kosten te kunnen betalen (levensonderhoud en opleiding) een belangrijker beweegreden is, geldt voor zowel bbl'ers als bol-dt dat zij minder tijd besteden aan de beroepspraktijkvorming en meer tijd aan een betaalde baan naast de opleiding. Dit suggereert dat deelnemers op hun bpv-plaats doorgaans minder verdienen dan bij een andere, niet opleidingsgerelateerde baan.

Zijn er verschillen in het uurloon van deelnemers die naast hun opleiding nog een andere betaalde baan hebben? En zo ja, welke factoren zijn hierop van invloed?

Met uitzondering van etniciteit en het al dan niet hebben van een beperking, vertonen vrijwel alle deelnemerskenmerken een enkelvoudige relatie met de hoogte van het uurloon. De eerder geconstateerde verschillen in bpv-uurloon zien we ook hier terug: vrouwen verdienen meer dan mannen, allochtonen meer dan autochtonen, deelnemers met een hoger opleidingsniveau (niveau 3-4) verdienen meer dan deelnemers met een lager opleidingsniveau (niveau 1-2) et cetera.

Vrijwel alle variabelen die enkelvoudig samenhangen met de hoogte van het uurloon, zijn na controle voor andere kenmerken niet meer significant. De oorspronkelijk geconstateerde verschillen worden alleen nog maar verklaard door het kenmerk 'leeftijd'. Alleen leeftijd geeft een verklaring voor de hoogte van het salaris dat deelnemers met een baan naast hun opleiding verdienen.

Tabellenboek

Tabel 01: Ongewogen respons (% en N)	89
Tabel 02: Etniciteit en taal	90
Tabel 03: Geslacht en leeftijd	91
Tabel 04: Woonsituatie	92
Tabel 05: Gezinsamenstelling	93
Tabel 06: Studeren met een handicap	94
Tabel 07: Typologie handicaps	95
Tabel 08: Hoogste opleidingsniveau van de ouders	96
Tabel 09: Belangrijkste inkomstenbron ouders	97
Tabel 10: Hoogst genoten vooropleiding deelnemers	98
Tabel 11: Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs	99
Tabel 12: Feitelijke en verwachte opleidingsduur	100
Tabel 13: Activiteit vorig studiejaar	101
Tabel 14: Omzwaai binnen beroepsonderwijs en type eerder gevolgde mbo opleiding	102
Tabel 15: Belangrijkste reden om van opleiding te veranderen	103
Tabel 16: Belangrijkste reden om te stoppen met de opleiding	104
Tabel 17: Percentage dat verwacht de opleiding te zullen afronden en toekomstperspectief	105
Tabel 18: Percentage dat verwacht de opleiding NIET te zullen afronden en toekomstperspectief	106
Tabel 19: Percentage dat NIET de opleiding van eerste keuze volgt en redenen hiervoor	107
Tabel 20: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bbl	108
Tabel 21: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bol-dt	109
Tabel 22: Geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (in percentages)	110
Tabel 23: Oordeel over geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie	111
Tabel 24: Mate waarin keuzeinformatie klopt met werkelijkheid	112
Tabel 25: Motivatie bij start opleiding, huidige motivatie en motivatieontwikkeling	113
Tabel 26: Overtuiging huidige opleidingskeuze	114
Tabel 27: Drie dimensies van studiehouding: prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie op school/bpv	115
Tabel 28: Tijdbesteding	116
Tabel 29: Redenen om betaald werk te verrichten	117
Tabel 30: Tijdsbesteding computergebruik	118
Tabel 31: Werksituatie van bbl-ers	119

Tabel 32:	Oordeel over bpv	120
Tabel 33:	Werkomstandigheden bpv	121
Tabel 34:	Tevredenheid over opleiding	122
Tabel 35:	Rapportcijfers voor opleiding, school en bpv	123
Tabel 36:	Inkomstenbronnen	124
Tabel 37:	Gemiddelde netto inkomsten in € per maand	125
Tabel 38:	Gemiddelde netto inkomsten in € per maand	126
Tabel 39:	Gemiddelde uitgaven in € per maand	127
Tabel 40:	Gemiddelde uitgaven in € per maand	128
Tabel 41:	Oordeel financiële situatie	129

Tabel 01: Ongewogen respons (% en N)

	bbl		bol-dt	
	N	%	N	%
Techniek	3.544	41	590	36
Economie	2.431	28	598	36
Zorg & Welzijn	2.730	31	450	27
niveau 1-2	4.084	47	515	31
niveau 3-4	4.640	53	1134	69
eerstejaars	3.318	39	596	38
ouderejaars	5.153	61	973	62
man	5.113	59	880	53
vrouw	3.611	41	769	47
15-18	2.485	29	153	9
19-21	2.449	28	209	13
22-27	1.341	15	309	19
28-39	1.164	13	483	30
40+	1.256	14	478	29
thuiswonend	5.215	61	461	29
uitwonend	3.384	39	1149	71
autochtoon	7.669	88	1303	79
allochtoon	1.055	12	346	21
totaal	8.724	100	1.649	100

Bron: ITS/OCW: BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl-bol-dt

Tabel 02: *Etniciteit en taal*

	bbl		bol-dt	
	etniciteit	taal niet-Nederlands	etniciteit	taal niet-Nederlands
Techniek	9	7	13	9
Economie	14	9	25	18
Zorg & Welzijn	15	12	26	20
niveau 1-2	13	10	25	21
niveau 3-4	11	8	19	13
eerstejaars	12	9	19	15
ouderejaars	13	9	22	16
man	10	8	18	13
vrouw	15	11	24	18
15-18	5	3	7	4
19-21	10	6	20	12
22-27	19	15	26	20
28-39	22	21	28	21
40+	13	10	16	13
thuiswonend	8	5	17	10
uitwonend	18	15	23	18
totaal	12	9	21	15

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 03: Geslacht en leeftijd

	bbl			bol-dt		
	man	vrouw	leeftijd per 1 mei 2005	man	vrouw	leeftijd per 1 mei 2005
Techniek	97	3	23,1	92	8	30,0
Economie	53	47	23,6	42	58	31,9
Zorg & Welzijn	14	86	31,1	17	83	36,9
niveau 1-2	68	32	23,2	61	39	30,0
niveau 3-4	50	50	28,0	50	50	33,7
eerstejaars	63	37	24,2	53	47	31,3
ouderejaars	55	45	26,6	53	47	33,0
thuiswonend	70	30	19,7	74	26	21,2
uitwonend	40	60	35,1	45	55	36,9
autochtoon	60	40	25,4	55	45	32,7
allochtoon	50	50	28,2	46	54	32,1
totaal	59	41	25,7	53	47	32,5

Gemiddelde leeftijd en geslacht in %. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 04: Woonsituatie

	bbl			bol-dt		
	thuiswonend	uitwonend	leeftijd zelfstandig wonen	thuiswonend	uitwonend	leeftijd zelfstandig wonen
Techniek	75	25	23,1	41	59	24,8
Economie	70	30	22,1	27	73	23,1
Zorg & Welzijn	34	66	21,9	14	86	23,3
niveau 1-2	74	26	22,2	42	58	24,2
niveau 3-4	49	51	22,9	23	77	23,8
eerstejaars	69	31	22,2	34	66	23,3
ouderejaars	56	44	22,8	26	74	24,3
man	73	27	23,0	40	60	24,5
vrouw	43	57	21,6	16	84	22,3
15-18	97	3	21,5	97	3	22,0
19-21	88	12	22,8	86	14	23,0
22-27	49	51	24,3	37	63	24,8
28-39	4	96	29,5	4	96	38,9
40+	0	100		1	99	
autochtoon	63	37	22,5	30	70	23,5
allochtoon	42	58	22,8	23	77	26,8
totaal	61	39	22,5	29	71	24,0

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 05: Gezinssamenstelling

	bbl					bol-dt				
	% met kind-(eren)	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	meer dan 3	% met kind-(eren)	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	meer dan 3
Techniek	13	27	48	17	8	36	25	50	16	9
Economie	14	25	52	19	4	40	30	47	16	7
Zorg & Welzijn	41	20	48	23	9	64	19	46	26	9
niveau 1-2	15	25	48	21	6	41	24	50	14	12
niveau 3-4	28	22	49	20	8	47	24	46	22	8
eerstejaars	18	22	50	21	7	44	23	49	15	13
ouderejaars	24	23	47	21	8	45	26	45	23	6
man	13	30	47	16	7	34	27	50	15	9
vrouw	35	19	50	23	8	57	23	46	23	9
15-18	1	37	26	7	31	1	0	0	0	100
19-21	1	74	0	0	26	2	17	61	0	22
22-27	8	71	22	7	0	12	90	10	0	0
28-39	57	31	51	14	4	60	29	51	14	6
40+	89	12	51	27	10	85	14	48	27	11
thuiswonend	1	76	11	0	13	2	7	0	23	70
uitwonend	55	22	49	21	8	62	24	48	20	8
autochtoon	20	21	52	20	7	43	24	48	21	7
allochtoon	36	32	37	21	10	53	25	44	18	13
totaal	22	23	49	21	8	45	24	47	20	9

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 06: Studeren met een handicap

	bbl			bol-dt		
	% met handicap	% hinder tijdens opleiding	% school houdt rekening met handicap	% met handicap	% hinder tijdens opleiding	% school houdt rekening met handicap
Techniek	17	81	68	20	81	54
Economie	22	80	62	21	86	62
Zorg & Welzijn	23	85	73	25	88	60
niveau 1-2	22	80	69	23	83	66
niveau 3-4	19	84	67	21	86	55
eerstejaars	21	79	71	23	82	75
ouderejaars	20	84	66	21	87	51
man	18	80	68	19	81	55
vrouw	23	84	68	25	89	62
15-18	20	77	65	26	81	45
19-21	20	83	63	20	80	45
22-27	20	84	74	20	87	69
28-39	23	87	66	20	84	52
40+	19	83	83	22	89	71
thuiswonend	18	81	64	21	82	50
uitwonend	20	84	75	19	87	63
autochtoon	21	82	68	23	85	59
allochtoon	17	85	71	17	88	58
totaal	20	82	68	22	85	59

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 07: Typologie handicaps

	bbl					bol-dt				
	zintuig- lijke bepere- kingen	overige fysieke bepere- kingen	psychische problemen	hoofdpijn, energie- tekort	dyslexie overig	zintuig- lijke bepere- kingen	overige fysieke bepere- kingen	psychische problemen	hoofdpijn, energie- tekort	dyslexie overig
Techniek	10	1	20	24	29	9	3	14	28	26
Economie	8	4	19	36	18	4	10	15	38	10
Zorg & Welzijn	7	2	15	43	17	7	10	11	37	12
niveau 1-2	9	2	19	31	22	7	3	19	35	13
niveau 3-4	7	3	18	37	20	7	11	11	35	16
eerstejaars	9	2	22	30	22	4	8	14	39	13
ouderejaars	7	3	15	38	21	9	7	14	32	16
man	9	1	23	23	29	10	5	16	23	26
vrouw	8	4	13	47	13	4	10	11	44	7
15-18	11	1	20	31	25	0	4	7	50	36
19-21	8	1	21	33	27	4	0	17	21	18
22-27	8	1	22	32	24	0	3	19	46	22
28-39	3	5	15	42	13	14	8	15	29	10
40+	10	6	6	40	9	8	17	9	34	6
thuiswonend	9	2	21	31	26	7	4	14	34	26
uitwonend	6	3	15	39	16	7	10	13	35	11
autochtoon	8	3	18	33	23	5	7	14	33	19
allochtoon	9	2	16	48	10	12	14	11	44	0
totaal	8	3	18	34	21	7	8	13	35	15

Percentages: alleen deelnemers met een handicap óf beperking waarvan zij soms of regelmatig hinder ondervinden tijdens hun opleiding. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 08: Hoogste opleidingsniveau van de ouders

	bbl						bol-dt					
	geen diplo- ma	lbo	vmbo/ mavo	mbo	havo/ vwo	ho	geen diplo- ma	lbo	vmbo/ mavo	mbo	havo/ vwo	ho
Techniek	8	12	25	25	12	17	14	15	20	20	13	17
Economie	10	9	24	21	13	22	14	11	30	14	11	19
Zorg & Welzijn	16	14	25	19	10	17	22	12	23	16	10	17
niveau 1-2	12	11	25	21	13	18	19	15	23	14	11	20
niveau 3-4	11	13	25	23	10	18	16	12	25	18	12	17
eerstejaars	11	11	25	22	13	18	19	13	25	18	10	16
ouderejaars	11	13	24	22	11	18	15	13	24	17	12	19
man	8	11	24	24	13	20	15	14	23	18	13	17
vrouw	16	13	25	20	10	16	19	12	26	15	10	19
15-18	6	9	28	24	14	19	8	9	27	21	14	21
19-21	5	11	23	27	13	21	6	7	26	28	12	21
22-27	9	10	23	26	9	23	8	11	25	23	11	21
28-39	18	15	28	15	9	15	18	14	29	12	11	17
40+	29	20	20	13	9	9	26	17	19	12	11	14
thuiswonend	5	10	26	26	13	20	7	10	24	25	14	21
uitwonend	18	15	24	18	10	17	17	15	26	14	11	17
autochtoon	10	12	25	24	12	17	15	14	25	19	11	16
allochtoon	25	10	19	13	9	24	22	9	21	10	13	25
totaal	11	12	25	22	12	18	17	13	25	17	11	18

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 09: Belangrijkste inkomstenbron ouders

	bbl				bol-dt			
	beide ouders hebben inkomsten uit werk	één ouder werkt, ander heeft een uitkering	één ouder werkt, ander heeft geen inkomsten	één ouder heeft een uitkering, ander heeft geen inkomsten	beide ouders hebben inkomsten uit werk	één ouder werkt, ander heeft een uitkering	één ouder werkt, ander heeft geen inkomsten	één ouder heeft een uitkering, ander heeft geen inkomsten
Techniek	59	9	20	6	39	10	21	16
Economie	59	12	16	5	38	13	18	19
Zorg & Welzijn	45	9	16	11	32	12	16	27
niveau 1-2	60	11	17	5	40	13	19	12
niveau 3-4	50	9	19	9	35	11	18	23
eerstejaars	58	10	17	6	39	13	17	18
ouderejaars	53	10	18	7	37	11	19	20
man	59	10	19	6	39	10	19	19
vrouw	48	11	17	9	34	14	18	21
15-18	68	11	18	2	70	11	19	0
19-21	67	10	18	2	61	15	22	1
22-27	55	14	20	6	46	17	19	9
28-39	26	11	17	20	26	12	18	27
40+	18	3	14	20	16	5	16	39
thuiswonend	67	10	19	2	59	13	20	4
uitwonend	33	10	16	15	27	11	18	27
autochtoon	56	10	18	7	37	11	20	20
allochtoon	41	11	17	11	38	14	12	21
totaal	55	10	18	7	37	12	18	20

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 10: Hoogst genoten vooropleiding deelnemers

	bbl					bol-dt				
	lbo/beroeps-gericht		mavo/vmbo-t		mbo	lbo/beroeps-gericht		mavo/vmbo-t		mbo
	geen diploma	vmbo-b	mavo/vmbo-t	mbo	havo/vwo	geen diploma	vmbo-b	mavo/vmbo-t	mbo	havo/vwo
Techniek	7	52	14	23	4	7	38	13	30	11
Economie	9	40	24	19	7	11	21	29	23	16
Zorg & Welzijn	8	28	25	29	10	10	19	24	35	12
niveau 1-2	12	56	16	14	4	17	41	13	16	13
niveau 3-4	5	28	25	33	9	6	21	26	35	13
eerstejaars	9	46	17	22	5	14	29	20	28	9
ouderejaars	7	38	23	25	7	6	26	24	29	15
man	8	48	17	23	5	8	35	18	29	10
vrouw	8	32	25	26	9	11	18	26	28	17
15-18	7	68	18	6	0	14	66	14	4	2
19-21	6	41	25	24	3	10	40	24	24	3
22-27	8	25	20	38	9	6	25	24	37	9
28-39	10	21	15	39	16	9	18	22	34	16
40+	10	25	21	31	13	10	19	23	28	20
thuiswonend	7	53	21	17	2	10	45	22	20	3
uitwonend	10	23	20	35	13	9	20	22	33	17
autochtoon	6	43	20	24	6	7	29	20	31	13
allochtoon	21	27	21	21	10	18	17	30	22	14
totaal	8	41	20	24	7	9	27	22	29	13

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 11: Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs

	bbl				bol-dt			
	niet gedou- bleerd	in bo	in vo	in bo èn vo	niet gedou- bleerd	in bo	in vo	in bo èn vo
Techniek	59	25	13	3	56	19	19	6
Economie	63	18	16	3	55	14	26	5
Zorg & Welzijn	61	17	20	3	62	13	21	5
niveau 1-2	61	23	12	3	55	21	17	6
niveau 3-4	60	18	19	3	58	13	24	5
eerstejaars	61	22	14	3	58	16	20	6
ouderejaars	61	19	17	3	57	14	23	6
man	58	24	15	4	53	19	22	7
vrouw	65	15	18	2	62	12	22	4
15-18	70	22	7	1	58	28	10	4
19-21	58	24	14	4	58	20	19	4
22-27	55	20	21	4	64	14	16	6
28-39	54	14	27	5	54	12	26	8
40+	58	16	22	4	55	14	27	4
thuiswonend	63	23	12	2	58	22	16	4
uitwonend	57	16	23	4	56	13	25	6
autochtoon	60	21	16	3	56	17	23	5
allochtoon	61	17	16	6	61	11	19	9
totaal	61	20	16	3	57	15	22	6

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 12: Feitelijke en verwachte opleidingsduur

	bbl			bol-dt		
	feitelijke opleidingsduur in jaren	verwachte opleidingsduur in jaren	verwachte studievertraging in jaren	feitelijke opleidingsduur in jaren	verwachte opleidingsduur in jaren	verwachte studievertraging in jaren
Techniek	2,3	2,5	-,2	2,5	2,8	-,3
Economie	2,4	2,5	-,1	2,5	2,5	,0
Zorg & Welzijn	2,7	2,7	,0	2,4	2,4	,0
niveau 1-2	2,2	2,4	-,2	2,2	2,4	-,3
niveau 3-4	2,7	2,7	,0	2,6	2,6	,0
eerstejaars	2,2	2,2	-,1	2,1	2,2	-,1
ouderejaars	2,7	2,8	-,1	2,7	2,8	-,1
man	2,4	2,5	-,1	2,5	2,6	-,1
vrouw	2,5	2,6	,0	2,5	2,5	,0
15-18	2,4	2,5	-,2	2,5	2,7	-,2
19-21	2,6	2,7	-,1	2,6	2,7	-,1
22-27	2,5	2,6	-,1	2,5	2,6	-,1
28-39	2,4	2,5	,0	2,4	2,5	-,1
40+	2,3	2,4	,0	2,4	2,5	-,1
thuiswonend	2,5	2,6	-,1	2,5	2,7	-,2
uitwonend	2,4	2,5	,0	2,5	2,5	-,1
autochtoon	2,5	2,6	-,1	2,5	2,6	-,1
allochtoon	2,4	2,5	-,1	2,5	2,6	-,1
totaal	2,5	2,6	-,1	2,5	2,6	-,1

Gemiddelden (jaren). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 13: Activiteit vorig studiejaar

	andere mbo- opleiding			voortgezet onderwijs			bbl werken, cursus			zorgtaken/ kinderen			andere mbo- opleiding			voortgezet onderwijs			bol-dt werken, cursus			zorgtaken/ kinderen			andere							
	27	22	14	45	41	22	25	32	53	0	1	5	4	4	6	20	15	9	22	14	5	51	61	62	0	3	15	7	7	9		
Techniek	27	22	14	45	41	22	25	32	53	0	1	5	4	4	6	20	15	9	22	14	5	51	61	62	0	3	15	7	7	9		
Economie	22	22	14	41	22	22	32	32	22	1	5	5	4	4	6	15	15	9	14	14	5	61	61	62	3	3	15	7	7	9		
Zorg & Welzijn	14	22	14	22	22	22	53	53	22	5	5	5	6	6	6	9	9	9	5	5	5	62	62	62	15	15	15	7	7	9		
niveau 1-2	15	33	15	53	15	53	27	45	27	1	4	4	4	4	4	11	19	11	24	7	7	52	62	62	4	6	4	10	10	6		
niveau 3-4	33	22	14	15	22	22	45	32	45	2	5	5	5	5	5	19	19	11	7	7	7	62	62	62	6	6	6	6	6	6		
eerstejaars	22	22	14	38	22	38	34	60	34	1	4	4	4	4	4	15	15	9	14	0	0	58	64	74	5	5	8	8	8	8	9	
ouderejaars	0	22	14	0	22	0	0	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
man	26	22	14	43	22	43	27	60	27	0	4	4	4	4	4	18	12	18	20	8	8	54	62	62	1	10	8	8	8	8	8	
vrouw	17	22	14	30	22	30	45	74	45	4	4	4	4	4	4	12	12	9	8	8	62	62	62	10	10	8	8	8	8	8	8	
15-18	15	22	14	78	22	78	5	60	5	0	2	2	2	2	2	19	19	19	67	8	8	8	8	8	0	0	6	6	6	6	6	
19-21	53	22	14	9	22	9	32	60	32	0	6	6	6	6	6	42	18	42	14	8	8	38	64	74	1	10	5	5	5	5	5	
22-27	27	22	14	7	22	7	60	74	60	1	6	6	6	6	6	18	8	18	8	1	1	64	74	74	0	8	10	10	10	10	10	10
28-39	9	22	14	4	22	4	74	74	4	7	7	7	7	7	7	8	8	8	1	1	1	74	74	74	8	8	9	9	9	9	9	9
40+	4	22	14	4	22	4	82	74	4	5	5	5	5	5	5	6	6	6	2	2	2	75	75	75	10	10	7	7	7	7	7	7
thuiswonend	28	22	14	53	22	53	16	60	16	0	4	4	4	4	4	27	27	27	36	4	4	31	60	70	0	7	6	6	6	6	6	6
uitwonend	11	22	14	6	22	6	73	74	6	4	6	6	6	6	6	9	9	9	4	4	4	72	74	74	7	7	8	8	8	8	8	8
autochtoon	23	22	14	40	22	40	32	60	32	1	4	4	4	4	4	16	13	16	15	13	13	57	60	60	5	3	7	7	7	7	7	7
allochtoon	21	22	14	21	22	21	49	74	21	2	7	7	7	7	7	13	13	13	13	13	13	60	60	60	3	3	12	12	12	12	12	12
totaal	22	22	14	38	22	38	34	60	34	1	4	4	4	4	4	15	15	15	14	14	14	58	60	60	5	5	8	8	8	8	8	8

Percentages: alleen instroom 2004 of 2005. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 14: Omzwaai binnen beroepsonderwijs en type eerder gevolgde mbo opleiding

	bbl					bol-dt				
	% om- zwaai binnen beroeps- onderwijs	waarvan voor- tijdig gestopt	waarvan met diploma afgeslo- ten	voltijd bol	bbl	% om- zwaai binnen beroeps- onderwijs	waarvan voor- tijdig gestopt	waarvan met diploma afgeslo- ten	voltijd bol	bbl
Techniek	36	30	70	33	4	41	28	72	27	31
Economie	41	52	48	52	5	46	49	51	41	13
Zorg & Welzijn	43	37	63	40	3	45	30	70	29	19
niveau 1-2	31	47	53	44	5	39	39	61	23	20
niveau 3-4	47	34	66	39	4	46	36	64	36	21
eerstejaars	43	36	64	39	4	47	36	64	33	22
ouderejaars	37	42	58	42	4	42	38	62	33	20
man	39	37	63	39	4	43	39	61	33	26
vrouw	41	41	59	43	4	45	34	66	33	15
15-18	20	54	46	47	6	22	58	42	23	16
19-21	46	45	55	50	4	47	49	51	38	17
22-27	56	42	58	52	2	54	45	55	49	17
28-39	48	29	71	26	4	47	35	65	32	27
40+	41	17	83	15	6	40	20	80	20	19
thuiswonend uitwonend	35 47	46 31	54 69	49 31	4 4	42 45	48 33	52 67	41 30	20 21
autochtoon allochtoon	40 38	38 49	62 51	40 43	4 3	45 41	33 52	67 48	30 42	21 20
totaal	40	39	61	41	4	44	37	63	33	21

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 15: Belangrijkste redenen om van opleiding te veranderen

	bbl				bol-dt									
	niet leuk	te moei- lijk	beroep niet leuk	omstan- digheden	baan	te duur	andere	niet leuk	te moei- lijk	beroep niet leuk	omstan- digheden	baan	te duur	andere
Techniek	24	11	19	18	4	0	24	18	8	11	29	14	0	20
Economie	32	7	20	16	5	1	19	28	6	14	19	7	1	25
Zorg & Welzijn	22	6	14	29	5	1	23	15	4	15	34	4	2	26
niveau 1-2	27	9	19	19	4	0	21	12	8	10	28	9	1	32
niveau 3-4	26	7	17	22	5	1	23	27	5	15	24	8	1	21
eerstejaars	26	8	18	21	4	0	23	22	3	10	31	8	1	25
ouderejaars	28	7	17	21	5	1	21	23	7	16	22	9	1	22
man	28	9	21	17	4	0	22	27	7	10	23	10	0	23
vrouw	24	7	14	26	5	1	23	17	4	17	27	7	2	26
15-18	30	10	20	13	5	0	23	40	13	10	21	0	0	17
19-21	36	9	18	15	3	0	19	40	0	20	19	6	0	15
22-27	23	6	22	21	5	1	21	26	9	15	23	9	0	18
28-39	11	7	12	34	5	2	29	12	6	9	25	14	4	30
40+	5	3	4	53	7	1	27	7	3	14	37	3	0	36
thuiswonend	32	9	19	13	4	0	22	36	7	15	22	6	0	14
uitwonend	17	5	15	34	5	1	22	16	5	13	26	10	2	30
autochtoon	27	8	18	19	4	0	23	21	5	14	23	11	1	26
allochtoon	24	4	14	33	5	2	17	26	7	13	30	3	1	20
totaal	27	8	18	21	5	0	22	22	6	13	25	8	1	24

Percentages: alleen indien eerder gevolgd mbo-opleiding niet met een diploma is afgesloten. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 16: Belangrijkste reden om te stoppen met de opleiding

	bbl						bol-dt										
	% ooit wogen om met oplei- ding te stoppen	te moei- lijk	niet leuk	niet leuk	beroep niet leuk	zonder oplei- ding ook baan	per- soon- lijke om- standig heden	te duur	and- ers	% ooit wogen om met oplei- ding te stoppen	te moei- lijk	niet leuk	niet leuk	beroep niet leuk	zonder oplei- ding ook baan	per- soon- lijke om- standig heden	te duur
Techniek	18	16	10	13	14	3	14	3	41	23	10	6	8	5	14	3	54
Economie	25	7	20	13	4	9	3	43	16	5	14	4	2	25	5	45	
Zorg & Welzijn	14	10	8	8	1	25	2	47	15	9	13	1	1	34	4	38	
niveau 1-2	20	13	15	14	3	12	3	40	19	14	8	10	5	17	4	41	
niveau 3-4	17	10	12	9	2	18	2	46	18	6	11	3	2	25	4	50	
eerstejaars	18	14	15	10	4	12	3	43	18	11	12	5	3	17	3	48	
ouderejaars	19	11	13	14	2	16	3	42	18	7	8	5	3	26	5	47	
man	20	12	13	13	3	14	4	41	20	8	8	8	4	16	3	51	
vrouw	17	11	14	10	2	16	1	45	16	9	12	1	1	32	5	41	
15-18	22	10	20	18	4	6	3	40	20	7	18	12	16	10	6	32	
19-21	20	14	12	13	4	14	3	40	17	16	14	15	5	7	5	38	
22-27	19	11	11	8	2	14	2	51	24	4	14	3	2	24	2	51	
28-39	15	8	9	3	0	30	4	46	15	9	4	6	1	23	7	51	
40+	12	13	7	1	0	28	1	49	18	10	8	0	0	32	2	48	
thuiswonend	21	13	16	15	4	9	3	40	21	10	15	15	7	9	3	42	
uitwonend	15	9	8	4	1	25	3	49	17	8	8	1	1	29	5	50	
autochtoon	19	11	14	12	3	14	3	43	19	9	10	4	3	23	2	49	
allochtoon	17	12	10	7	4	20	2	45	15	9	10	9	1	20	13	39	
totaal	19	12	14	12	3	15	3	43	18	9	10	5	3	22	4	47	

Percentages: alleen indien overwogen om (tijdelijk) met de opleiding te stoppen. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 17: Percentage dat verwacht de opleiding te zullen afronden en toekomstperspectief

	bbl				bol-dt										
	% oplei- ding afronden	andere mbo- opleiding	hbo- opleiding	reizen	% oplei- ding afronden	andere mbo- opleiding	hbo- opleiding	reizen							
Techniek	98	21	5	39	35	0	0	0	97	12	10	47	30	0	1
Economie	96	16	10	49	25	0	1	1	99	7	22	48	22	1	1
Zorg & Welzijn	98	9	8	61	20	2	1	1	98	4	19	51	21	5	0
niveau 1-2	97	20	4	44	32	0	0	0	97	12	4	51	31	1	1
niveau 3-4	98	12	10	53	24	1	1	1	99	6	23	47	22	2	1
eerstejaars	97	19	5	45	30	1	1	1	98	6	12	51	28	2	1
ouderejaars	98	13	9	51	26	1	1	1	98	9	20	46	22	2	1
man	98	18	8	41	32	0	1	1	98	10	17	44	29	0	1
vrouw	98	11	6	59	21	1	1	1	98	6	17	53	20	3	1
15-18	96	22	5	40	33	0	1	1	97	11	13	42	33	0	2
19-21	98	18	8	44	29	0	1	1	98	9	18	44	27	1	2
22-27	98	12	11	50	26	0	1	1	99	8	21	41	29	1	1
28-39	99	10	8	56	24	1	0	0	98	8	17	47	25	2	0
40+	100	6	6	67	18	2	0	0	98	6	15	59	17	3	0
thuiswonend	97	19	6	42	31	0	1	1	97	10	17	42	30	1	1
uitwonend	99	9	8	59	22	1	0	0	98	7	17	51	23	2	1
autochtoon	98	15	6	50	27	1	1	1	99	8	14	53	23	2	1
allochtoon	98	15	13	39	32	1	0	0	96	6	28	31	32	2	0
totaal	98	15	7	49	27	1	1	1	98	8	17	48	25	2	1

Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 18: Percentage dat verwacht de opleiding NIET te zullen afronden en toekomstperspectief

	bbl					bol-dt				
	% oplei- ding niet afronden	werken	verder studen	combi werk/ leren	zorgta- ken/ kinderen reizen	% oplei- ding niet afronden	werken	verder studen	combi werk/ leren	zorgta- ken/ kinderen reizen
Techniek	2	45	37	12	4	3	61	6	6	27
Economie	4	44	34	22	0	1	40	60	0	0
Zorg & Welzijn	2	37	34	20	2	2	35	47	0	18
niveau 1-2	3	41	38	18	1	3	50	19	7	25
niveau 3-4	2	46	31	19	2	1	52	32	0	16
eerstejaars	3	25	57	15	1	2	43	36	11	10
ouderejaars	2	55	18	23	2	2	47	24	0	29
man	2	38	36	21	2	2	58	11	6	26
vrouw	2	51	32	15	1	2	39	48	0	12
15-18	4	29	53	17	1	3	26	74	0	0
19-21	2	42	28	24	2	2	12	42	25	21
22-27	2	69	14	14	0	1	100	0	0	0
28-39	1	61	4	21	6	2	36	10	0	54
40+	0	91	9	0	0	2	82	18	0	0
thuiswonend	3	33	42	22	1	3	13	39	9	40
uitwonend	1	72	16	7	2	2	77	15	0	8
autochtoon	2	44	32	19	2	1	48	38	6	8
allochtoon	2	29	59	12	0	4	55	6	0	39
totaal	2	43	35	18	2	2	51	25	3	21

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt.

Tabel 19: Percentage dat NIET de opleiding van eerste keuze volgt en redenen hiervoor

	bbl							bol-dt										
	% huidige opleiding niet eerste keuze	geen bpv-werkplek beschikbaar	te ver weg	te laat met inschrijven	geen plaats meer	niet juiste diploma	te duur	beginmoment opleiding	andere reden	% huidige opleiding niet eerste keuze	geen bpv-werkplek beschikbaar	te ver weg	te laat met inschrijven	geen plaats meer	niet juiste diploma	te duur	beginmoment opleiding	andere reden
Techniek	13	15	5	2	5	12	3	3	64	17	14	6	1	2	13	7	5	70
Economie	23	14	3	3	3	12	6	4	65	22	7	1	0	3	12	9	9	68
Zorg & Welzijn	12	11	3	2	3	19	7	7	63	14	6	6	4	3	30	15	5	51
niveau 1-2	18	16	4	3	4	13	5	3	62	20	11	6	0	4	17	8	11	63
niveau 3-4	13	10	3	2	2	14	6	6	66	17	8	3	2	2	17	11	4	66
eerstejaars	17	16	4	3	2	12	4	3	61	19	7	3	2	1	18	9	6	64
ouderejaars	15	12	3	2	4	15	6	6	65	17	11	4	1	3	16	10	8	63
man	15	15	4	3	4	13	4	3	63	19	9	6	1	3	17	9	8	66
vrouw	17	12	3	2	2	14	7	6	65	17	9	1	2	1	17	11	5	63
15-18	16	21	5	4	4	10	4	4	57	19	7	3	0	8	25	5	0	55
19-21	17	10	4	3	6	14	5	3	67	18	8	9	2	0	16	5	6	62
22-27	18	10	2	1	2	22	7	6	65	20	2	3	1	0	26	14	7	59
28-39	12	12	2	1	1	17	4	9	62	18	17	3	1	3	16	11	13	60
40+	13	10	1	0	2	6	10	5	71	17	5	2	2	2	7	8	2	78
thuiswonend	16	15	4	3	4	12	4	3	64	18	5	7	1	3	21	3	6	59
uitwonend	14	9	3	1	2	16	8	7	64	18	10	3	1	1	15	13	7	67
autochtoon	15	13	3	2	3	13	5	4	65	17	7	3	1	3	17	9	4	67
allochtoon	18	13	4	4	5	18	6	6	57	21	15	5	1	1	16	14	15	56
totaal	16	13	3	2	3	14	5	4	64	18	9	4	1	2	17	10	7	65

Percentages: alleen indien huidige opleiding niet de eerste keuze is. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 20: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bbl

	inhoud opleiding	goede vakopleiding	veel studiebegeleiding	beroop altijd al gevonden	goede slaagkansen	opleiding niet moeilijk	leuk beroep	veel geld verdienen	makkelijk werk vinden	nodig voor doortroom naar hbo	kan opleiding betalen	stimulans ouders	stimulans vortge school	stimulans werkgever/familie/vrienden zelfde studie	korte reisafstand	volgende aandob bpv	
Techniek	51	56	5	40	22	4	59	17	28	7	2	1	6	26	2	6	8
Economie	43	38	7	33	29	11	53	12	27	9	4	2	5	24	3	8	12
Zorg & Welzijn	54	36	4	54	21	5	66	4	22	14	2	0	3	24	1	4	7
niveau 1-2	48	45	7	41	26	8	60	14	28	4	3	2	7	22	2	6	11
niveau 3-4	52	44	4	44	22	5	59	9	25	14	2	1	3	28	1	5	7
eerstejaars	50	46	5	41	25	6	61	12	28	7	3	1	5	24	2	6	10
ouderejaars	50	44	5	44	22	6	60	11	25	11	2	1	5	25	2	5	8
man	51	52	5	40	24	6	59	16	27	9	2	2	6	24	2	6	9
vrouw	49	35	5	45	23	7	61	5	24	10	3	1	3	26	1	5	8
15-18	47	45	6	50	25	6	69	17	27	5	3	2	9	10	3	7	11
19-21	51	46	5	44	24	7	66	15	29	9	2	1	6	16	2	6	10
22-27	52	47	5	35	20	6	59	9	28	13	3	1	4	32	1	5	8
28-39	54	43	5	35	21	7	46	4	26	16	2	0	2	41	0	3	6
40+	48	41	6	40	25	4	42	2	17	11	1	0	1	47	1	5	5
thuiswonend	49	46	5	46	24	6	67	16	28	7	3	2	7	16	2	7	10
uitwonend	51	42	5	37	23	6	49	5	24	13	2	0	2	39	1	4	6
autochtoon	49	45	5	43	23	6	61	11	25	9	2	1	4	26	2	6	8
allochtoon	57	41	10	38	26	10	52	14	32	15	3	2	8	20	2	4	12
totaal	50	45	5	43	24	6	60	11	26	10	2	1	5	25	2	6	9

Percentages (respondent mag uit 17 motieven maximaal 5 kiezen). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 21: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bol-dt

	inhoud	goede vakopleiding	veel studiebegeleiding	beroep altijd al leuk gevonden	goede slaagkansen	opleiding niet moeilijk	leuk beroep	veel geld verdienen	makkelijk werk vinden	nodig voor doorstroom naar hbo	kan opleiding betalen	stimulans ouders	stimulans vorige school	stimulans werkgever	familie/vrienden zelf	de studie korte reisafstand	volgende aanbod bpv
Techniek	49	54	4	30	22	2	46	14	27	10	2	1	4	38	2	5	6
Economie	49	37	5	22	26	7	44	9	26	22	3	1	3	32	1	8	5
Zorg & Welzijn	58	40	4	41	22	4	59	4	19	29	4	0	2	27	1	4	7
niveau 1-2	50	47	6	33	27	7	48	12	26	7	2	2	7	30	2	6	7
niveau 3-4	52	43	4	29	22	4	49	8	24	25	3	0	1	34	1	6	6
eerstejaars	53	42	4	29	26	6	49	11	26	16	3	1	3	32	2	6	5
ouderejaars	51	45	5	31	22	4	49	8	24	22	2	1	3	32	1	5	7
man	48	49	5	27	24	3	46	12	26	18	2	1	4	37	1	5	7
vrouw	56	38	5	34	23	6	51	6	23	22	3	0	2	28	2	6	5
15-18	42	44	4	40	32	10	63	22	23	10	1	4	13	12	5	9	11
19-21	50	49	4	39	24	7	62	17	26	13	2	1	7	21	3	6	6
22-27	53	47	3	27	24	5	57	15	34	21	3	2	2	26	1	5	8
28-39	56	41	6	27	23	3	42	6	27	24	3	0	1	36	0	4	5
40+	49	44	5	27	20	4	40	2	16	20	3	0	1	45	1	7	3
thuiswonend	50	49	5	37	27	6	62	18	26	14	1	3	7	17	4	6	9
uitwonend	52	42	5	28	22	4	44	6	24	22	3	0	1	39	0	6	5
autochtoon	49	44	4	30	23	4	46	9	23	16	3	1	3	36	1	6	5
allochtoon	61	42	5	29	25	7	57	12	32	32	2	1	4	20	2	5	10
totaal	52	44	5	30	23	5	49	9	25	20	3	1	3	33	1	6	6

Percentages (respondent mag uit 17 motieven maximaal 5 kiezen). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 22: Geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (in percentages)

	bbl						bol-dt					
	internet	studie- beurzen	open dagen	folders	decaan vo	werk- ouders/ familie	internet	studie- beurzen	open dagen	folders	decaan vo	werk- ouders/ familie
Techniek	38	25	61	55	55	40	33	18	42	45	37	30
Economie	46	25	59	58	47	37	46	21	51	53	29	24
Zorg & Welzijn	46	19	58	55	29	30	55	19	60	62	24	23
niveau 1-2	44	28	64	59	53	42	43	24	51	52	42	37
niveau 3-4	41	19	56	54	36	30	45	18	50	53	26	21
eerstejaars	47	23	59	58	47	38	47	22	48	51	33	27
ouderejaars	41	24	61	56	43	35	44	19	53	55	30	25
man	42	27	63	57	52	40	39	22	48	51	38	30
vrouw	43	18	54	54	33	30	50	17	53	55	23	21
15-18	48	29	78	64	67	42	46	40	78	64	75	49
19-21	43	27	70	61	54	44	46	29	68	59	56	42
22-27	42	22	47	53	33	29	41	20	49	60	33	31
28-39	41	15	37	45	17	16	47	17	42	49	19	17
40+	34	12	35	41	14	12	42	12	44	46	14	14
thuiswonend	45	28	71	62	59	47	44	31	69	63	58	47
uitwonend	39	16	40	46	21	20	45	15	43	49	19	18
autochtoon	42	22	59	55	44	35	41	16	46	50	28	23
allochtoon	50	36	61	65	46	41	55	35	66	64	41	37
totaal	43	23	60	56	44	36	44	20	50	53	31	26

Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 23: Oordeel over geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie

	bbl					bol-dt										
	internet	studie-beurzen	open dagen	folders	decaan vo	werk-gever	ouders/familie	telefoon	internet	studie-beurzen	open dagen	folders	decaan vo	werk-gever	ouders/familie	telefoon
Techniek	3,4	3,1	3,9	3,6	3,7	3,9	3,7	3,4	3,4	3,1	3,7	3,6	3,6	3,8	3,6	3,3
Economie	3,6	3,2	4,0	3,8	3,6	3,7	3,6	3,5	3,8	3,4	4,0	3,8	3,4	3,6	3,3	3,7
Zorg & Welzijn	3,7	3,3	4,0	3,9	3,5	4,0	3,7	3,7	3,8	3,4	4,0	3,9	3,5	3,9	3,4	3,7
niveau 1-2	3,5	3,2	4,0	3,7	3,7	3,8	3,7	3,4	3,8	3,4	3,9	3,7	3,6	3,9	3,5	3,5
niveau 3-4	3,6	3,2	4,0	3,7	3,6	3,9	3,7	3,6	3,6	3,3	3,9	3,8	3,4	3,8	3,4	3,6
eerstejaars	3,6	3,1	4,0	3,8	3,7	3,9	3,8	3,6	3,8	3,5	4,0	3,7	3,6	3,7	3,4	3,7
ouderejaars	3,5	3,2	3,9	3,7	3,6	3,9	3,6	3,5	3,6	3,3	3,9	3,8	3,5	3,8	3,6	3,5
man	3,5	3,1	4,0	3,7	3,7	3,8	3,7	3,4	3,6	3,2	3,9	3,6	3,5	3,7	3,5	3,4
vrouw	3,7	3,2	4,0	3,8	3,6	3,9	3,7	3,7	3,8	3,5	4,0	3,9	3,5	3,9	3,3	3,7
15-18	3,6	3,3	4,1	3,8	3,8	3,8	3,9	3,4	3,5	3,5	4,2	3,7	3,7	3,5	3,9	3,5
19-21	3,5	3,1	3,9	3,7	3,6	3,8	3,7	3,4	3,7	3,4	4,0	3,7	3,7	3,8	3,6	3,6
22-27	3,7	3,1	3,9	3,7	3,4	3,9	3,6	3,6	3,4	2,9	3,6	3,6	3,2	3,7	3,3	3,6
28-39	3,6	3,2	3,8	3,8	3,4	4,0	3,2	3,7	3,8	3,4	4,0	3,8	3,4	3,9	3,2	3,7
40+	3,5	2,9	3,8	3,7	3,2	4,0	3,0	3,7	3,8	3,3	3,9	3,8	3,2	3,8	3,2	3,4
thuiswonend	3,5	3,2	4,0	3,7	3,7	3,8	3,8	3,5	3,5	3,4	4,0	3,7	3,6	3,6	3,7	3,5
uitwonend	3,6	3,1	3,8	3,8	3,3	4,0	3,4	3,6	3,8	3,2	3,9	3,8	3,3	3,9	3,2	3,6
autochtoon	3,6	3,2	4,0	3,7	3,7	3,9	3,7	3,5	3,7	3,4	3,9	3,7	3,5	3,9	3,6	3,5
allochtoon	3,5	3,1	4,0	3,8	3,6	3,8	3,4	3,6	3,7	3,2	4,0	3,9	3,4	3,6	3,2	3,7
totaal	3,6	3,2	4,0	3,7	3,6	3,9	3,7	3,5	3,7	3,3	3,9	3,7	3,5	3,8	3,5	3,6

Gemiddelden: 1=zeer slecht; 5=zeer goed. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 24: Mate waarin keuzeinformatie klopt met werkelijkheid

	bbl			bol-dt		
	klopt helemaal niet	klopt meestal niet	klopt redelijk goed	klopt helemaal niet	klopt meestal niet	klopt redelijk goed
Techniek	2	7	75	3	12	70
Economie	3	9	72	4	10	72
Zorg & Welzijn	2	8	74	3	13	71
niveau 1-2	3	8	72	3	9	72
niveau 3-4	2	8	75	4	13	71
eerstejaars	2	7	72	2	9	74
ouderejaars	3	9	75	4	13	69
man	2	8	74	3	12	73
vrouw	3	8	73	4	11	69
15-18	2	7	74	2	7	70
19-21	3	8	75	6	13	68
22-27	2	10	73	2	14	71
28-39	2	9	74	3	13	70
40+	3	8	72	4	10	74
thuiswonend	2	8	74	3	12	72
uitwonend	2	8	73	3	11	71
autochtoon	3	8	74	3	12	72
allochtoon	2	8	69	5	10	67
totaal	2	8	74	3	12	71

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 25: Motivatie bij start opleiding, huidige motivatie en motivatieontwikkeling

	bbl		motivatie-ontwikkeling		bol-dt	
	motivatie start opleiding	huidige motivatie	motivatie-ontwikkeling	motivatie start opleiding	huidige motivatie	motivatie-ontwikkeling
Techniek	4,1	3,9	-2	4,2	3,8	-4
Economie	4,1	3,7	-4	4,3	3,8	-4
Zorg & Welzijn	4,5	4,1	-4	4,4	4,1	-3
niveau 1-2	4,2	3,9	-2	4,3	4,0	-3
niveau 3-4	4,3	3,9	-4	4,3	3,8	-4
eerstejaars	4,2	4,0	-3	4,2	3,9	-3
ouderejaars	4,3	3,9	-4	4,3	3,9	-4
man	4,1	3,9	-3	4,1	3,8	-4
vrouw	4,4	4,0	-4	4,4	4,0	-4
15-18	4,2	3,9	-3	4,2	3,9	-3
19-21	4,2	3,8	-4	4,1	3,8	-3
22-27	4,2	3,8	-4	4,3	3,7	-6
28-39	4,4	4,0	-4	4,4	3,9	-4
40+	4,4	4,2	-2	4,3	4,0	-3
thuiswonend	4,2	3,9	-3	4,1	3,8	-3
uitwonend	4,4	4,0	-4	4,3	3,9	-4
autochtoon	4,3	3,9	-4	4,3	3,8	-5
allochtoon	4,2	4,1	-1	4,2	4,0	-2
totaal	4,2	3,9	-3	4,3	3,9	-4

Motivatie (gemiddelden 1=zeer slecht; 5=zeer goed) en motivatieontwikkeling (huidige motivatie minus motivatie bij aanvang). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 26: *Overtuiging huidige opleidingskeuze*

	bbl				bol-dt									
	door- stromen hbo	twijfel over oplei- dings- keuze	over- tuigd van oplei- dings- keuze	waar- schijnlijk dezelfde keuze	waar- schijnlijk dezelfde keuze	waar- schijnlijk andere keuze	zeker andere keuze	zeker andere keuze						
Techniek	19	18	64	43	33	16	7	24	19	57	42	31	19	9
Economie	21	25	54	35	32	22	11	42	14	44	39	35	18	7
Zorg & Welzijn	24	8	68	54	31	11	5	36	4	60	52	30	11	6
niveau 1-2	16	20	64	43	30	18	9	16	17	67	43	31	18	8
niveau 3-4	25	13	61	46	34	14	7	41	11	48	44	32	16	7
eerstejaars	18	17	64	46	32	15	7	29	12	59	47	30	15	8
ouderejaars	23	16	62	44	32	16	8	36	13	51	43	33	17	7
man	22	18	60	43	32	17	8	33	17	50	39	33	20	8
vrouw	20	14	66	46	32	15	7	35	8	56	49	31	13	7
15-18	13	21	66	44	31	17	8	25	15	60	45	35	16	5
19-21	20	20	59	42	34	17	8	24	17	59	44	36	13	7
22-27	28	16	56	39	35	18	7	39	17	44	39	35	21	6
28-39	32	9	58	48	32	13	7	40	12	48	45	29	18	7
40+	21	5	74	51	29	12	9	32	7	61	45	30	15	10
thuiswonend	17	20	63	43	33	17	7	27	18	55	41	37	17	5
uitwonend	28	10	63	47	31	14	8	37	10	52	45	30	17	9
autochtoon	19	16	64	44	33	16	7	30	13	57	44	32	17	7
allochtoon	33	16	50	46	27	18	9	48	11	41	43	31	16	9
totaal	21	16	63	44	32	16	8	34	13	53	44	32	17	8

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 27: Drie dimensies van studiehouding: prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie op school/bpv

	bbl			bol-dt		
	houding- prestatiegericht	houding- praktijkgericht	presentie	houding- prestatiegericht	houding- praktijkgericht	presentie
Techniek	-,26	,10	-,09	-,24	-,24	-,16
Economie	-,10	-,05	-,14	,25	-,53	-,18
Zorg & Welzijn	,28	,10	,23	,43	-,28	,12
niveau 1-2	-,11	,08	-,05	,02	-,17	-,09
niveau 3-4	,01	,05	,04	,17	-,45	-,08
eerstejaars	-,03	,08	,03	,14	-,30	-,05
ouderejaars	-,05	,06	-,02	,15	-,39	-,11
man	-,22	,05	-,13	-,09	-,33	-,15
vrouw	,20	,08	,17	,37	-,40	-,01
15-18	-,26	,19	-,06	-,23	,00	-,10
19-21	-,22	,14	-,14	-,21	-,09	-,25
22-27	-,11	,01	-,20	-,02	-,30	-,39
28-39	,31	-,16	,11	,30	-,43	-,05
40+	,45	-,08	,45	,31	-,58	,15
thuiswonend	-,24	,16	-,11	-,23	-,14	-,26
uitwonend	,24	-,08	,15	,27	-,45	-,02
autochtoon	-,10	,08	,03	,05	-,35	-,02
allochtoon	,33	-,07	-,25	,39	-,40	-,32
totaal	-,05	,06	,00	,13	-,36	-,09

Gemiddelde factorscores, -: weinig; +: veel; 0: steekproefgemiddelde Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 28: Tijdbesteding

	bbl			bol-dt		
	bpv/stage	lesuren/ huiswerk	hobby, sport, uitgaan	bpv/stage	lesuren/ huiswerk	hobby, sport, uitgaan
Techniek	35,5	9,8	11,4	24,6	11,1	10,4
Economie	31,2	9,2	10,7	23,6	13,2	8,2
Zorg & Welzijn	28,7	14,9	8,0	21,7	14,9	6,9
niveau 1-2	32,0	9,9	11,1	22,1	12,9	9,6
niveau 3-4	32,2	12,5	9,6	23,3	13,0	8,3
eerstejaars	31,7	11,0	10,5	21,4	13,7	8,8
ouderejaars	32,3	11,5	10,1	24,0	12,7	8,7
man	34,8	10,1	11,4	25,0	12,3	10,1
vrouw	28,5	12,9	8,3	21,4	13,6	6,9
15-18	32,1	10,0	11,9	25,0	14,6	12,1
19-21	33,8	10,5	11,3	26,2	12,4	11,6
22-27	34,0	11,6	10,0	25,3	11,7	9,7
28-39	31,0	12,9	7,5	22,1	12,9	7,6
40+	28,2	13,6	6,1	20,4	13,5	6,0
thuiswonend	33,2	10,2	11,7	25,5	13,0	11,5
uitwonend	30,6	12,9	7,5	21,9	12,9	7,3
autochtoon	32,3	11,2	10,4	23,1	12,5	8,9
allochtoon	30,8	12,0	9,0	22,5	14,6	7,8
totaal	32,2	11,3	10,3	22,9	12,9	8,7

In uren gemiddeld per week. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 29: Redenen om betaald werk te verrichten

	bbl					bol-dt						
	% met baan naast opleiding/bpv	betalen opleiding	levensonderhoud	extra uitgaven	werk-ervaring	plezier in werk	% met baan naast opleiding/bpv	betalen opleiding	levensonderhoud	extra uitgaven	werk-ervaring	plezier in werk
Techniek	10	1,2	2,5	3,8	2,6	3,5	71	1,6	4,2	4,0	3,3	3,8
Economie	7	1,8	3,0	4,1	3,0	3,6	71	1,9	4,2	4,0	3,1	3,9
Zorg & Welzijn	6	1,8	3,1	3,4	2,2	3,1	61	2,1	4,1	3,8	3,4	4,2
niveau 1-2	9	1,5	2,7	3,9	2,7	3,4	63	1,7	4,0	3,9	3,3	4,0
niveau 3-4	7	1,6	2,8	3,6	2,5	3,4	70	1,8	4,2	3,9	3,2	3,9
eerstejaars	10	1,4	2,7	3,9	2,7	3,5	65	1,8	4,1	4,0	3,3	4,0
ouderejaars	7	1,6	2,8	3,7	2,5	3,4	70	1,9	4,2	3,9	3,3	3,9
man	10	1,4	2,6	3,8	2,7	3,5	71	1,7	4,2	4,1	3,3	3,8
vrouw	6	1,7	3,1	3,7	2,5	3,3	64	1,9	4,0	3,8	3,2	4,1
15-18	10	1,3	2,5	4,1	2,9	3,6	65	1,7	2,6	4,4	4,1	4,3
19-21	10	1,5	2,7	3,9	2,5	3,5	60	1,8	3,4	4,1	4,0	3,9
22-27	8	1,9	2,9	3,5	2,4	3,3	72	2,0	4,5	4,0	3,6	3,8
28-39	6	2,0	3,6	2,9	2,5	3,2	68	1,8	4,6	4,0	3,1	4,0
40+	4	1,5	3,3	3,0	2,0	3,0	71	1,7	4,2	3,7	2,7	3,9
thuiswonend	10	1,4	2,5	4,0	2,7	3,5	65	1,8	3,3	4,3	3,9	4,0
uitwonend	6	1,8	3,4	3,1	2,4	3,1	72	1,8	4,5	3,8	3,0	4,0
autochtoon	8	1,4	2,7	3,8	2,6	3,5	70	1,7	4,1	3,9	3,2	3,9
allochtoon	9	2,3	3,3	3,5	2,6	3,2	62	2,4	4,4	3,9	3,6	4,2
totaal	8	1,5	2,8	3,8	2,6	3,4	68	1,8	4,2	3,9	3,2	4,0

Eerste kolom in percentages, overige kolommen gemiddelde scores: 1=zeer onbelangrijke reden; 5=zeer belangrijke reden. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 30: Tijdsbesteding computergebruik

	bbl			bol-dt		
	voor school	chatten/internet/ muziek	spelletjes	voor school	chatten/internet/ muziek	spelletjes
Techniek	4,1	7,9	5,3	4,8	7,5	6,4
Economie	4,1	9,0	5,6	4,9	7,0	6,2
Zorg & Welzijn	5,2	7,0	4,9	5,9	6,4	4,7
niveau 1-2	4,0	8,6	5,6	4,8	8,2	6,4
niveau 3-4	4,9	7,4	5,1	5,3	6,6	5,8
eerstejaars	4,2	8,5	5,3	5,1	7,1	5,7
ouderejaars	4,8	7,6	5,3	5,3	7,2	6,4
man	4,3	8,4	5,7	5,1	7,8	6,4
vrouw	4,9	7,2	4,5	5,3	6,1	5,3
15-18	3,9	9,1	5,5	4,4	9,0	7,7
19-21	4,1	8,2	5,4	4,9	8,8	6,6
22-27	4,5	7,5	5,3	4,8	7,1	6,5
28-39	5,3	6,4	5,0	5,4	6,7	5,1
40+	5,4	5,6	4,7	5,5	5,3	4,7
thuiswond	4,0	8,6	5,5	4,7	8,0	6,8
uitwond	5,1	6,5	5,0	5,3	6,6	5,5
autochtoon	4,6	8,0	5,3	5,3	7,0	6,1
allochtoon	4,7	7,8	5,2	5,0	7,6	5,5
totaal	4,6	8,0	5,3	5,2	7,1	6,0

In uren gemiddeld per week. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefwijkingen.

Tabel 31: Werksituatie van bbl-ers

	% dat vanuit huidige baan aan opleiding is begonnen	uren per week bvp	netto inkomsten bvp per maand	minder dan minimumloon	ongeveer minimumloon	meer dan minimumloon
Techniek	56	35,5	893	3	21	75
Economie	65	31,2	702	8	35	57
Zorg & Welzijn	61	28,7	890	8	29	63
niveau 1-2	54	32,0	690	8	33	59
niveau 3-4	65	32,2	965	5	22	73
eerstejaars ouderejaars	57 61	31,7 32,3	747 890	7 6	31 25	62 69
man vrouw	57 64	34,8 28,5	872 792	4 9	25 32	71 59
15-18	37	32,1	546	7	35	58
19-21	47	33,8	809	5	24	71
22-27	60	34,0	1070	8	28	65
28-39	77	31,0	1117	7	25	68
40+	85	28,2	1066	5	20	75
thuiswonend uitwonend	46 74	33,2 30,6	715 1051	6 7	30 24	64 70
autochtoon allochtoon	60 59	32,3 30,8	841 827	5 14	26 40	69 46
totaal	60	32,2	840	6	27	66

In uren gemiddeld per week, netto loon gemiddeld per maand en inschatting hoogte inkomen in percentages (alleen bbl). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 32: Oordeel over bpv

	bbl										bol-dt				
	vinden bpv- plaats	aansluiting theorie-praktijk	leernogelijk- heden voor toekomstig beroep	begeleiding vanuit school	begeleiding vanuit bedrijf	beoordeling bpv	bespreken werkervaring op school	nut opleidings- dagen	vinden bpv- plaats	aansluiting theorie-praktijk	leernogelijk- heden voor toekomstig beroep	begeleiding vanuit school	begeleiding vanuit bedrijf	beoordeling bpv	voorbereiding op bpv
Techniek	4,4	3,6	4,0	3,3	3,7	3,8	3,6	3,4	4,4	3,5	3,8	3,3	3,6	3,7	3,2
Economie	4,1	3,7	3,8	3,3	3,7	3,9	3,5	3,1	4,0	3,6	3,8	3,3	3,9	4,0	3,2
Zorg & Welzijn	4,4	3,8	4,2	3,5	3,9	4,2	4,0	3,5	4,0	3,7	4,0	3,5	3,9	4,2	3,1
niveau 1-2	4,1	3,7	3,9	3,4	3,8	3,9	3,6	3,4	4,0	3,7	3,9	3,5	3,9	3,9	3,4
niveau 3-4	4,5	3,6	4,0	3,3	3,8	4,0	3,8	3,3	4,2	3,6	3,9	3,3	3,8	4,0	3,0
eerstejaars	4,2	3,7	4,0	3,5	3,8	3,9	3,7	3,4	4,2	3,8	4,0	3,6	3,9	4,0	3,3
ouderejaars	4,3	3,6	4,0	3,3	3,7	4,0	3,7	3,3	4,1	3,6	3,9	3,2	3,8	4,0	3,1
man	4,3	3,6	3,9	3,3	3,7	3,9	3,6	3,3	4,3	3,6	3,8	3,3	3,8	3,8	3,2
vrouw	4,3	3,8	4,1	3,4	3,9	4,1	3,8	3,4	4,0	3,7	4,0	3,4	3,9	4,2	3,2
15-18	4,0	3,7	4,0	3,4	3,9	4,0	3,6	3,2	4,2	3,7	4,0	3,6	4,0	4,1	3,6
19-21	4,3	3,5	4,0	3,2	3,8	3,9	3,6	3,2	3,9	3,6	4,0	3,3	4,0	3,9	3,1
22-27	4,3	3,5	3,9	3,2	3,6	3,9	3,7	3,4	4,1	3,6	3,8	3,3	3,8	3,9	3,1
28-39	4,4	3,7	3,9	3,4	3,6	4,0	3,8	3,6	4,1	3,6	3,9	3,4	3,9	4,1	3,1
40+	4,6	3,9	4,0	3,6	3,8	4,1	3,9	3,7	4,3	3,7	3,9	3,4	3,7	3,9	3,1
thuiswonend	4,2	3,6	4,0	3,3	3,8	3,9	3,7	3,2	4,1	3,5	3,9	3,4	3,9	3,9	3,2
uitwonend	4,5	3,7	3,9	3,4	3,7	4,0	3,8	3,5	4,2	3,7	3,9	3,4	3,8	4,0	3,1
autochtoon	4,3	3,6	4,0	3,3	3,8	4,0	3,7	3,3	4,3	3,7	4,0	3,4	3,8	4,0	3,2
allochtoon	3,9	3,8	3,9	3,6	3,8	4,0	3,8	3,8	3,6	3,5	3,7	3,4	3,8	3,9	3,1
totaal	4,3	3,7	4,0	3,3	3,8	4,0	3,7	3,3	4,1	3,6	3,9	3,4	3,8	4,0	3,2

Gemiddelde scores: 1=negatief, 5=positief. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkin-
gen.

Tabel 33: *Werkomstandigheden bpv*

	bbl				bol-dt									
	aan lot overgelaten	jongste bediende	vertrouwen baas	taken te moeilijk	volwaardige werknemer	alleen verlenende klusjes	volledig geaccepteerd als collega	aan lot overgelaten	jongste bediende	vertrouwen baas	taken te moeilijk	volwaardige werknemer	alleen verlenende klusjes	volledig geaccepteerd als collega
Techniek	6	6	53	4	68	4	77	6	9	51	6	59	8	67
Economie	7	5	56	3	74	5	72	7	7	53	4	66	8	72
Zorg & Welzijn	5	5	48	3	74	4	77	5	4	51	4	69	4	75
niveau 1-2	6	8	53	4	63	6	75	4	9	53	9	51	10	72
niveau 3-4	6	4	52	3	78	3	77	7	5	51	3	72	5	72
eerstejaars	6	6	54	4	66	5	76	5	7	53	6	61	8	75
ouderejaars	6	5	51	3	74	4	76	6	6	52	4	67	6	70
man	6	6	55	4	70	4	76	5	7	52	5	65	7	69
vrouw	6	5	49	3	74	4	75	7	6	51	5	66	5	75
15-18	5	8	54	4	60	7	79	0	9	58	2	55	12	81
19-21	8	7	53	4	73	4	76	7	7	56	3	65	6	74
22-27	8	5	54	4	76	4	77	8	8	50	3	72	7	69
28-39	6	3	50	3	77	2	71	6	7	48	6	61	7	66
40+	4	2	48	1	79	1	73	6	4	50	6	68	4	74
thuiswonend	7	7	54	4	67	5	78	4	9	52	3	63	8	71
uitwonend	5	3	49	2	77	2	73	7	5	51	5	66	6	72
autochtoon	6	5	52	3	72	4	77	5	6	52	4	68	5	73
allochtoon	10	9	52	5	63	8	71	9	9	49	8	55	10	68
totaal	6	6	52	3	71	4	76	6	6	52	5	65	6	72

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 34: Tevredenheid over opleiding

	bbl			bol-dt		
	docenten/ begeleiding	veiligheid	informatie- voorziening sfeer faciliteiten	docenten/ begeleiding	veiligheid	informatie- voorziening sfeer faciliteiten
Techniek	3,5	3,6	3,3	3,5	3,7	3,3
Economie	3,4	3,4	3,0	3,6	3,7	3,4
Zorg & Welzijn	3,7	3,6	3,2	3,6	3,7	3,5
niveau 1-2	3,5	3,6	3,2	3,7	3,7	3,4
niveau 3-4	3,5	3,6	3,1	3,5	3,7	3,4
eerstejaars	3,6	3,6	3,3	3,7	3,7	3,4
ouderejaars	3,5	3,5	3,1	3,5	3,6	3,4
man	3,5	3,6	3,2	3,6	3,7	3,3
vrouw	3,5	3,5	3,1	3,6	3,7	3,4
15-18	3,5	3,6	3,2	3,4	3,5	3,3
19-21	3,4	3,5	3,1	3,3	3,5	3,3
22-27	3,5	3,6	3,1	3,4	3,6	3,3
28-39	3,8	3,7	3,2	3,7	3,8	3,4
40+	3,8	3,7	3,3	3,7	3,8	3,4
thuiswonend	3,4	3,5	3,1	3,3	3,5	3,3
uitwonend	3,7	3,6	3,2	3,6	3,8	3,4
autochtoon	3,5	3,5	3,1	3,6	3,7	3,3
allochtoon	3,6	3,8	3,4	3,6	3,8	3,5
totaal	3,5	3,6	3,2	3,6	3,7	3,4

Gemiddelde schaalscores per deelaspect: 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 35: Rapportcijfers voor opleiding, school en bpv

	rapportcijfer opleiding	bbl rapportcijfer school	rapportcijfer bpv	rapportcijfer opleiding	bol-dt rapportcijfer school	rapportcijfer bpv
Techniek	7,1	6,5	7,7	7,0	6,5	7,3
Economie	6,9	6,3	7,6	7,1	6,6	7,4
Zorg & Welzijn	7,3	6,7	7,7	7,2	6,6	7,6
niveau 1-2	7,2	6,6	7,7	7,2	6,8	7,3
niveau 3-4	7,1	6,5	7,6	7,0	6,4	7,5
eerstejaars	7,2	6,7	7,7	7,3	6,8	7,5
ouderejaars	7,1	6,4	7,6	7,0	6,4	7,4
man	7,1	6,5	7,7	7,0	6,5	7,3
vrouw	7,2	6,5	7,6	7,2	6,6	7,5
15-18	7,2	6,5	7,8	7,2	6,5	7,5
19-21	7,0	6,3	7,7	6,9	6,2	7,5
22-27	6,9	6,4	7,5	7,0	6,4	7,4
28-39	7,2	6,8	7,5	7,2	6,7	7,3
40+	7,2	6,8	7,5	7,1	6,7	7,5
thuiswonend uitwonend	7,1 7,1	6,4 6,7	7,8 7,5	7,0 7,1	6,3 6,7	7,4 7,4
autochtoon allochtoon	7,1 7,3	6,5 6,9	7,7 7,4	7,1 7,2	6,5 6,7	7,5 7,3
totaal	7,1	6,5	7,6	7,1	6,6	7,4

Gemiddelden (1-10). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 36: Inkomstenbronnen

	bbl			bol-dt				
	% dat geld krijgt van ouders	% dat geld krijgt van partner	% met uitke- ring	% met baan naast oplei- ding/bpv	% dat geld krijgt van ouders	% dat geld krijgt van partner	% met uitke- ring	% met baan naast oplei- ding/bpv
Techniek	15	2	2	10	9	4	5	71
Economie	20	5	3	7	10	6	12	71
Zorg & Welzijn	10	8	6	6	6	8	17	61
niveau 1-2	20	5	4	9	13	9	15	63
niveau 3-4	10	6	3	7	6	5	9	70
eerstejaars	19	5	3	10	10	6	13	65
ouderejaars	12	5	3	7	8	6	10	70
man	16	2	2	10	10	2	8	71
vrouw	13	9	5	6	7	10	15	64
15-18	29	4	1	10	40	4	2	65
19-21	17	4	3	10	23	2	8	60
22-27	6	7	4	8	6	6	10	72
28-39	2	7	8	6	2	10	14	68
40+	1	6	5	4	1	5	13	71
thuiswonend	22	3	2	10	26	2	7	65
uitwonend	3	8	6	6	2	8	13	72
autochtoon	15	5	2	8	8	5	8	70
allochtoon	12	9	10	9	10	10	23	62
totaal	15	5	3	8	9	6	11	68

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 37: Gemiddelde netto inkomsten in € per maand

	bbl					bol-dt				
	ouders	partner	uitkering (geen bpv)	werk (geen bpv)	bpv	ouders	partner	uitkering (geen bpv)	werk (geen bpv)	totaal
Techniek	70	118	674	284	860	124	250	598	1.168	1.144
Economie	76	88	672	267	709	120	158	715	1.020	960
Zorg & Welzijn	75	187	658	357	905	102	305	711	946	911
niveau 1-2	74	109	645	282	695	111	216	631	916	855
niveau 3-4	72	170	684	316	949	123	255	743	1.113	1.077
eerstejaars	75	127	668	245	750	111	183	666	980	908
ouderejaars	72	154	656	334	878	125	271	727	1.095	1.063
man	75	139	654	287	848	124	176	690	1.164	1.114
vrouw	70	148	669	321	810	103	254	703	925	892
15-18	70	95	435	219	554	103	109	384	501	471
19-21	76	70	489	273	819	132	63	483	782	715
22-27	80	148	693	361	1.074	109	225	688	1.112	1.075
28-39	88	212	739	407	1.100	168	263	727	1.207	1.154
40+	77	271	735	546	1.019	119	261	756	1.155	1.123
thuiswonend	72	57	521	252	721	116	82	497	790	724
uitwonend	85	208	720	427	1.032	123	252	743	1.160	1.123
autochtoon	69	125	639	289	827	112	248	674	1.064	1.033
allochtoon	112	206	699	353	872	133	219	734	1.023	922
totaal	73	145	663	298	832	117	236	699	1.056	1.008

Gemiddelden alleen berekend op basis van geldige antwoorden: totale inkomsten gemiddelde scores van de afzonderlijke bedragen zijn in deze tabel geen sommatie. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijking.

Tabel 38: Gemiddelde netto inkomsten in € per maand

	bbl					bol-dt					
	ouders	partner	uitkering (geen bpv)	werk (geen bpv)	bpv	totaal	ouders	partner	uitkering (geen bpv)	werk (geen bpv)	totaal
Techniek	9	2	8	24	860	686	10	8	16	769	803
Economie	14	3	17	18	709	577	11	6	76	692	785
Zorg & Welzijn	7	10	31	20	905	751	5	15	99	549	668
niveau 1-2	13	3	20	23	695	569	13	14	69	543	639
niveau 3-4	7	6	15	20	949	769	7	8	57	742	813
eerstejaars	13	4	19	20	750	618	11	8	66	617	702
ouderejaars	8	5	17	22	878	714	9	11	60	723	802
man	11	2	12	24	848	686	12	3	35	771	821
vrouw	8	9	25	17	810	661	6	17	89	576	688
15-18	18	2	3	20	554	496	39	3	9	326	377
19-21	12	2	8	24	819	698	28	1	31	461	521
22-27	4	7	25	24	1.074	876	6	10	58	794	868
28-39	2	10	46	18	1.100	775	2	17	74	776	868
40+	1	9	30	20	1.019	686	1	8	80	732	822
thuiswonend	14	1	7	22	721	624	27	1	28	507	563
uitwonend	3	10	35	20	1.032	780	2	13	76	772	863
autochtoon	9	4	12	20	827	676	8	7	43	705	764
allochtoon	13	14	59	28	872	673	11	18	125	585	739
totaal	10	5	18	21	832	675	9	9	60	680	759

Gemiddelden berekend op basis van alle antwoorden; aan ontbrekende scores is de waarde 0 toegekend (niet bij BPV). Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Tabel 39: Gemiddelde uitgaven in € per maand

	bbl			bol-dt		
	levensonderhoud (wonen, eten, drinken, kleding)	ontspanning (uitgaan, hobby, sport)	totale uitgaven per maand	levensonderhoud (wonen, eten, drinken, kleding)	ontspanning (uitgaan, hobby, sport)	totale uitgaven per maand
Techniek	414	455	843	652	443	1.058
Economie	409	378	774	729	374	1.076
Zorg & Welzijn	682	338	1.003	811	364	1.128
niveau 1-2	394	377	752	627	386	970
niveau 3-4	587	414	981	770	399	1.135
eerstejaars	443	365	791	678	369	1.007
ouderejaars	528	416	924	751	407	1.128
man	422	443	842	675	443	1.086
vrouw	605	330	921	780	339	1.082
15-18	233	338	574	277	372	641
19-21	324	454	782	333	440	777
22-27	581	457	1.030	630	406	1.029
28-39	901	360	1.216	905	389	1.248
40+	906	357	1.181	922	377	1.234
thuiswonend	257	418	677	285	445	723
uitwonend	867	360	1.183	899	373	1.229
autochtoon	480	399	860	724	398	1.086
allochtoon	627	382	981	727	383	1.076
totaal	498	397	875	725	395	1.084

Gemiddelden alleen berekend op basis van geldige antwoorden: totale uitgaven gemiddelde scores van de afzonderlijke bedragen zijn in deze tabel geen sommatie. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijking.

Tabel 41: Oordeel financiële situatie

	bbl				bol-dt			
	geen financiële problemen	kan net rondkomen	soms kleine bedragen te kort	vaak geld tekort	geen financiële problemen	kan net rondkomen	soms kleine bedragen te kort	vaak geld tekort
Techniek	64	25	7	4	64	23	7	6
Economie	52	30	11	7	53	27	12	8
Zorg & Welzijn	54	28	11	7	49	30	11	9
niveau 1-2	56	28	10	6	50	28	12	10
niveau 3-4	58	27	9	6	58	26	9	7
eerstejaars	59	26	9	6	56	27	9	9
ouderejaars	56	29	10	6	55	27	11	7
man	59	27	9	5	59	24	9	8
vrouw	55	28	10	7	52	29	11	8
15-18	62	27	8	4	63	24	6	6
19-21	55	28	12	5	58	27	9	6
22-27	51	30	11	7	51	32	10	6
28-39	52	28	11	10	52	25	12	11
40+	64	24	6	5	60	25	9	7
thuiswonend	60	26	9	5	61	26	6	7
uitwonend	53	29	11	7	54	27	12	8
autochtoon	61	26	8	5	63	24	7	6
allochtoon	34	34	18	14	31	35	19	15
totaal	57	27	9	6	56	27	10	8

In percentages. Bron: ITS/OCW BVE Deelnemersmonitor 2004-2005 bbl en bol-dt. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Bijlage 1: Overzicht figuren en tabellen

Figuur 1: Responspercentages gerelateerd aan de totale populatie naar niveau en sector	4
Figuur 2: Etniciteit en thuistaal	7
Figuur 3: Geslacht	8
Figuur 4: Gemiddelde leeftijd deelnemers	8
Figuur 5: Woonsituatie	9
Figuur 6: Deelnemers met een beperking	10
Figuur 7: Opleidingsniveau ouders	11
Figuur 8: Arbeidsparticipatie ouders	11
Figuur 9: Hoogst genoten vooropleiding deelnemers	12
Figuur 10: Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs	13
Figuur 11: Belangrijkste bezigheid vorig studiejaar	13
Figuur 12: Omzwaai binnen beroepsonderwijs	14
Figuur 13: Belangrijkste reden om van opleiding te veranderen	14
Figuur 14: Percentage deelnemers dat heeft overwogen te stoppen met de opleiding	15
Figuur 15: Percentage deelnemers dat verwacht de opleiding te zullen afronden	15
Figuur 16: Feitelijke en verwachte opleidingsduur	16
Figuur 17: Perspectief na afronding opleiding (N=8.920)	17
Figuur 18: Perspectief na studiestaken (N=228)	17
Figuur 19: Percentage dat NIET de opleiding van eerste keuze volgt	18
Figuur 20: Redenen waarom opleiding NIET de eerste keuze is (N=1.656)	18
Figuur 21: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bbl	19
Figuur 22: Belangrijkste opleidingskeuzemotieven bol-dt	20
Figuur 23: Geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (%)	20
Figuur 24: Oordeel over geraadpleegde informatiebronnen bij opleidingskeuzeoriëntatie (gemiddelden: 1=zeer slecht; 5=zeer goed)	21
Figuur 25: Mate waarin keuze-informatie klopt met werkelijkheid	22
Figuur 26: Hernieuwde opleidingskeuze	22
Figuur 27: Zelftypering deelnemers ten aanzien van opleidingskeuze	23
Figuur 28: Motivatie start opleiding/huidige motivatie (1=zeer slecht; 5=zeer goed)	24
Figuur 29: Drie dimensies van studiehouding: prestatiegerichtheid, praktijkgerichtheid en presentie op school/BPV	25
Figuur 30: Tijdbesteding (in uren per week)	26
Figuur 31: Percentage dat vermelde reden om te werken belangrijk vindt	27
Figuur 32: Computergebruik (in uren per week)	27
Figuur 33: Oordeel over beroepspraktijkvorming (bpv) (gemiddelden: 1=negatief, 5=positief)	28

Figuur 34: Werkomstandigheden beroepspraktijkvorming (bpv) naar niveau (percentage op wie aangegeven werk-omstandigheid van toepassing is)	29
Figuur 35: Percentage deelnemers dat tevreden is over vermelde aspecten van de opleiding	29
Figuur 36: Rapportcijfer opleiding	30
Figuur 37: Rapportcijfer school	31
Figuur 38: Rapportcijfer beroepspraktijkvorming (bpv)	31
Figuur 39: Inkomstenbronnen anders dan inkomsten uit beroepspraktijkvorming (bpv)	32
Figuur 40: Inkomsten bbl-deelnemers uit beroepspraktijkvorming (bpv)	32
Figuur 41: Netto maandinkomsten bbl-deelnemers uit beroepspraktijkvorming (bpv)	33
Figuur 42: Totale gemiddelde netto maandinkomsten	33
Figuur 43: Totale gemiddelde maandelijkse uitgaven	35
Figuur 44: Oordeel financiële situatie	35
Figuur 45: Percentage deelnemers dat moeite had een bpv-plaats te vinden naar deelnemerskenmerken	74
Tabel 1: Onderzoekspopulatie bbl en bol-dt	3
Tabel 2: Overzicht weegfactoren	5
Tabel 3: Gemiddeld netto maandinkomen (€) voor alle onderscheiden groepen	34
Tabel 4: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden bbl- en bol-dt	43
Tabel 5: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden), bbl	45
Tabel 6: Drie dimensies van studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden), bol-dt	47
Tabel 7: Samenhang tussen opleidingskeuzemotieven, studieoriëntatie en studiehouding (Pearson's r, significant $p < 0,001$)	49
Tabel 8: Samenhang tussen tijdbesteding en studiehouding (Pearson's r, significant $p < 0,001$)	50
Tabel 9: Studiehouding en verwachte opleidingsduur (gemiddelden), bbl en bol-dt	50
Tabel 10: Samenhang tussen deelnemerstevredenheid en studiehouding (Pearson's r, $p < 0,001$)	52
Tabel 11: Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele prestatiegerichte studiehouding (selectie variabelen met significant effect op prestatiegerichte studiehouding), bbl en bol-dt	54
Tabel 12: Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele praktijkgerichte studiehouding (selectie variabelen met significant effect op praktijkgerichte studiehouding), bbl en bol-dt	55

Tabel 13: Regressiemodel van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele presentie (selectie variabelen met significant effect op presentie), bbl en bol-dt	56
Tabel 14: Indeling van respondenten naar opleiding van de ouders	62
Tabel 15: Oordeel financiële situatie (% bbl) naar opleiding van de ouders	63
Tabel 16: Oordeel financiële situatie (% bol-dt) naar opleiding van de ouders	63
Tabel 17: Samenstelling van het inkomen van deelnemers naar opleiding van de ouders (percentages)	64
Tabel 18: Verschillen in de samenstelling van het inkomen van deelnemers naar opleiding van de ouders	65
Tabel 19: Gemiddelde netto inkomsten van deelnemers in de bol-dt in € per maand (alleen geldige antwoorden) naar opleidingsniveau van de ouders	66
Tabel 20: Verschillen in netto inkomsten van deelnemers naar opleidingsniveau van de ouders	67
Tabel 21: Inschatting hoogte bpv-inkomsten gerelateerd aan de daadwerkelijke netto bpv-maandinkomsten, uitgesplitst naar leeftijd	68
Tabel 22: Samenhang tussen uurloon op bpv-plaats en deelnemerskenmerken	69
Tabel 23: Samenhang tussen uurloon op bpv-plaats en kbb-sector	70
Tabel 24: Regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op uurloon	72
Tabel 25: Percentage deelnemers dat ‘voldoende aanbod van bpv’ als belangrijk keuzemotief aangeeft	73
Tabel 26: Werkomstandigheden bpv; percentage deelnemers dat de geschetste situatie van toepassing acht	76
Tabel 27: Samenhang tussen tijdbesteding (bpv, studie en werk) en inkomsten uit verschillende bronnen (Pearson’s r)	78
Tabel 28: Regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op studietijd (bol-dt)	78
Tabel 29: Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds (Pearson’s r): bbl (N=686)	79
Tabel 30: Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds (Pearson’s r), bol-dt (N=1.066)	80
Tabel 31: Samenhang tussen uurloon (geen bpv) en deelnemerskenmerken	81
Tabel 32: Samenhang (regressiecoëfficiënten) tussen van deelnemerskenmerken en studietijd (bol-dt)	82
Tabel 33: Varimax-geroteerde factoroplossing studiehouding (weergegeven factorladingen $\leq -0,4$ of $\geq 0,4$); Conbach’s alpha=0,75 en 0,78	149

- Tabel 34: Ongeroteerde factoroplossing presentie en sociale wenselijkheid
(weergegeven factorladingen $\leq 0,4$ of $\geq 0,4$) ; Conbach's alpha=0,77
en 0,70 150
- Tabel 35: Ongeroteerde factoroplossing tevredenheid over school (weergegeven
factorladingen $\leq 0,3$ of $\geq 0,3$) ; Conbach's alpha=0,87 150

Bijlage 2: Vragenlijst

1. Op welk ROC, AOC of vakschool volg je je opleiding?
2. In welke sector of branche volg je je opleiding?
3. Welke leerweg volg je? een bbl-opleiding
 - een bol-dt-opleiding
 - een voltijd bol-opleiding
 - ik ben gestopt met mijn opleiding
 - ik ben afgestudeerd
4. Welke opleiding volg je?
5. Op welk niveau volg je je opleiding?
 - niveau 1: assistent (uitvoeren van werkzaamheden onder begeleiding)
 - niveau 2: basisberoepsbeoefenaar (uitvoeren van werkzaamheden)
 - niveau 3: vakfunctionaris (volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden)
 - niveau 4: middenkaderfunctionaris/specialist (volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden)
6. In welk jaar van je opleiding zit je?
 - eerste jaar
 - tweede jaar
 - derde jaar
 - vierde jaar
 - dat weet ik niet
7. Je bent een:
 - man
 - vrouw
8. Wat is je geboortedatum?
9. Hoe lang duurt je opleiding?
_____ jaar en _____ maanden
10. Hoeveel jaar denk je dat je (in totaal) over je opleiding gaat doen?
_____ jaar en _____ maanden
11. In welk jaar ben je met deze opleiding begonnen?
 - 2005
 - 2004
 - 2003
 - 2002
 - 2001
 - 2000 of eerder

12. Wat heb je vorig schooljaar gedaan? Eén antwoord mogelijk: *kruis de belangrijkste bezigheid aan.*
- een andere mbo-opleiding
 - middelbare school: vmbo, havo of vwo
 - gewerkt
 - cursus gevolgd
 - combinatie van cursus en werken
 - zorgtaken uitgevoerd / kinderen verzorgd
 - een langdurige reis gemaakt
 - anders
13. Welke **andere** mbo-opleiding heb je vorig jaar gevolgd?
- een voltijd bol-opleiding
 - een bol-dt-opleiding
 - een bbl-opleiding
 - een opleiding in de volwasseneneducatie
14. Ben je wel eens van opleiding veranderd in het middelbaar beroepsonderwijs?
- nee, ik heb nooit een andere beroepsopleiding gevolgd
 - ja, ik heb ook wel eens een andere beroepsopleiding gevolgd
15. Wat voor opleiding was dat?
- een voltijd bol-opleiding
 - een bol-dt-opleiding
 - een bbl-opleiding
 - anders
16. Heb je deze andere beroepsopleiding met een diploma afgesloten?
- nee, ik heb die opleiding niet afgemaakt
 - ja, ik heb voor die opleiding mijn diploma behaald
17. Waarom heb je deze opleiding niet afgemaakt? Eén antwoord mogelijk: *kruis de belangrijkste reden aan.*
- omdat ik de opleiding toch niet leuk vond
 - omdat de opleiding te moeilijk was
 - omdat ik het beroep toch niet leuk vond
 - vanwege persoonlijke omstandigheden
 - omdat ik een baan kreeg
 - omdat ik die opleiding te duur vond
 - om een andere reden

18. Welke van de onderstaande diploma's heb je behaald? Je kunt hier meer antwoorden aankruisen.

- lbo/vbo-diploma
- mavo-diploma
- vmbo-diploma leerwegondersteunend onderwijs
- vmbo-diploma basisberoepsgerichte leerweg
- vmbo-diploma kaderberoepsgerichte leerweg
- vmbo-diploma gemengde leerweg
- vmbo-diploma theoretische leerweg
- diploma kmbo/leerlingwezen/in-service opleiding
- een ander mbo-diploma
- havo-diploma
- vwo-diploma (atheneum/gymnasium)
- propedeusediploma hbo
- geen van deze diploma's

19. Ben je wel eens blijven zitten op de basisschool?

- nee
- ja
- weet ik niet

20. Ben je wel eens blijven zitten op de middelbare school (vmbo, havo of vwo)?

- nee
- ja
- weet ik niet
- niet van toepassing, ik heb geen vmbo, havo of vwo gevolgd.

21. Denk je er wel eens over om met deze opleiding te stoppen? Eén antwoord mogelijk: *kruis de belangrijkste reden aan.*

- nee
- ja, omdat de opleiding moeilijk is
- ja, omdat ik de opleiding niet leuk vind
- ja, omdat ik het beroep toch niet zo leuk vind
- ja, omdat ik ook zonder opleiding wel een baan kan krijgen
- ja, vanwege persoonlijke omstandigheden
- ja, omdat deze opleiding te duur is
- ja, om een andere reden dan hierboven genoemd

22. Ga je je opleiding afmaken?

- ja
- waarschijnlijk wel
- waarschijnlijk niet
- nee
- dat weet ik (nog) niet

23. Wat ga je doen als je je opleiding niet afmaakt? Eén antwoord mogelijk: *kruis de belangrijkste bezigheid aan.*
- werken
 - een nieuwe/andere opleiding
 - een combinatie van werken en leren
 - zorgtaken uitvoeren / kinderen verzorgen
 - een langdurige reis maken
 - dat weet ik (nog) niet
24. Wat ga je doen als je je opleiding hebt afgerond? Eén antwoord mogelijk: *kruis de belangrijkste bezigheid aan.*
- een andere mbo-opleiding
 - een opleiding aan een hogeschool (hbo)
 - werken
 - een combinatie van werken en leren
 - zorgtaken uitvoeren / kinderen verzorgen
 - een langdurige reis maken
 - dat weet ik (nog) niet
25. Was de opleiding die je nu volgt je eerste keuze?
- nee, ik wilde eigenlijk liever een andere opleiding gaan doen
 - ja, deze opleiding was mijn eerste keuze
26. Waarom ben je niet aan de opleiding van je eerste keuze begonnen?
- er was voor die andere opleiding geen bpv (werkplek) beschikbaar
 - de opleiding die ik eigenlijk wilde doen, was te ver uit de buurt
 - ik was te laat met inschrijven
 - er was geen plaats meer bij die andere opleiding
 - ik had niet het juiste diploma om te kunnen worden toegelaten
 - de opleiding die ik graag wilde doen, was te duur
 - ik kon niet op het moment dat ik zou willen aan de opleiding beginnen
 - andere redenen
 - geen van deze redenen

27. Hieronder staat een aantal redenen weergegeven die aangeven waarom je voor deze opleiding hebt gekozen. Wil je de **allerbelangrijkste** redenen aankruisen waarom je voor deze opleiding hebt gekozen. Je mag **maximaal vijf** antwoorden aankruisen.

Ik heb gekozen voor deze opleiding omdat:

- deze opleiding inhoudelijk interessant is
- het een goede vakopleiding is
- hier veel studiebegeleiding is
- ik het beroep waarvoor ik word opgeleid al m'n hele leven leuk vind
- ik verwacht te kunnen slagen voor deze opleiding
- deze opleiding niet moeilijk is
- je er een leuk beroep mee kunt uitoefenen
- je er later veel geld mee kunt verdienen
- je met deze opleiding later gemakkelijk werk kunt vinden
- ik deze opleiding nodig heb als ik daarna met een hbo-opleiding wil beginnen
- ik deze opleiding goed kan betalen
- mijn ouders wilden dat ik deze opleiding ging doen
- mijn vorige school mij geschikt vond voor deze opleiding
- mijn werkgever wilde dat ik deze opleiding ging volgen
- vrienden of familie van mij hier ook op school zitten
- deze opleiding dicht in de buurt is
- hier voldoende aanbod van bpv (stageplaatsen en werkplekken) is
- ik vond geen van deze redenen belangrijk

28. Hoe heb je informatie gezocht over je opleiding? Je kunt meer antwoorden aankruisen.

- via internet
- op studiebeurzen
- op open dagen of informatiedagen
- uit folders
- via de decaan van de middelbare school
- via mijn werkgever
- via ouders of familie
- telefonisch bij de school van mijn opleiding
- ik heb geen informatie gezocht

29. Wat vond je van deze informatie?

- via internet
- op studiebeurzen
- op open dagen of informatiedagen
- uit folders
- via de decaan van de middelbare school
- via mijn werkgever
- via ouders of familie
- telefonisch bij de school van mijn opleiding

30. Klopt deze informatie met hoe het werkelijk is bij de opleiding?

- klopt helemaal niet
- klopt meestal niet
- klopt redelijk goed
- klopt precies
- dat weet ik niet

31. Wat vind je van je school?

- ik krijg voldoende persoonlijke aandacht op school
- op onze school is er voldoende rust en orde
- ik voel me veilig op school
- de docenten zijn voldoende gemotiveerd
- de docenten behandelen ons als kleine kinderen
- ik ga met plezier naar school
- ik vind de opleiding moeilijk
- ik krijg tijdig informatie van de school (bijvoorbeeld over roosterwijzigingen)
- ik krijg voldoende informatie over de beroepen die ik kan gaan uitoefenen
- ik krijg voldoende informatie over vervolgoopleidingen die ik kan gaan volgen
- deze opleiding heeft goede computervoorzieningen
- deze school heeft goede praktijk- en oefenruimtes
- ik vind het een gezellige school

32. Waar woon je op dit moment?

- ik woon bij mijn beide ouders
- ik woon bij mijn moeder
- ik woon bij mijn vader
- ik woon soms bij mijn vader en soms bij mijn moeder
- ik woon in een pleeggezin
- ik woon in een tehuis
- ik woon alleen (op kamers of in een eigen woonruimte)
- ik woon samen/ben getrouwd met partner

33. Op welke leeftijd wil je zelfstandig gaan wonen?

- op de leeftijd van _____ jaar wil ik zelfstandig gaan wonen
- dat weet ik (nog) niet

34. Heb je kinderen?

- nee
- ja

35. Hoeveel kinderen heb je?

- 1
- 2
- 3
- meer dan 3

36. Kun je alle opleidingen aankruisen waarvan je ouders of verzorgers een **diploma** hebben behaald? Als je ouders of verzorgers een opleiding in het buitenland hebben gevolgd, probeer dan de vergelijkbare Nederlandse opleiding te schatten.
- geen diploma behaald
 - lager beroepsonderwijs (ibo/lbo/ivbo/vbo)
 - mavo/mulo/ulo
 - havo/mms
 - hbs/vwo/gymnasium
 - middelbaar beroepsonderwijs (mbo/kmbo) of leerlingwezen
 - hoger beroepsonderwijs (hbo)
 - wetenschappelijk onderwijs (universiteit)
 - niet van toepassing/ik weet het niet
37. Wat is de **belangrijkste** inkomstenbron van je ouders of verzorgers? Eén antwoord mogelijk:
- inkomsten uit werk in loondienst (werken voor een baas)
 - inkomsten uit eigen bedrijf
 - inkomsten uit een uitkering
 - inkomsten uit pensioen, AOW of VUT
 - geen inkomen
 - niet van toepassing/ik weet het niet
38. In welk land ben jij geboren en in welk land zijn je ouders geboren?
- Nederland
 - Suriname
 - Antillen (inclusief Aruba)
 - Marokko
 - Turkije
 - voormalig Joegoslavië
 - Somalië
 - Irak of Iran
 - een ander land in Europa, Oceanië of Noord-Amerika
 - een ander land in Afrika, Zuid-Amerika of Azië
 - niet van toepassing/ik weet het niet
39. Spreek je met je ouders Nederlands of een andere taal?
- (bijna) altijd Nederlands
 - Nederlands en een andere taal
 - (bijna) altijd een andere taal
 - (bijna) altijd een Nederlands dialect
 - (bijna) altijd Fries

40. Heb je een van de volgende lichamelijke handicaps, functiebeperkingen of (chronische) ziektes? Je kunt meer antwoorden aankruisen.
- nee
 - ja, ik ben blind/slechtziend
 - ik ben doof/slechthorend
 - ik heb problemen met bewegen/ ben rolstoelgebonden
 - ik heb ADHD/concentratieproblemen
 - ik heb psychische problemen
 - ik heb last van vermoeidheid, energietekort
 - ik heb dyslexie of overige spraak-/taalstoornissen
 - ik heb last van migraine, ernstige hoofdpijn
 - ik heb RSI
 - ik heb een andere handicap, chronische ziekte of functiebeperking, namelijk
41. Heb je hier last van tijdens je opleiding?
- nooit
 - soms
 - heel vaak
42. Houdt de school rekening met je handicap, functiebeperking of chronische ziekte?
- nee
 - ja
 - dat is niet nodig
43. Heb je al stage (bvp) gelopen of loop je nu stage?
- nee
 - ja, namelijk _____ uur gemiddeld per week
44. Wil je bij onderstaande vragen informatie geven over je bvp (stage)?
- Had je moeite om voor je opleiding een bvp (stage) te vinden?
 - Ben je tevreden over de voorbereiding op de bvp (stage) vanuit de school?
 - Sluit wat je leert op school aan bij je werk op je bvp (stage)?
 - Vind je dat op je bvp (stage) voldoende leert voor je toekomstige beroep?
 - Ben je tevreden over de begeleiding tijdens je bvp (stage) door de begeleider vanuit school?
 - Ben je tevreden over de begeleiding tijdens je bvp (stage) door de begeleider vanuit het bedrijf?
 - Ben je tevreden over de beoordeling van je bvp (stage)?
45. Wil je bij onderstaande vragen informatie geven over je bvp (werkplek)? Had je moeite om voor je opleiding een bvp (werkplek) te vinden?
- Sluit wat je leert op school aan bij wat je op je werk nodig hebt?
 - Vind je dat je op je bvp (werkplek) voldoende leert voor je toekomstige beroep?
 - Kun je je werkervaringen voldoende bespreken op school?
 - Vind je de dagen dat je op school zit nuttig?
 - Ben je tevreden over de begeleiding op je bvp (werkplek) door de begeleider vanuit school?
 - Ben je tevreden over de begeleiding op je bvp (werkplek) door de begeleider vanuit het bedrijf?
 - Ben je tevreden over de beoordeling van jouw praktijkdeel?

46. Hoeveel verdien je op je bpv (werkplek)? ik verdien minder dan het minimumloon
- ik verdien ongeveer het minimumloon
 - ik verdien meer dan het minimumloon
 - dat weet ik niet
47. Stel, je moet aan anderen uitleggen wat je van jouw bpv (stage of werkplek) vindt. Wat zou je dan zeggen? Je mag meerdere antwoorden aankruisen.
- ik word volledig aan mijn lot overgelaten
 - ik word behandeld als de jongste bediende
 - ik krijg veel vertrouwen van mijn baas
 - ik moet taken vervullen die voor mij nog te moeilijk zijn
 - ik moet als volwaardige werknemer meedraaien
 - ik mag alleen de vervelende klusjes opknappen
 - ik word volledig geaccepteerd als collega
 - geen van deze situaties is op mij van toepassing
48. In welk van de onderstaande beschrijvingen herken je jezelf het beste?
- na mijn opleiding in het mbo wil ik verder leren in het hbo
 - ik twijfel of dit beroep wel is wat ik écht wil
 - ik weet zeker dat dit is wat ik écht wil
 - geen van deze beschrijvingen is op mij van toepassing
49. Wat zou je doen als je opnieuw een opleidingskeuze moet maken?
- ik zou zeker voor **dezelfde** opleiding kiezen
 - ik zou waarschijnlijk weer voor **dezelfde** opleiding kiezen
 - ik zou waarschijnlijk voor een **andere** opleiding kiezen
 - ik zou zeker voor een **andere** opleiding kiezen
50. Welk rapportcijfer geef je je opleiding?
51. Welk rapportcijfer geef je je school?
52. Welk rapportcijfer geef je je bpv (stage)?
53. Welk rapportcijfer geef je je bpv (werkplek)?
54. Hoe is je motivatie voor je opleiding?
- mijn motivatie toen ik met deze opleiding begon was:
 - mijn motivatie op dit moment is:

55. In hoeverre passen onderstaande uitspraken bij jou?
- ik vind het belangrijk dat ik goede resultaten behaal
 - als ik opdrachten krijg, maak ik die altijd
 - ik vind het belangrijk dat docenten tevreden zijn over mij
 - ik ben tevreden over mijn prestaties op school
 - ik kom nooit te laat op school
 - ik kom nooit te laat op mijn bpv (stage/werkplek)
 - ik doe mijn best om zo snel mogelijk mijn diploma te halen
 - ik vind vooral theoretische vakken erg leuk
 - ik spijbel nooit
 - ik wil dat mijn werkgever tevreden is over mij
 - ik werk graag met mijn handen
 - ik vind mijn bpv (stage/werkplek) leuk
 - als een docent mij iets vraagt, doe ik dat meteen
 - ik vind al mijn docenten aardig
 - ik houd me steeds aan de regels
 - ik wil goed presteren op mijn bpv (stage/werkplek)
 - ik ben een harde werker
56. Had je **vóórd**at je aan deze opleiding begon een betaalde baan?
- nee
- ja, en daarmee verdiende ik gemiddeld ongeveer netto _____ euro per maand
57. Heb je **op dit moment** naast je opleiding een betaalde baan?
- nee
- ja, en daarmee verdien ik gemiddeld ongeveer netto _____ euro per maand
58. Waarom heb je een betaalde baan?
- om mijn opleiding te betalen
 - om mijn levensonderhoud te betalen
 - om extra dingen te kunnen doen (bijvoorbeeld uitgaan, vakantie, sparen) -----
 - om werkervaring op te doen
 - omdat ik het leuk vind om te werken
59. Hoeveel uur per week werk je in deze baan?
- _____ uur per week

60. In welke bedrijfstak werk je?
- in de landbouw
 - in de industrie (fabriek)
 - in de bouw
 - in het vervoer (wegvervoer, scheepvaart)
 - in de schoonmaaksector
 - bij een bank of verzekeringsmaatschappij
 - in de horeca (hotel, café, restaurant)
 - in de handel of detailhandel (winkel)
 - in het onderwijs
 - in de gezondheidszorg of verzorging
 - bij de overheid (gemeente, ministerie)
 - bij de politie of het leger
 - anders
61. Wat is de reden dat je naast je opleiding **geen** betaalde baan hebt?
- ik kon geen werk vinden
 - naast mijn opleiding heb ik zorgtaken voor gezin of familie
 - ik zit in de WAO
 - anders, namelijk _____
62. Had je vóórdat je aan deze opleiding begon al een betaalde baan?
- nee
 - ja, en daarmee verdiende ik gemiddeld ongeveer netto _____ euro per maand
63. Ben je vanuit deze baan aan je huidige opleiding begonnen?
- nee, om aan deze opleiding te kunnen beginnen heb ik zelf een bpv (werkplek) moeten zoeken
 - ja, ik kon vanuit deze baan aan mijn opleiding beginnen
64. Hoeveel uur per week werk je op je bpv (werkplek)?
_____ uur per week
65. Hoeveel verdien je op je bpv (werkplek)?
_____ euro netto per maand
66. Heb je naast je bpv (werkplek) nog een (ander) bijbaantje?
- nee
 - ja, en daarmee verdien ik gemiddeld ongeveer netto _____ euro per maand
67. Waarom heb je naast je bpv (werkplek) nog een bijbaantje?
- om mijn opleiding te betalen
 - om mijn levensonderhoud te betalen
 - om extra dingen te kunnen doen (bijvoorbeeld uitgaan, vakantie, sparen)
 - om werkervaring op te doen
 - omdat ik het leuk vind om te werken
68. Hoeveel uur besteed je gemiddeld per week aan dit bijbaantje?
_____ uur gemiddeld per week

69. In welke bedrijfstak werk je voor dit bijbaantje?
- in de landbouw
 - in de industrie (fabriek)
 - in de bouw
 - in het vervoer (wegvervoer, scheepvaart)
 - in de schoonmaaksector
 - bij een bank of verzekeringsmaatschappij
 - in de horeca (hotel, café, restaurant)
 - in de handel of detailhandel (winkel)
 - in het onderwijs
 - in de gezondheidszorg of verzorging
 - bij de overheid (gemeente, ministerie)
 - bij de politie of het leger
 - anders
70. Krijg je ook nog geld van je ouders?
- nee
 - ja, opgesplitst in zakgeld en kleedgeld,
gemiddeld _____ euro per maand zakgeld en gemiddeld _____ euro per maand kleedgeld
71. Krijg je wel eens geld van je partner?
- nee
 - ja, gemiddeld _____ euro per maand
 - weet ik niet
 - niet van toepassing
72. Heb je een uitkering?
- nee
 - ja, gemiddeld _____ euro per maand
 - weet ik niet
73. Hoe kun je jouw financiële situatie dit schooljaar het best omschrijven?
- goed, geen financiële problemen
 - redelijk, kan net rondkomen
 - niet zo goed, moet soms kleine bedragen lenen
 - slecht, vaak geld tekort
74. Betaal je ook geld aan je ouders/verzorgers voor kost en inwoning?
- nee
 - ja, ik draag per maand _____ euro af
75. Hoeveel geef je per maand uit aan de volgende zaken?
- huur van je kamer of woning _____ euro per maand / weet ik niet
 - energie (gas, water, elektra) _____ euro per maand / weet ik niet

76. Kun je voor de volgende algemene posten aangeven hoeveel geld je daar **zelf** per maand aan kwijt bent en hoeveel geld je **ouders of anderen** daaraan betalen?
- kleding/schoenen
 - uiterlijke verzorging (make-up/kapper)
 - huishoudgeld (voeding e.d.)
 - tussendoortjes (snacks, frisdank, snoep)
 - mobiele telefoon
 - boeken, tijdschriften, kranten
 - cd's/dvd's/computerspellen
 - auto/brommer/scooter (benzine/onderhoud)
 - uitgaan
 - vakantie (jaarbedrag gedeeld door 12)
 - roken/drugs/alcohol
 - sport en hobby's
77. Voor jouw opleiding moet cursusgeld worden betaald. Wie betaalt dit cursusgeld?
- ik zelf
 - mijn ouders/verzorgers
 - mijn werkgever
 - weet ik niet
78. Het is mogelijk dat jouw school een vrijwillige bijdrage vraagt. Wie betaalt deze vrijwillige bijdrage?
- ik zelf
 - mijn ouders/verzorgers
 - mijn werkgever
 - mijn school vraagt geen vrijwillige bijdrage
 - weet ik niet
79. Weet je hoe hoog deze vrijwillige bijdrage per jaar is?
- _____ euro
- weet ik niet
80. Wie betaalt jouw studieboeken en studiematerialen?
- ik zelf
 - mijn ouders/verzorgers
 - mijn werkgever
 - weet ik niet
81. Weet je hoeveel geld per jaar ongeveer aan studieboeken en studiematerialen wordt betaald?
- ja, deze studieboeken kosten per jaar ongeveer _____ euro
 - weet ik niet
82. Wie betaalt jouw reiskosten van en naar de opleiding of naar de bpv (stage/werkplek)?
- ik zelf
 - mijn ouders/verzorgers
 - mijn werkgever
 - weet ik niet

83. Weet je hoe hoog je reiskosten per maand zijn?
- ja, mijn reiskosten per jaar bedragen ongeveer _____ euro
 - weet ik niet
84. Wie betaalt jouw verzekeringen?
- ik zelf
 - mijn ouders/verzorgers
 - mijn werkgever
 - weet ik niet
85. Weet je hoeveel geld deze verzekeringen ongeveer per maand kosten?
- ja, mijn verzekeringen bedragen per jaar ongeveer _____ euro
 - weet ik niet
86. Hoeveel uur per week besteed je dit schooljaar aan onderstaande activiteiten?
- het volgen van lessen op school
 - het maken van huiswerk/opdrachten
 - reizen van en naar school
 - sporten en hobby's
 - uitgaan
87. Kun je thuis gebruik maken van een computer?
- ja, met internet
 - ja, zonder internet
 - nee, ik heb thuis geen computer
 - weet ik niet
88. Hoeveel uren gebruik je de computer ongeveer per week voor onderstaande activiteiten?
- voor school (werkstukken, huiswerk, opzoeken van informatie)
 - chatten (MSN), muziek downloaden, overig internet
 - spelletjes

Bijlage 3: Methodische bijlage

Factoranalyses

Factoranalyse¹² is een multivariate techniek die wordt toegepast op het moment dat voor een persoon gegevens zijn verzameld op meerdere variabelen. Het doel van een factoranalyse is het beschrijven van de resultaten op deze vragen op basis van een kleiner aantal nieuwe variabelen. Ook in dit onderzoek zijn factoranalyses uitgevoerd. Hierbij gaan we ervan uit dat een set van vragen te herleiden is tot één achterliggende dimensie. Dit wordt doorgaans een ‘latente variabele’ of ‘factor’ genoemd. Door middel van factoranalyse is nagegaan of bepaalde vragen te herleiden zijn tot één factor en wat het gewicht is van de afzonderlijke vragen binnen deze factor. Dit gewicht komt tot uitdrukking in de factorlading (zie onderstaande tabellen) en kan variëren van -1 (negatieve bijdrage) tot en met 1 (positieve bijdrage). Uit de onderlinge verbanden tussen de afzonderlijke vragen worden de wegingsfactoren (factorladingen) geschat en kan de factor inhoudelijk benoemd worden. De factoroplossingen zijn in de onderhavige analyses bovendien geroteerd zodanig dat de uiteindelijk geconstrueerde factoren onderling geen samenhang meer vertonen. Op basis van de factorladingen of -gewichten zijn voor alle respondenten (regressie)factorescores berekend, een standaardscore met een gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1. Onderstaande tabellen tonen de factorladingen van de in deze rapportage samengestelde factoren.

Tabel 33: Varimax-geroteerde factoroplossing studiehouding (weergegeven factorladingen $\leq -0,4$ of $\geq 0,4$); Conbach's $\alpha=0,75$ en $0,78$

	prestatiegericht	praktijkgericht
goede cijfers halen belangrijk	0,62	
tevreden over studieprestaties	0,71	
belangrijk dat docenten tevreden zijn	0,60	
theorievakken leuk	0,70	
streven naar snelle studieafroning	0,64	
motivatie bij aanvang studie	0,42	
huidige motivatie	0,58	
goed willen presteren op bpv		0,76
wil dat werkgever tevreden is		0,73
bpv leuk		0,68
werken met handen leuk		0,65
ik ben een harde werker		0,60

12 Zie onder andere: Slotboom (1996). Statistiek in woorden. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Tabel 34: Ongeroteerde factoroplossing presentie en sociale wenselijkheid (weergegeven factorladingen $\leq 0,4$ of $\geq 0,4$) ; Conbach's $\alpha=0,77$ en $0,70$

	presentie	sociale wenselijkheid
nooit te laat op school	0,81	
nooit te laat op bpv	0,80	
spijbel nooit	0,64	
steeds aan regels houden		0,76
vragen docenten meteen opvolgen		0,80
alle docenten aardig		0,80
altijd huiswerk maken		0,57

Tabel 35: Ongeroteerde factoroplossing tevredenheid over school (weergegeven factorladingen $\leq 0,3$ of $\geq 0,3$) ; Conbach's $\alpha=0,87$

	tevredenheid over school
voldoende persoonlijke aandacht	0,75
gezellige school	0,74
docenten gemotiveerd	0,74
voldoende rust en orde op school	0,71
plezier	0,70
informatie over beroepsvoorbereiding	0,69
informatie over voorbereiding vervolgstudie	0,64
tijdig informatie	0,64
veilig gevoel op school	0,62
goede praktijk- en oefenruimtes	0,60
goede computervoorzieningen	0,48

Regressieanalyse

Regressieanalyse is een methode ter opsporing van systematische verbanden onder de voorwaarde van een minimale totale invloed van de toevalsvariabele. Regressieanalyse wordt toegepast om de waarde van één variabele (kenmerk) te voorspellen uit één of meer andere variabelen of kenmerken. De variabele die men wil voorspellen wordt de 'afhankelijke variabele' genoemd; de predictoren worden ook wel 'onafhankelijke variabelen' genoemd.

Door een puntenwolk, die de samenhang tussen twee variabelen in beeld brengt, wordt een denkbeeldige lijn getrokken, die de samenhang tussen deze variabelen het best mogelijk voorspelt.

Deze lijn wordt zodanig gekozen dat er een minimale kans is op een voorspellingsfout (zodanig dat de afstand van elk punt tot de lijn zo klein mogelijk is). Dit gebeurt met behulp van de methode van de zogenaamde kleinste kwadraten (de gekwadrateerde afwijkingen ten opzichte van het systematische moeten minimaal zijn). Deze methode werkt met een vergelijking bestaande uit regressoren of predictoren, de onafhankelijke variabelen (x) en parameters (a en b). De parameter 'b' is de berekende (ongestandaardiseerde) regressiecoëfficiënt; 'a' is de zogenaamde 'constant', meestal op te vatten als het algemeen gemiddelde van de afhankelijke variabele onder de conditie dat alle regressoren een waarde van '0' hebben.

De parameters worden op een dusdanige wijze geschat dat de totale toevallige invloed op de afhankelijke variabele y minimaal is. Wanneer sprake is van slechts één onafhankelijke variabele (de regressor x) spreken we van enkelvoudige regressie. Bij meerdere regressoren hebben we te maken met multipele regressie. De volgende formules worden hierbij gehanteerd:

Enkelvoudig regressiemodel:

$$y = a + b * x$$

Meervoudig (multipel) regressiemodel:

$$y = a + b_1 * x_1 + b_2 * x_2 + \dots + b_n * x_n$$

In een regressieanalyse kan worden gewerkt met dummy-variabelen, een nominale variabele met twee categorieën die de waarde '0' (voldoet niet) en '1' (voldoet wel) kan aannemen. De constant geeft het gemiddelde weer van de groep met de waarde '0'; de effectmaat geeft het verschil op de afhankelijke variabele weer tussen deze twee categorieën. Dit alles onder constanthouding van alle andere onafhankelijke predictoren. Het aantal te gebruiken dummies in de regressieanalyse dient altijd één minder te zijn dan het aantal categorieën van een variabele.

